

GREEN CAREA JA KESTÄVÄÄ KEHITYSTÄ – HOIVAYRITTÄJÄN TULEVAISUUTTAKO? Visioissa oma yritys

Anne Kyllönen

Opinnäytetyö
Toukokuu 2011

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Tekijä(t) KYLLÖNEN, Anne	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 16.5.2011
	Sivumäärä 83 + 6	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus ( ) saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi Green Carea ja kestävä kehitystä - hoivayrittäjän tulevaisuuttako? Visioissa oma yritys.		
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) KOKKO, Marja-Liisa ja KURUNSAARI, Merja		
Toimeksiantaja(t) -		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Sosiaali- ja terveyspalveluita järjestävät tulevaisuudessa muutkin kuin vain julkinen sektori. Palveluja hankitaan yhä enenevässä määrin ostopalveluna yksityisiltä palveluntuottajilta. Se merkitsee uusia toimeentulomahdollisuuksia muun muassa maaseutuyrittäjille. Tuotteet ja palvelut on kuitenkin pyrittävä aina tuottamaan ja tarjoamaan siten, että ne rasittavat luontoa mahdollisimman vähän, kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti.</p> <p>Opinnäytetyö on kolmiosainen kehittämistyö, jonka ensimmäisessä osiossa perehdytään aineiston pohjalta kahteen ajankohtaiseen teemaan, kestävään kehitykseen ja Green Careen, ja tarkastellaan niitä hoivayrittäjyyden näkökulmasta. Työn toisessa osiossa kartoitetaan toimintaympäristöä, johon potentiaalista yritystä suunnitellaan. Näin saatua informaatiota hyödynnetään työn kolmannessa osiossa eli aloittelevan hoivayrityksen yritys- ja liikeidean suunnittelussa. Liikeidea liittyy lastensuojelun avohuollon tukihenkilötoimintaan, joka on varsin tehokas tapa toteuttaa varhaisen tuen toimintaa, sillä se auttaa ehkäisemään ongelmia perheissä.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena on ollut suunnitella kestävä kehitystä ja Green Carea hyödyntävää hoivayrityskonseptia ja esitellä se alustavan liiketoimintasuunnitelman muodossa. Näin on haluttu selvittää liikeidean menestymisen mahdollisuuksia. Työssä on haluttu myös luoda katsaus Green Care toimintaan ja kestävään kehitykseen sekä kuvata sitä, miten niitä suomalaisissa yrityksissä on hyödynnetty. Tarkoitus on ollut löytää ilmiöistä niiden keskeisiä piirteitä sekä selvittää niissä mahdollisesti olevia yhtäläisyyksiä.</p> <p>Hoivayrityksissä kestävä kehitys näkyy lähinnä niiden arvoissa ja toimintatavoissa eli siinä, miten niissä toimitaan ja miten asiakkaita kohdellaan. Green Care toiminnassa luontoa käytetään henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin lähteenä. Yhteistä niille on kuitenkin pyrkimys luonnon ja sen resurssien kestävään käyttöön sekä luonnon ja kaiken elollisen kunnioittaminen.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Green Care, kestävä kehitys, lastensuojelun avohuolto, tukihenkilötoiminta, hoivayritys, yritys- ja liikeidea		
Muut tiedot		

Author(s) KYLLÖNEN, Anne	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 16.5.2011
	Pages 83 + 6	Language Finnish
	Confidential ( ) Until	Permission for web publication (x)
Title Green Care and sustainable development – the future of the care entrepreneur? An own enterprise in my mind.		
Degree Programme Social services		
Tutor(s) KOKKO, Marja-Liisa ja KURUNSAARI, Merja		
Assigned by -		
<p>Abstract</p> <p>In the future social and health care will not be provided by the public sector only. Services will increasingly be outsourced to private service providers. This provides new opportunities, for example, to rural entrepreneurs. Services and products must, however, be produced so that they will burden the environment as little as possible – in a sustainable manner.</p> <p>This thesis was a development, consisting of three parts. The first chapter of this study focused on two topical themes, sustainable development and Green Care, and examined them from the perspective of care entrepreneurship. In the second chapter described the operational environment of the planned enterprise. The obtained information was then used in the plan-ning of the business concept of a care enterprise. The business concept here was the support group activity of the non-institutional social care procedure of child welfare, which seems to be a very effective way to implement early support activity – it prevents problems in families.</p> <p>The purpose of this thesis was to create a preliminary business plan for a care enterprise which would utilize the concepts of sustainable development and Green Care. The purpose was to plan a business idea and examine its chances of success. The thesis also examined what Green Care activity and sustainable development really are and described how they have been used in Finnish enterprises. The purpose was to find the key features and possible similarities concerning Green Care and sustainable development.</p> <p>The principle of sustainable development appears especially in the policies and values of care enterprises i.e. how they act and how they treat their customers. Nature is the source of spiritual and physical well-being in Green Care activity. However, both seek to exploit nature and its resources in a sustainable manner. In addition, they respect nature and all living things.</p>		
Keywords Green Care, sustainable development, non-institutional social care procedure of the child welfare, support group activity, care enterprise, corporate and business idea		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

JOHDANNOKSI	3
1 IDEASTA OPINNÄYTETYÖKSI	4
1.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	5
1.2 Tiedonhankinta ja tutkimusaineisto	6
1.3 Aineiston analyysi	8
2 TUTKIMUKSEN KESKEISET KÄSITTEET	9
2.1 Green Care	9
2.1.1 Green Care toiminta Euroopassa	11
2.1.2 Green Care toiminta Suomessa	13
2.2 Kestävä kehitys	14
2.2.1 Kestävän kehityksen eri osa-alueet	15
2.2.2 Kestävä kehitys Suomessa	16
2.3 Lastensuojelu ja lastensuojelun avohuolto	17
2.3.1 Tukitoimena tukihenkilötoiminta	19
2.3.2 Tukihenkilötoiminnan hyödyt	21
2.4 Muita työn kannalta olennaisia käsitteitä	23
3 GREEN CARE HOIVAYRITYKSISSÄ	24
3.1 Kuntoutus- ja terapiatoiminta	25
3.2 Sosiaalipalveluihin liittyvä toiminta	29
3.3 Kasvatustoiminta	30
3.4 Virkistystoiminta	32
3.5 Muita Green Care toiminnan muotoja	33
3.6 Green Care toiminnan hyödyt	33
3.7 Green Care toiminnan haasteet	35
4 KESTÄVÄ KEHITYS HOIVAYRITYKSISSÄ	37
4.1 Kestävä kehitys hoivayritysten toiminnassa	37
4.2 Toiminnan hyödyt	40
4.3 Toiminnan haasteet	41

5	TOIMINTAYMPÄRISTÖN KARTOITUS	44
5.1	Yleisesti yhteisöanalyysistä	44
5.2	Alueen esittely	46
5.3	Alueen erityispiirteitä	46
6	LASTEN JA NUORTEN ELÄMÄÄ NYKY-SUOMESSA JA KAINUUSSA	48
6.1	Lasten ja nuorten elinolosuhteet	49
6.2	Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelut	52
6.3	Johtopäätökset	56
7	VISIOISSA OMA YRITYS	58
7.1	Mitä, kenelle, miten ja miksi	59
7.2	Miksi ammatillisesti vapaaehtoisuuden sijaan?	66
8	POHDINTA	68
	LÄHTEET	76
	LIITTEET	
	Liite 1. Alustava liiketoimintasuunnitelma	84
	KUVIOT	
	Kuvio 1. Kestävän kehityksen ulottuvuudet	15
	Kuvio 2. Lastensuojelun kokonaisuus	18
	Kuvio 3. Yritystoiminnan aloittamisen vaiheet	24
	Kuvio 4. Green Care toimintaa hyödyntäneet toimialat Suomessa	25
	Kuvio 5. Henkistä ja fyysistä hyvinvointia maaseudulta	34
	Kuvio 6. Kainuun maakunnan sijainti ja Kainuun kunnat	47

JOHDANNOKSI

Sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisessä on tulevaisuudessa edessä isoja haasteita. Erityisesti väestön ikääntymisestä johtuva palvelun ja hoivan tarpeen lisääntyminen, kuten myös niiden järjestämisestä aiheutuvat kustannukset, tulevat kasvamaan voimakkaasti. Pohjoismaisen hyvinvointivaltio-mallin mukaisesti palvelujen järjestäminen on ollut tähän asti lähinnä julkisen sektorin, lähinnä kuntien, vastuulla, mutta järjestämisestä ja kustannusten kasvusta johtuvat paineet merkitsevät väistämättä palveluiden uudelleen organisointia.

Sosiaali- ja terveysministeriön laatima Hyvinvointi 2015 -ohjelma peräänkuuluttaa palveluiden järjestämisessä toisaalta kustannusten karsintaa ja toimintamallien tuottavuuden lisäämistä painottaen samalla kuitenkin hoidon yksilöllisyyttä ja asiakkaan valinnanvapauden lisäämistä. Erilaisia vaihtoehtoja tarvitaan, jotta palvelujen tarpeeseen pystytään vastaamaan mahdollisimman tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Palveluja tullaan hankkimaan yhä enenevässä määrin ostopalveluna yksityissektorilta. (Hyvinvointi 2015 -ohjelma 2007, 17–18.)

Luonnon hyvää tekevät vaikutukset on tunnettu jo pitkään. Luonnossa liikkuminen, maiseman katseleminen sekä eläinten ja kasvien hoitaminen ovat olleet varsin tehokkaita tapoja virkistyä sekä ehkäistä stressiä. Maaseutu ja maatilat ovat olleet myös latautumispaiikkoja ja vajaakuntoiset ovat kautta aikain työllistyneet niille. Nyt Keski-Euroopasta lähtöisin oleva maaseutu ympäristön ja sen moninaisten resurssien aktiivinen ja tiedostettu hyödyntäminen sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisessa – niin sanottu Green Care toiminta – on vähitellen yleistymässä meillä Suomessakin. Toiminta merkitsee uusia mahdollisuuksia myös maataloille ja maaseutuyrittäjille.

Maaseutu ympäristö, kuten luonto ylipäätään, tarjoaa lapsille ja nuorille ympäristön, jossa he saavat oppia asioita kokemalla ja tekemällä. Se tarjoaa liikkumisvapauden sekä luontoon ja arjen velvollisuuksiin liittyviä virikkeitä, jotka motivoivat liikkumaan ja oppimaan. Ennen kaikkea se tarjoaa turvallisen ympäristön kasvaa ja kehittyä. Tätä näkemystä voidaan hyödyntää lastensuo-

jelun avohuollon tukitoimiin kuuluvien palvelujen, kuten tukihenkilötoiminnan, järjestämisessä.

Tuotteet ja palvelut on kuitenkin pyrittävä tuottamaan ja tarjoamaan siten, että ne rasittavat luontoa mahdollisimman vähän, kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Kestävässä kehityksessä nykyhetken tarpeet tyydytetään niin, etteivät ne vie tulevilta sukupolviltaakaan mahdollisuutta tyydyttää omansa. Kyse ei kuitenkaan ole vain luonnon tarpeiden huomioimisesta, vaan siinä pyritään huomioimaan myös muut ihmiset niin, että kaikilla on mahdollisuus tasarvoiseen, hyvään elämään.

Tämä opinnäytetyö on kolmiosainen kehittämistyö, jonka ensimmäisessä osiossa perehdytään aineiston pohjalta kahteen ajankohtaiseen trendiin, kestävään kehitykseen ja Green Careen, ja tarkastellaan niitä hoivayrittäjyyden näkökulmasta. Toisessa osiossa kuvataan aluetta, jolle yritystoimintaa visioidaan. Näin saatua informaatiota hyödynnetään aloittelevan hoivayrityksen yritys- ja liikeidean suunnittelussa ja jalostamisessa. Liikeidea liittyy lastensuojelun avohuollon tukihenkilötoimintaan.

Työllä ei ole toimeksiantajaa, eikä yhteistyökumppaneita, vaan opinnäytetyön tekijän oma kiinnostus yrittäjyyttä, lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä, kestävästä kehityksestä, maaseudun monipuolisempaa hyödyntämistä sekä niiden mahdollista yhdistämistä hoivayrittäjyydessä kohtaan ovat olleet se alkuun painava voima tämän opinnäytetyön tekemiselle. Ajatuksena on luonnollisesti tulevaisuudessa myös työllistyä perustettavaan yritykseen.

1 IDEASTA OPINNÄYTETYÖKSI

Idea kestävästä kehityksestä ja Green Careen liittyvästä opinnäytetyöstä sai alkunsa keväällä 2010 Ylen Aamutv:ssä nähdystä insertistä, joka käsitteli Suomeenkin vähitellen rantautuvaa luontoa ja sen monipuolisia resursseja hyödyntävää Green Care toimintaa. Insertissä esiteltiin sosiaalipedagogista hevostoimintaa ja kerrottiin Keski-Pohjanmaalla käynnistyneestä selvitystyöstä, jonka tarkoituksena oli kartoittaa alueen yritysten potentiaalia toteuttaa toi-

mintaa.

Aihe alkoi kiinnostaa siinä määrin, että ryhdyin selvittämään, mistä toiminnassa oikein on kysymys. Olin myös utelias sen suhteen, liittyvätkö Green Care ja kestävä kehitys jotenkin toisiinsa vai ovatko ne kaksi täysin erillistä asiaa. Lisäksi aloin pohtia, voisiko niitä kenties yhdistää yritystoiminnassa. Ajatus kestävän kehityksen periaatteella toimivasta, ikääntyville tarkoitettusta hoivakodista, kun oli pyörinyt mielessäni jo jonkin aikaa. Hoivakodissa oli tarkoitus, työllistämisen kautta, tukea myös lastensuojelun jälkihuollossa olevia nuoria heidän pyrkimyksissään saada elämänsä raiteilleen.

Ajatus hoivakodin perustamisesta hautautui kuitenkin vähitellen mahdottomana. Kotimaakunnassani Kainuussa ikääntyville suunnatut yksityiset asumispalvelut ovat pääosin muutamien isojen, voimakkaasti laajentumishakuisten yritysten hallussa, eikä pienellä yrittäjällä vaikuta olevan mahdollisuuksia. En myöskään koe olevani valmis aivan niin suuriin ponnistuksiin kuin hoivakodin perustaminen vaatii. Haluaisin päästä alkuun suhteellisen vaivattomasti – ilman suuria alkuinvestointeja ja pääomia. Ajatus lastensuojelun avohuollon asiakkaille tarjottavista palveluista on kuitenkin säilynyt.

Koska itse arvostan tuotteissa ja palveluissa niiden ympäristöystävällisyyttä ja pyrin omassa jokapäiväisessä toiminnassanikin miettimään asioita ympäristön kannalta, haluaisin myös potentiaalisena tulevana yrittäjänä toimia mahdollisimman ekologisesti. Lisäksi olen kiinnostunut uusista, ennakkoluulottomista tavoista toteuttaa sosiaalihuollon asiakastyötä. Erityisesti maaseutuympäristö monipuolisine mahdollisuuksineen kiinnostaa. Ja sitä jos mitä kotiseudullani Kainuussa ainakin riittää!

1.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on suunnitella kestävä kehitys ja Green Carea hyödyntävää hoivayrityskonseptia ja esitellä se alustavan liiketoimintasuunnitelman muodossa. Tarkoituksena on selventää liikeidean menestymisen mahdollisuuksia sekä alustavasti selvittää, onko ylipäätään kannattavaa

perustaa yritys, joka tarjoaa hoivapalveluja edellä mainittujen periaatteiden mukaisesti.

Työn tavoitteena on myös luoda yleiskatsaus Green Care toimintaan ja kestävään kehitykseen sekä kuvata, miten niitä suomalaisissa hoiva- ja muissa yrityksissä on hyödynnetty. Tarkoitus on löytää ilmiöistä niiden keskeisiä piirteitä sekä selvittää niissä mahdollisesti olevia yhtäläisyyksiä.

Yhtenä työn tavoitteena on myös tehdä Green Carea ja kestävästä kehityksestä tunnetuksi. Ja sen avulla vaikuttaa erityisesti sosiaali- ja terveysalalla työskentelevien ihmisten arvoihin ja asenteisiin niin, että he huomaavat maaseudun uudet monipuoliset mahdollisuudet palvelujen tuottajina ja toimivan niin, ettei maaseutu autioidu kokonaan.

Työssä perehdytään aluksi aineiston pohjalta kahteen ajankohtaiseen teemaan. Tämän jälkeen laaditaan ennalta valitusta alueesta, jolle yritystä on visioitu, toimintaympäristökuvaus. Ja näin saadun informaation pohjalta työtetään yrityksen liikeideaa. Varsinaisen liiketoimintasuunnitelman laatiminen kuten myös yritystoiminnan käynnistäminen eivät näin ollen kuulu tämän opin- näytetyön piiriin.

1.2 Tiedonhankinta ja tutkimusaineisto

Aineistoa kerättiin pääsääntöisesti syksyllä 2010 tekemällä tiedonhakuja Linda-, Aleks-, Arto- ja Cinahl -tietokannoista. Asiasanoilla kestävä kehitys ja hoiva-yritys, myös hoivapalvelut sekä sustainable development ja care enterprise, myös care services, viitteitä ei löytynyt lainkaan. Lisäksi haettiin viitteitä asiasanoilla kestävä kehitys ja yritystoiminta, myös liiketoiminta sekä sustainable development ja entrepreneurship, myös care enterprise, jolloin viitteiksi löytyi lähinnä kirjallisuutta ja artikkeleita liittyen yritystoimintaan yleisesti. Niistä suurin osa ei ollut työhön soveltuvaa. Asiasanalla Green Care tehtyjä hakuja löytyi kaksi, joista vain toinen oli työhön soveltuva.

Tiedonhankinnassa hyödynnettiin niin opin- näytetyön tekijän oman kotikunnan kirjastohenkilökunnan osaamista kuin netissä olevaa Kysy kirjastonhoitajalta-

palvelua, joka on kirjastojen yhteinen verkkotietopalvelu, jossa etsitään tietolähteitä asiakkaille. Aineistoa, lähinnä opinnäytetöitä ja väitöskirjoja, haettiin myös suoraan ammattikorkeakoulujen verkkokirjaston Theseuksen, Kansalliskirjaston ylläpitämän verkkokirjaston Dorian ja Helsingin yliopiston digitaalisen kirjaston Heldan kautta. Asiasanoina olivat tuolloin kestävä kehitys, Green Care, yritystoiminta, lastensuojelu ja lastensuojelun avohuolto sekä sustainable development, entrepreneurship, care enterprise ja child protection.

Suurin osa analysoitavasta aineistosta löytyi kuitenkin manuaalisesti – ei siis lainkaan varsinaisen tiedonhaun yhteydessä. Sitä löytyi netistä niin aiheisiin liittyvien teemasivujen, kuten Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän (YTR) Maaseutupolitiikka-sivujen, Maa- ja elintarviketaloudentutkimuskeskuksen (MTT) Maaseutuyritys-sivujen sekä Valtion ympäristöhallinnon Kestävän kehityksen teemasivujen, kautta. Sivuille on muun muassa koottu tietoa teemoihin liittyvistä hankkeista ja julkaisuista.

Aineistoa pyrittiin karsimaan tiettyjen rajauskriteereiden mukaisesti, joista yksi oli ilmestymisajankohta: materiaali valittiin niin, että se on ilmestynyt 2000-luvulla, mielellään jopa vuosina 2005–2010. Sitä rajattiin myös otsikoiden mukaan niin, että ne liittyvät teemoihin Green Care, kestävä kehitys, hoivayritys- ja yrittäjyys sekä lastensuojelu, lastensuojelun avohuolto sekä tukihenkilötoiminta. Olennaisinta aineiston valinnassa oli kuitenkin sen sopivuus opinnäytetyön kokonaisuuteen.

Green Caren osalta aineisto muodostuu pääosin Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen ja Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen vuosina 2006–2008 toteuttaman yhteisen Maatilat maaseudun palveluliiketoiminnassa MAPA -loppuraportista ”Green Care – terveyttä ja hyvinvointia maatilalta”, aihetta käsittelevistä teemasivuista ja muista siihen liittyvistä julkaisuista sekä erilaisista päättötöistä, joissa kyseisen menetelmän erilaisia työtapoja on tutkittu. Lisäksi menetelmän hyödyntämisestä on haettu esimerkkejä ”elävästä elämästä”.

Tutkittua tietoa kestävä kehityksen hyödyntämisestä hoivayrityksissä en löytänyt lainkaan. Myös esimerkkejä oli vaikea löytää. Koska en kuitenkaan halunnut jättää tätä näkökulmaa työstäni pois, pyrin tässä kohtaa hyödyntämään

Terveys- ja Sosiaalialan Yrittäjien TESO ry:n verkkosivuja netissä. Sivujen kautta löysin linkkejä sen monien jäsenyritysten kotisivuille, joita analysoimalla kykenin saamaan asiasta jonkinlaisen kokonaiskuvan.

TESO ry:llä on yli 300 jäsenyritystä, joista suurin osa tuottaa vanhusten ja mielenterveyskuntoutujien asumispalveluita sekä lastensuojelun palveluita. Myös kotihoito, perhekodit ja vammaisten asumispalvelut ovat laajasti edustettuna. Lisäksi jäsenyrityksistä löytyy päiväkoteja, koulutus- ja konsultointipalveluja sekä asumispalveluja päihde- ja huume kuntoutujille. (Terveys- ja Sosiaalialan yrittäjät 2011.)

1.3 Aineiston analyysi

Kestävän kehityksen osalta aineisto muodostuu 75 asumispalveluja tarjoavan yrityksen kotisivuista. Yrityksistä vanhusten asumispalveluja tarjoaa 28 yritystä, mielenterveyskuntoutujille 12, vammaisille 7, päihde- ja huume kuntoutujille 3 sekä lapsille ja nuorille 15. Lisäksi mukana on myös 8 perhekotia ja 2 päiväkotia.

Sivujen osalta tarkastelin erityisesti yritysten toimintaa ja sitä ohjaavia arvoja ja periaatteita, yrityksen toimitiloja sekä sen tarjoamien palveluiden lisä-arvoja kuten lähiruokaa ja ympäristökysymysten huomiointia. Näiden kyseisten seikkojen valinta tarkastelun kohteeksi perustuu opinnäytetyöntekijän omaan ennako-oletukseen siitä, että hoivayrityksissä kestävä kehitys näkyy juuri näissä asioissa. Oletuksen pohjana ovat muun muassa opinnäytetyöntekijän omat kokemukset hoivayritysten työntekijänä.

Aineisto analysoitiin käyttäen aineistolähtöistä sisällönanalyysiä soveltuvien osin. Sisällönanalyysi on menetelmä, jonka tarkoituksena on muodostaa tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman tiivis ja yleinen kuvaus. Sen tarkoituksena on järjestää aineisto mielekkääseen muotoon kuitenkin niin, että johtopäätösten muodostaminen jää tutkijan itsensä tehtäväksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103-104.)

Aineiston analyysi eteni niin, että sivujen tarkastelun yhteydessä kirjattiin ylös

niiden toiminta-ajatusta ja arvoja kuvaavia ilmaisuja. Ylös kirjattiin myös ilmaisuja, jotka tulivat ilmi yritysten toimitilojen ja palvelujen tarkastelun yhteydessä. Tämän jälkeen ilmaiset yhdisteltiin ryhmiä ja niiden pohjalta muodostettiin johtopäätöksiä, kuten esimerkiksi, että hoivayritysten kestävä kehitys ilmenee lähinnä niiden toimintaa ohjaavissa arvoissa ja periaatteissa.

Tuomi ja Sarajärvi (2009) kuvaavat, Milesiä ja Hubermania (1994) mukaillen, aineistolähtöistä analyysia kolmivaiheiseksi prosessiksi, joka muodostuu 1) aineiston pelkistämisestä, 2) aineiston ryhmittelystä sekä 3) aineiston pohjalta tapahtuvasta teoreettisten käsitteiden luomisesta. Sisällönanalyysi perustuu aineistosta tehtävään tulkintaan ja johtopäätöksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108-112.)

2 TUTKIMUKSEN KESKEISET KÄSITTEET

Tämän opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen eli sen takana olevan teoreettisen tiedon muodostavat käsitteet kestävä kehitys sekä Green Care määritelmiseen. Vaikka kestävä kehitys ei enää aivan uusi termi olekaan, itse asiassa sen lanseeraamisesta on jo lähes neljännesvuosisata, on se kuitenkin aiheena edelleen hyvin ajankohtainen. Tosin nykyään puhutaan ehkä enemmän ekologisuudesta tarkoittaen kuitenkin samaa eli ympäristön ja ihmisen kannalta kestäviä ratkaisuja, luonnonmukaisuutta ja ympäristöystävällisyyttä.

Green Care sitä vastoin on käsitteenä uusi, mutta liittyy kestäväan kehitykseen. Onhan eräinä kestäväan kehityksen tavoitteina, etenkin sosiaalisen kestävyuden osalta, muun muassa maaseudun elinvoimaisuuden lisääminen sekä kansalaisten hyvinvoinnin turvaaminen ja edistäminen läpi koko elämänsä. Green Care toiminnalla vaikuttaa siis olevan samoja päämääriä kuin kestäväällä kehityksellä.

2.1 Green Care

Green Care (käytetään myös termejä Farming for Health, Social Farming, Care Farms) on luontoon ja maaseutu-ympäristöön tukeutuvaa toimintaa, jolla

edistetään ihmisen hyvinvointia ja elämänlaatua. Hyvinvoinnin lähteinä ovat luonto, kasvit, kotieläimet sekä maataloustyö. Pääsääntöisesti toiminta on joko kuntouttavaa, hoivaavaa, kasvattavaa tai virkistävää, myös terapeutista. (Yli-Viikari, Lilja, Heikkilä, Kirveennummi, Kivinen, Partanen, Rantamäki-Lahtinen & Soini 2009, 7, 33.)

Kyse on siis luonnon ja erityisesti maaseutu ympäristön tarjoamien runsaiden resurssien hyödyntämisestä hyvinvointipalveluiden tuottamisessa. Käsite Green Care sisältää monia eri menetelmiä, joita – tavoitteellisesti ja vastuullisesti – käytetään sosiaali-, terveys-, kasvatus- ja kuntoutuspalveluissa. Menetelmien terveyttä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia lisäävät vaikutukset syntyvät luonnon elvyttävyydestä, kokemuksellisuudesta sekä mahdollisuudesta osallistua toimintaan. (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2011.)

Green Care täydentää ja tukee sosiaali- ja terveysalan palveluvalikoimaa tarjoamalla alan ammattilaisten käyttöön vaihtoehtoisia, luontoa hyödyntäviä terapia- ja kuntoutusmenetelmiä. Sellaisia ovat esimerkiksi terapeutin puutarhanhoito eli puutarhaterapia, eläinavusteinen toiminta sekä kuntouttava työtoiminta maatilalla. (Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus 2011.) Tarjonnan kautta palveluvalikoima monipuolistuu ja asiakkaat saavat yksilöllisempiä ja laadukkaampia palveluja. Se mahdollistaa myös palvelujen räätälöinnin paremmin asiakkaan tarpeisiin sopivaksi. (Soini 2009.)

Toiminta sijoittuu usein luontoon tai maatiloille, mutta se ei ole välttämätöntä, koska samoja elementtejä voidaan tuoda ja hyödyntää myös kaupunki- tai laitospäristössä (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2011). Esimerkiksi puutarhaterapiaa on mahdollista toteuttaa puutarhassa tai viherhuoneessa. Myöskään eläinavusteinen toiminta, kuten vaikkapa lemmikkieläimen hoito tai terapiassa ja -koira, ei edellytä maaseutu ympäristöä.

Kaikella Green Care toiminnalla on yhteinen arvoperusta sekä tietyt periaatteita, joita noudatetaan. Niiden mukaan luonnon hyödyntäminen hyvinvoinnin lähteenä perustuu vastuullisuuteen ja tavoitteellisuuteen. Luontoa käytetään myös kestävästi – rasittamatta sitä turhaan. Niin asiakkaita kuin eläimiä kunnioitetaan. Eläinten hyvinvoinnista huolehditaan ja niille annetaan mahdolli-

suus käyttäytyä lajinsa mukaisesti. Toiminnassa noudatetaan myös eri toimialojen yleisiä pelisääntöjä, normeja ja vaatimuksia. (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2011.)

2.1.1 Green Care toiminta Euroopassa

Vaikka meillä Suomessa Green Care toimintaan on herätty vasta ihan viime aikoina, on se jo varsin vakiintunutta monissa muissa Euroopan maissa. Siellä toiminta voidaan karkeasti ottaen jakaa kolmeen suuntaukseen: maatilalla eri resurssien hyödyntäminen kuntouttavana toimintana, puutarhaterapia sekä eläinavusteinen terapia ja toiminta.

Ensimmäisessä suuntauksessa **kuntouttava toiminta** sijoittuu **maatilalle**, jolloin sen eri resursseja kuten maataloustyötä, eläinten hoitoa ja luonnossa liikkumista voidaan monipuolisesti hyödyntää asiakkaiden kuntoutuksessa (Yli-Viikari ym. 2009, 10). Eniten tällaisia maatiloja on Norjassa ja Hollannissa. Norjaa pidetäänkin Green Care toiminnan edelläkävijänä – ainakin Pohjoismaissa. Siellä Green Care toimintaa tarjoavia tiloja on jo 750, joista psyykkistä ja fyysistä kuntoutusta tarjoaa noin 260 ja lastenhuoltoon liittyviä palveluja lähes 190. Eniten, yli 300, on kuitenkin tiloja, jotka tarjoavat kasvatuspalveluja. (Haugan, Nyland, Fjeldavli, Meistad & Braastad 2009, 109-110; Yli-Viikari ym. 2009, 14.)

Myös Hollannissa Green Care tiloja on noin 750. Suurimpia asiakasryhmiä ovat oppimisvaikeuksista ja käytöshäiriöistä kärsivät lapset ja nuoret, mielen-terveyskuntoutujat, autismin kirjon ihmiset, muistihäiriöistä kärsivät sekä vanhukset. Maatiloilta tukea arkeensa hakevat myös päihderiippuvuuksista ja burn outista kärsivät sekä vammaiset. (SoFar Book 1 2009, 120.)

Sekä Norjassa että Hollannissa toiminta perustuu laajasti viranomaisten kanssa tehtyihin sopimuksiin. Toiminnalle on myös laadittu tietyt laatuvaatimukset sekä toimintaohjeet. Onpa Norjassa kehitetty tiloille jopa oma hoitomalli, jossa maatila tarjoaa puitteet ja toiminnan ja asiakkaiden ohjaamisesta huolehtii erityinen tilalle mukana tuleva green care-ohjaaja. (SoFar Book 1 2009, 121-122; Haugan ym. 2009, 117; Maaseutupolitiikka 2011.)

Toinen suuntaus keskittyy terapeuttiseen toimintaan, jossa hyödynnetään kasveja, puutarhoja ja maisemaa. **Puutarhaterapiaa** on kehitetty erityisesti Saksassa, mutta myös Isossa-Britanniassa ja Itävallassa. (Yli-Viikari ym. 2009, 11). Saksassa puutarhatöitä alettiin tehdä 1800-luvulla psykiatrisissa sairaaloissa, tosin aluksi lähinnä taloudellisista syistä – toihan se kaivattua lisätuloa laitosten ylläpitoon. Pian kuitenkin huomattiin kasvien parissa työskentelyn rauhoittavan levottomia potilaita. Niinpä sitä ryhdyttiin käyttämään, yhdessä maataloustyön kanssa, mielenterveyspotilaiden parantamiseen ja hoitamiseen. (Neuberger, Stephan, Hermanowski, Flake, Post & Van Elsen 2009, 194.)

Nykyään puutarhaterapiaa käytetään Saksassa yhtenä työterapiamenetelmänä yli 400 sairaalassa ja päihdeongelmaisten kuntoutumiskeskuksessa. Muita asiakasryhmiä ovat fyysisesti vammaiset sekä kehitysvammaiset, jotka työskentelevät puutarhoissa ja erilaisissa maisemointitehtävissä. Koska Saksassa puutarhaterapia ei ole yksittäinen hoitomuoto, vaan osa asiakkaan koko hoitoa, on sitä tarjoavien tahojen toimittava hoitoa koskevien yleisten ohjeiden mukaan. Se ei saa valtiollista tukea ja toiminnan rajoitteet perustuvat yleensä taloudellisille syille. Laadunhallinnassa sovelletaan aina kunkin pääorganisaation omaa laadunhallintajärjestelmää. (Neuberger ym. 2009, 196.)

Kolmas suuntaus hyödyntää asiakkaiden kuntoutuksessa eläimiä. Puhutaan **eläinavusteisesta terapiasta ja toiminnasta**. Sen tunnetuin muoto on ratsastusterapia, joka on ollut erityisen suosittua saksankielisissä maissa. (Yli-Viikari ym. 2009, 11.) Esimerkkimaana on Itävalta, jossa eläinavusteisen terapian ja toiminnan käyttö kuntouttavassa mielessä on ollut monipuolista ja sen tarve on jatkuvassa kasvussa. Käytetyimpiä eläimiä ovat olleet hevoset, koirat, marsut, kanit ja kilpikonnat. Nykyään tosin on alettu hyödyntää muitakin kotieläimiä kuten lehmiä, vuohia ja sikoja. Asiakkaina on muun muassa kehitysvammaisia ja oppimisvaikeuksista kärsiviä lapsia, mielenterveys- ja päihdeongelmaisia ja vaikeasti vammaisia. (Wiesinger, Neuhauser & Putz 2009, 236.)

Toiminnan vaikutuksia on tutkittu muun muassa vuosina 2003 – 2005 Itävallan Maatalouskamarin ja Maatalous-, metsätalous- ja ympäristöministeriön koordi-

noimassa projektissa, jossa sitä testattiin kahdella erilaisella asiakasryhmällä (kuuroilla, monivammaisilla nuorilla ja aikuisilla sekä sosiaalisista ongelmista kärsivillä lapsilla) ja kahdessa eri paikassa (laitoksessa ja maatilalla). Keskeisiä tuloksia olivat toiminnan asiakkaissa aikaansaama mielialan koheneminen sekä keskittymiskyvyn ja vuorovaikutustaitojen paraneminen. (Wiesinger ym. 2009, 236–238.)

2.1.2 Green Care toiminta Suomessa

Green Care on Suomessa asiana vielä kovin uusi. Ja Green Care-yrityksiksi luokiteltavia yrityksiä on vähän, noin 300. Vaikka luonnon hyvää tekevät vaikutukset ovat olleet tiedossa jo pitkään, ei niitä kuitenkaan ole osattu hyödyntää riittävästi. Toiminta on pyörinyt pitkään maatilamatkailun ympärillä. Mutta keskieuropalaisten esimerkkien valossa sille on tulevaisuudessa nähtävissä kasvavaa kysyntää.

Meneillään tai vireillä on useita hankkeita, joiden avulla kartoitetaan hyvinvointimaatalouden toimintamahdollisuuksia eri alueilla. Myös toiminnan vaikutuksia ja vaikuttavuutta tutkitaan. Esimerkiksi Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen ja Maaseutupolitiikan yhteisessä CAREVA hankkeessa pureudutaan vuosien 2009–2011 aikana Green Care toiminnan vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointiin. (Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus 2011; Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2011.) Tutkimus- ja kehittämistoiminta onkin tärkeää, sillä tiedonpuute on yksi keskeisimmistä rajoitteista yrityksiä perustettaessa. Maaseutuluonnon, eläinten, kasvien sekä työn vaikutusta ei myöskään osata vielä riittävästi jäsentää, eikä niitä näin ollen osata siksi hyödyntää. (Yli-Viikari ym. 2009, 60.)

Vaikka alan yrityksiä on vähän, on toiminta Suomessa kuitenkin järjestäytyntä. Kesäkuussa 2010 perustettiin Green Care Finland ry. kokoamaan ja kehittämään Green Care toimintaa maassamme. Yhdistyksen tarkoituksena on tehdä toimintaa tunnetuksi, mutta se kokoaa myös yhteen alalla jo toimivat. Yhdistyksen tavoitteena on lisäksi parantaa alan yleisiä toimintaedellytyksiä sekä edistää ja kehittää alaan liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa. (Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry. 2011.)

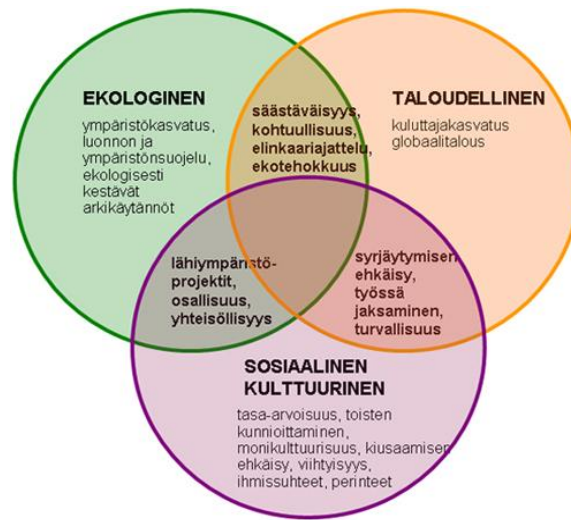
2.2 Kestävä kehitys

Kestävän kehityksen käsite otettiin käyttöön 1980-luvun lopussa, kun YK:n asettama ympäristön ja kehityksen maailmankomissio, niin sanottu Brundtlandin komissio, julkaisi sen raportissaan ”Our common future” (Yhteinen tulevaisuutemme). Raportin mukaan

“Humanity has the ability to make development sustainable to ensure that it meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs.” (Suomennettuna kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa.) (Our common future 1987).

Kyse on siis ihmisistä ja heidän tarpeistaan sekä ehdoista, joilla tarpeet voidaan tyydyttää. Määritelmässä korostetaan myös vastuun ottamista ja huolehtimista siitä, että myöhemmilläkin sukupolvilla on maailma, missä elää hyvin.

Kestävän kehityksen ulottuvuuksia ovat ekologinen, taloudellinen ja yhteiskunnallinen kestävyys, joka puolestaan sisältää sekä sosiaalisen että kulttuurisen kestävyden. Yhdessä niistä muodostuu kokonaisuus, jossa ne toisalta tukevat toisiaan, mutta samalla ovat myös riippuvaisia toisistaan. Kestävän kehityksen kannalta olennaista on pyrkiä kehittämään osa-alueita mahdollisimman tasapuolisesti. (Rohweder 2004, 16). Kestävä kehitys ei kuitenkaan ole pelkästään luonnon tarpeiden huomioimista. Siinä pyritään huomioimaan myös muut ihmiset niin, että kaikilla on mahdollisuus tasa-arvoiseen, hyvään elämään. Kestävän kehityksen osa-alueiden muodostamaa kokonaisuutta on kuvattu muun muassa oheisella kuviolla.

Kestävän kehityksen ulottuvuudet Kuva: Suomen ympäristöopisto SYKLI

KUVIO 1. Kestävän kehityksen ulottuvuudet. (Kestävän kehityksen malli.)

2.2.1 Kestävän kehityksen eri osa-alueet

Ekologisesti kestävässä kehityksessä pyritään saavuttamaan tasapaino ihmisen ja luonnon välille. Siinä ihminen sopeuttaa toimintaansa luonnon suhteen niin, ettei kuormita sitä ylenpalttisesti. Tähän pyritään erityisesti vähentämällä ympäristökuormitusta eli luonnonvarojen käyttöä ja päästöjä. Ekologisen kestävyuden tarkoituksena on turvata luonnon monimuotoisuus niin, että ekosysteemit ja niiden lajit voivat edelleen kehittyä ja ylläpitää maapalloa mahdollisimman hyvänä ympäristönä niin nykyisille kuin tulevillekin sukupolville. (Rohweder 2004, 15; Valtion ympäristöhallinto 2011; Vihreäpolku 2011.)

Taloudellinen kestävä kehitys on talouden tasapainoista kasvua luontoa unohtamatta. Tämä tarkoittaa sitä, että olemassa olevia luonnonvaroja käytetään mahdollisimman säästeliäästi ja tehokkaasti. Samalla pyritään välttämään velkaantumista. Tavarat ja palvelut pyritään tuottamaan ja tarjoamaan siten, että ne rasittavat luontoa mahdollisimman vähän. (Vihreäpolku 2011; Valtion ympäristöhallinto 2011.) Kestävää taloutta ei kuitenkaan ole mahdollista saavuttaa, ellei samalla huolehdita myös ihmisistä.

Talouden kestävä kehitys mahdollistaa yhteiskunnan keskeiset toiminnot ja luo näin ollen perustan sosiaalisesti kestäväälle kehitykselle. **Sosiaalinen kestävyys** painottaa väestön yleistä hyvinvointia. Se pyrkii poistamaan ihmisten

välisestä eriarvoisuutta ja turvaamaan kaikille hyvät puitteet elää. Huomiota kiinnitetään erityisesti työllisyyteen, syrjäytymisen ehkäisyyn, viihtyisiin elinympäristöihin sekä yhteisöjen sosiaaliseen toimivuuteen. Toisin sanoen siihen, että yhteiskunnat ovat oikeudenmukaisia ja turvallisia paikkoja elää. (Rohweder, 2004, 15; Valtion ympäristöhallinto 2011.).

Kulttuurinen kestävyys sisältää muun muassa erilaisten kulttuurien hyväksymisen ja ylipäättään sopuisan yhteiselon. Siinä kunnioitetaan kaikkien – niin ihmisten, eläinten kuin luonnonkin – oikeuksia. Kulttuurinen kestävyys mahdollistaa eri kulttuurien säilymisen ja kehittymisen sukupolvelta toiselle sekä ihmisten vapaan henkisen toiminnan ja eettisen kasvun. (Vihreäpolku 2011; Valtion ympäristöhallinto 2011.)

2.2.2 Kestävä kehitys Suomessa

Hallitus perusti vuonna 1993 Suomen kestävän kehityksen toimikunnan edistämään yhteistyötä kestävän kehityksen kysymyksissä Suomessa. Sen tehtävänä on edistää kestävästä kehityksestä ja toimia neuvona antavana elimenä YK:ta ja sen kestävän kehityksen toimikuntaa (CSD) koskevista asioista. Toimikunnassa on 43 jäsentä, jotka edustavat laajasti hallitusta, kansanedustajalaitosta, hallintoa, elinkeinoelämää, kuntia ja maakuntia, ammattiliittoja, koulutuksen ja kasvatuksen alaa, kansalaisjärjestöjä, tiedettä ja tutkimusta, taidetta sekä kirkkokuntia. (Valtion ympäristöhallinto 2011.)

Ensimmäinen kestävän kehityksen toimikunta määritteli kestävän kehityksen vuonna 1994 seuraavasti:

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, kansallisesti ja alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. (Valtion ympäristöhallinto 2011.)

Määritelmä sisältää kolme toiminnallista, kestävän kehityksen ulottuvuutta: ympäristötaloudellisen eli ekologisen, yhteiskunnallisen ja kulttuurisen ulottuvuuden eli siinä talous on alistettu ekologiselle kestävyydelle. Tässä suhteessa se eroaa Brundtlandin komission alkuperäisestä määritelmästä, jonka

mukaan ulottuvuuksia oli neljä. Kestävän kehityksen katsotaan myös olevan etenkin paikallisesti tapahtuvaa toimintaa, joka huomioi toiminnan aiheuttamat alueelliset ja globaalit vaikutukset. (Rohweder 2004, 16.) Kestävää kehitystä pyritään siis toteuttamaan etenemällä alhaalta ylöspäin – paikallistasolta globaalille tasolle.

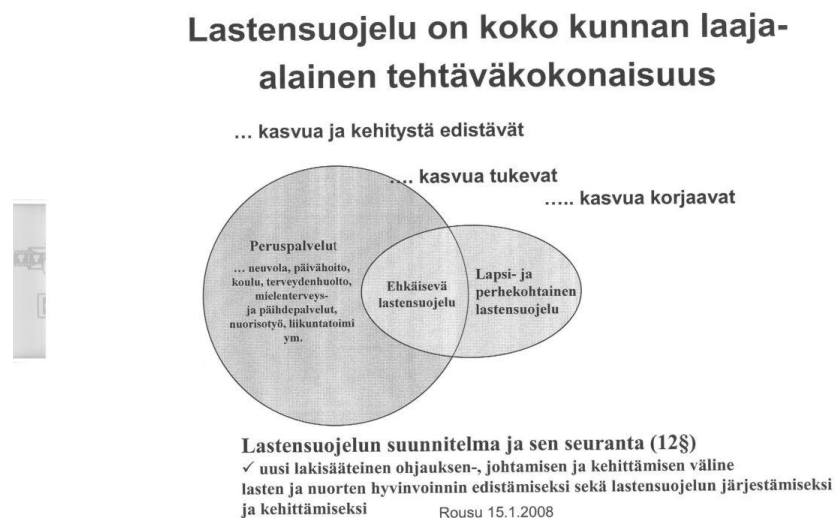
Vuonna 2006 toimikunta hyväksyi uuden kansallisen kestävän strategian, jossa on pyritty hahmottelemaan Suomen tulevaisuutta ja sen hallintaa suhteessa kestävän kehityksen eri osa-alueisiin aina vuoteen 2030 asti. Sen visiona on hyvinvoinnin turvaaminen luonnon kantokyvyn rajoissa sekä kansallisesti että globaalisti. Strategian avulla halutaan luoda kestävää hyvinvointia turvallisessa, osallisuutta edistävässä ja moniarvoisessa yhteiskunnassa, jossa kaikki kantavat vastuuta ympäristöstä. Vision on tarkoitus ohjata sekä lähitulevaisuuden että pidemmän aikavälin toimintaa ja auttaa eri toimijoita tekemään kestävän kehityksen mukaisia linjauksia. Strategian linjaukset ovat myös pohjana hallitus- ja politiikkaohjelmien laadinnassa. (Kohti kestäviä valintoja 2006, 15.)

Hyvistä pyrkimyksistä huolimatta ei kestävä kehitys ole edennyt aivan toivotulla tavalla. Ympäristöministeriön julkaiseman Kestävän kehityksen kokonaisarviointi 2009 mukaan kestävän kehityksen eri näkökulmien integrointi ja laaja-alainen kestävyysajattelu on meillä vielä harvinaista. Kestävän kehityksen painoarvo on esimerkiksi hyvin riippuvainen toimi- tai hallinnonalasta: niillä aloilla, joilla kestävän kehityksen osa-alueet liittyvät kiinteästi alan toimintaan, kuten metsätaloudessa tai liikenteessä, ovat kestävän kehityksen tavoitteet keskeisessä asemassa. Toisaalta taas aloilla, joiden toimintaan kestävän kehityksen tavoitteet eivät niin selkeästi liity, eivät ne juuri näy tavoitteen asettelussakaan. (Kestävän kehityksen kokonaisarvio 2009, 5.)

2.3 Lastensuojelu ja lastensuojelun avohuolto

Lain mukaan kaikilla lapsilla on oikeus turvalliseen ja virikkeelliseen kasvuympäristöön, tasapuoliseen ja monipuoliseen kehittymiseen sekä erityiseen suojeluun ja huolenpitoon (Lastensuojelulaki 2007/417). Näiden oikeuksien toteutumisesta huolehtii lastensuojelu.

Lastensuojelu on vanhemmuuden tukemista ja paikkaamista – äärimmillään jopa sen korvaamista. Suomalainen lastensuojelujärjestelmä on kolmitahoinen kokonaisuus, joka muodostuu peruspalveluista, ehkäisevästä lastensuojelusta sekä lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta (Taskinen 2007, 13). Oheinen lastensuojelun tehtäväkokonaisuus on kuvattu tarkemmin toimintaympäristön kuvauksen yhteydessä, missä se on liitetty todellisiin, Kainuussa järjestettäviin palveluihin.

KUVIO 2. Lastensuojelun kokonaisuus. (Kainuulaisten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009–2013.)

Lastensuojelun avohuollon tarkoituksena on mahdollisimman varhaisessa vaiheessa puuttua perheen ongelmiin ja tarjota apua sekä tukea vanhempia kasvatustehtävässä. Työskentelyn lähtökohtana on tukea lapsia ja heidän perheitään niin, että lapset voivat kasvaa ja kehittyä ensisijaisesti omilla kodeillaan. Työskentelyssä huomioidaan perheen kokonaistilanne ja erityisesti lapsen tarpeet. Tukitoimilla pyritään vaikuttamaan lapsen terveyttä ja kehitystä vaarantaviin tekijöihin sekä tukemaan vanhempia, kuten myös huoltajia tai muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä, heidän kasvatustehtävässään. Oikein ajoitettuna niillä voidaan estää jopa lapsen huostaanotto. (Lastensuojelun käsikirja 2011; Lastensuojelu 2009, 9.)

Lastensuojelulaki määrittelee, mitä avohuollon tukitoimia kunnan tulee tarvittaessa järjestää. Tukitoimia ovat muun muassa

- ohjaus ja neuvonta
- asumiseen liittyvien ongelmien ratkaisu
- taloudellinen tuki
- lapsen/nuoren koulunkäynnin tukeminen
- kotiin annettava perhetyö vanhempien kasvatustyön tukemiseksi
- tukiperheen tai tukihenkilön järjestäminen
- lapsen tai koko perheen sijoittaminen perhe- tai laitoshoitoon
- vertaisryhmätoiminta. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

Lastensuojelussa avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia eli niiden käyttöön pyritään aina, kun se on vain mahdollista. Jos ne kuitenkin jostain syystä osoittautuvat riittämättömiksi tai tilanteeseen sopimattomiksi ja sijaishuollon katsotaan olevan lapsen edun mukaista, voidaan hänet ottaa huostaan. Tukitoimia toteutetaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä lapsen ja tämän lähipiiriin kanssa. (Lastensuojelun käsikirja 2011.)

2.3.1 Tukitoimena tukihenkilötoiminta

Tukihenkilötoiminta on osa lastensuojelun avohuoltoa ja perustuu näin ollen lastensuojelulakiin. Se on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Tukihenkilötoiminta on usein eri järjestöjen koordinoimaa, vapaaehtoista toimintaa, jonka tarkoituksena on vaikuttaa myönteisesti tuettavan elämään, edistää tämän tervettä kasvua ja kehitystä sekä ennaltaehkäistä vaikeuksia (Aaltonen 2010, 20). Tukihenkilöt ovat luotettavia ja turvallisia aikuisia, joiden oma elämäntilanne on vakaa ja joilla on halua ja aikaa auttaa ja toimia tuettavan hyväksi. Toiminta tapahtuu vapaaehtoiselta pohjalta, joskin siitä voidaan maksaa pieni palkkio ja/tai kulkorvaus. (Lastensuojelun käsikirja 2011.)

Tukihenkilön voi saada lapsi tai nuori, jolla ei syystä tai toisesta ole elämässään riittävästi aikuisen tukea ja läsnäoloa. Syynä tähän voivat olla esimerkiksi ongelmat kotona kuten vanhempien vaikea elämäntilanne tai ongelmat lapsen ja vanhemman välisessä vuorovaikutuksessa. Tuen tarve ei kuitenkaan välttämättä johdu aina kotioloista, vaan lapsella tai nuorella voi itselläänkin olla asioita, jotka hankaloittavat elämää. Esimerkiksi ongelmat koulunkäynnissä,

kaverisuhteissa tai keskittymis- ja oppimisvaikeudet voivat myös olla syytä tukihenkilön tarpeelle. (Lastensuojelun käsikirja 2011; Forsman 2010, 36.)

Tukihenkilön voi siis periaatteessa saada kuka tahansa sitä tarvitseva lapsi tai nuori, mutta usein sitä tarvitsevat ovat lastensuojelun asiakkaina olevia sekä psyykkisesti oireilevia lapsia ja nuoria. Ja erityisesti siitä hyötyvät jälkihuollon piirissä olevat, itsenäistä elämää opettelevat nuoret. (Turkki 2009, 20-21; Shemeikka & Virkkala 2009, 55.) Forsmanin (2010) mukaan nykyään on varsin yleistä, että vanhemmat lapselleen tukihenkilöä hakiessaan perustelevat tarvetta saada tälle jotain järkevää tekemistä esimerkiksi netissä surffailun sijaan. Vanhemmat ovat usein myös huolissaan lasten sosiaalisista suhteista, erityisesti silloin, jos kavereita ei tunnu löytyvän. (Forsman 2010, 47.)

Yleensä tuettavat ovat kouluikäisiä lapsia ja nuoria. Tukisuhdetta voidaan jatkaa siihen asti kunnes tuettava täyttää 18 vuotta, paitsi jos hänet on oikeutettu lastensuojelun jälkihoitoon, jolloin tukisuhde voi jatkua kunnes hän täyttää 21 vuotta. (Lastensuojelun käsikirja 2011.)

Tukihenkilö ja tuettava tapaavat toisiaan säännöllisesti, yleensä viikon tai kahden välein ja pari tuntia kerrallaan. Tapaamisten sisältö riippuu tuettavan tarpeista, yleensä ne keskittyvät kuitenkin jonkin yhteisen ajanvietteen tai harrastuksen pariin. (Lastensuojelun käsikirja 2011.) Aaltosen (2010) mukaan tukisuhteissa korostuu niiden monipuolisuus. Vaihteleva, aktiivinen ja tavoitteisiin tähtäävä toiminta on tärkeää sekä tuettaville että huoltajille. Tuettavat itse arvostavat etenkin tukihenkilön kanssa tehtäviä arkipäivän toimintoja, kun taas vanhempien mielestä tärkeintä on julkisilla paikoilla ihmisten parissa vietetty aika. (Aaltonen 2010, 34–35.)

Suomessa tukihenkilötoiminnan uranuurtajia ovat Suomen Punainen Risti, jonka ystävätoiminta alkoi jo 1950-luvulla sekä Suomen Mielenterveysseura, joka aloitti oman tukihenkilötoimintansa 1980-luvulla (Utti 2008, 37). Lasten, nuorten ja perheiden parissa tehtävää tukihenkilötoimintaa järjestävät muun muassa Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Pelastakaa Lapset sekä Varsinais-Suomen lastensuojelujärjestöt ry. (Lastensuojelun käsikirja 2011).

2.3.2 Tukihenkilötoiminnan hyödyt

Tukihenkilötoimintaa on tutkittu Suomessa runsaasti – aiheesta löytyi useampia pro gradu tutkielmia sekä opinnäytetöitä. Niin Forsman (2009), Listemaa (2009), Rantanen (2010) kuin Vikmankin (2010) ovat kaikki tutkineet sitä pro graduissaan. Se on ollut myös Aaltosen (2010) opinnäytetyön aihe. Rantanen, Forsman ja Aaltonen tarkastelevat tukihenkilötoimintaa lastensuojelun avoimuuden asiakkaina olevien lasten ja nuorten kokemana. Vikman ja Listemaa taas ovat tutkineet tukihenkilötoimintaa vanhempien kokemana – Listemaa itse tuettavana olleiden vanhempien näkökulmasta, Vikman puolestaan niiden vanhempien kokemuksia, joiden lapsella on ollut tukihenkilö. Vanhempien kokemukset lastensa tukihenkilöistä ovat toisaalta kiinnostaneet myös Forsmania.

Tutkimustulokset osoittavat lasten ja nuorten hyötynneen tukihenkilöstä ja olevan pääosin tyytyväisiä tukisuhteeseen. Tukihenkilö koetaan ystäväksi tai turvalliseksi aikuiseksi – luotettavaksi tahoksi, joka ymmärtää, jolle voi puhua ja joka ennen kaikkea on saatavilla silloin, kun siihen on tarvetta. Tukihenkilö auttaa tuettavaa myös tarkastelemaan kriittisesti omaa käyttäytymistään ja löytämään selviytymiskeinoja ongelmatilanteisiin. (Rantanen 2010, 73-74.)

Tukihenkilötoiminnan koetaan osaltaan myös parantavan tuettavan tilannetta monin tavoin. Tukihenkilö auttaa niin käytännön asioissa kuin harrastuksissa, mutta lievittää myös henkistä pahaa oloa erityisesti keskustelun avulla (Rantanen 2010, 74). Toiminnan kautta nuoret aktivoituvat ja saavat sosiaalista rohkeutta – he uskaltavat lähestyä muita ihmisiä ja pääsevät näin mukaan erilaisiin toimintoihin (Aaltonen 2010, 35). Forsman (2009) puolestaan toteaa, että tukihenkilötoiminta vahvistaa nuoren osallisuutta, koska hänet kohdataan siinä yksilönä. Nuori ei siis koe jäävänsä sivulliseksi omien asioidensa suhteen, vaan on ”oman elämänsä tärkeä toimija”. (Forsman 2009, 94.)

Tukihenkilötoiminnan positiiviset vaikutukset eivät myöskään häviä, vaikka tukisuhde päättyykin. Ne muokkaavat ja vahvistavat tuettavaa siinä määrin, että tämä muuttuu rohkeammaksi ja sosiaalisemmaksi ja kaikin puolin aktivoituu myös muilla elämän osa-alueilla. (Aaltonen 2010, 35.)

Tukisuhde muodostuu pääsääntöisesti lapsen tai nuoren ja tukihenkilön välille, mutta myös vanhemmat ja huoltajat ovat väistämättä osallisia toiminnassa – tukeehan tukihenkilö toiminnallaan myös heidän rooliaan. Vanhemmat ovat tyytyväisiä toimintaa ja sen koetaan vaikuttaneen myönteisesti niin vanhemmuuteen kuin koko perhe-elämään. Konkreettisesti tämä näkyy muun muassa vanhempain huolen vähenemisenä: kun lapsi on tukihenkilön kanssa, vanhemmat tietävät, missä ja kenen kanssa hän on. Vanhemmat kokevat tukihenkilön myös auttavan lasta ydinperheen ulkopuolisten sosiaalisten suhteiden ylläpidossa. Erityisen tärkeää se on silloin, kun vanhemmilla itsellään ei siihen ole aikaa tai sukulaiset ovat kaukana. Tukihenkilö ylläpitää, mutta myös etsii uusia sosiaalisia suhteita lapsen kanssa. (Vikman 2010, 34.)

Toki tukihenkilö voi toimia myös koko perheen tai perheen aikuisen tukena. Tällöin tukihenkilön rooli on olla puhekumppani sekä tukena arkisten asioiden hoitamisessa. Hänen kanssaan voi keskustella lapsiin ja vanhemmuuteen liittyvissä asioissa. Listenmaan (2009) mukaan tukihenkilötoiminta auttaa, yhdessä tekemisen, keskustelujen ja kuuntelemisen kautta, vanhempia jaksamaan arjessa ja ennaltaehkäisee näin ollen myös ongelmien syvenemistä. Lisäksi se vahvistaa omalta osaltaan tuettavien sosiaalisia verkostoja kannustamalla heitä laajentamaan ja lujittamaan jo olemassa olevia sosiaalisia suhteita. Eli tukee siten myös yhteisöllisyyttä. (Listenmaa 2009, 26-28, 73.)

Tukihenkilötoiminnasta aiheutuvaa hyötyä on syytä tarkastella myös sosiaalipedagogiikan näkökulmasta. Sosiaalipedagogisen toiminnan tavoitteena on integroida yksilöitä ja ryhmiä yhteiskuntaan ja näin ehkäistä syrjäytymistä ja leimaamista. Sen avulla tuetaan ihmisten hyvinvointia ja autetaan ihmisten tarpeiden tyydyttämistä sekä pyritään havaitsemaan sosiaalisia ongelmia. Toimintaan liittyy olennaisesti myös käsite socialisaatio, jolla tarkoitetaan yhteiskuntaelämään osallistumisen edellyttämien sosiaalisten ja kulttuuristen taitojen välittämistä. Socialisaation myötä yksilö oppii vallitsevan arvojärjestelmän ja hyväksytyt toimintamallit ja kasvaa näin yhteiskunnan jäseneksi. (Hämäläinen 1999, 73-74.) Erityisen tärkeää socialisaatio on uuden sukupolven eli lasten ja nuorten kohdalla.

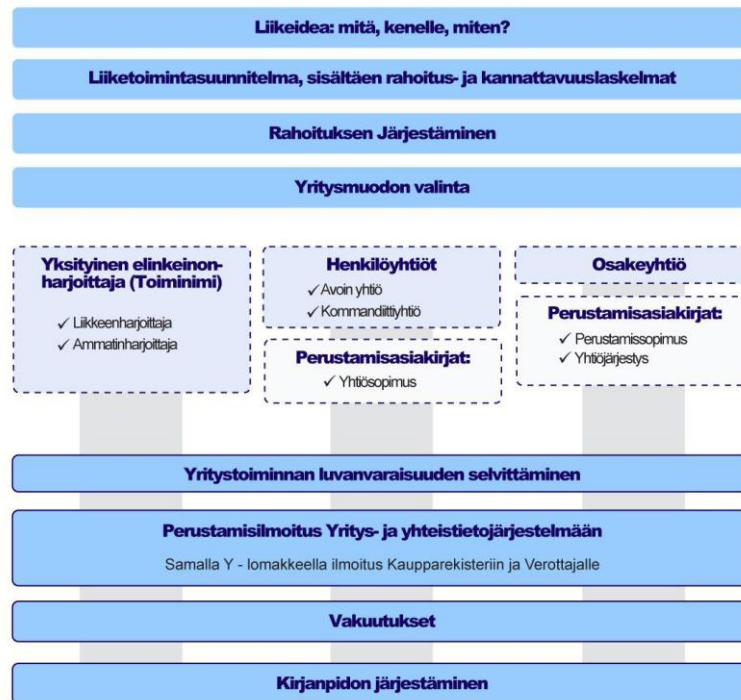
Valtiontalouden tarkastusvirasto (2007) on todennut nuorten syrjäytymisen eh-

käisyä koskevassa toiminnantarkastuskertomuksessaan, että jos nuori ajautuu sosiaalisesti huono-osaiselle elämänuralle ja sen seurauksena syrjäytyy työmarkkinoilta pysyvästi, aiheutuu siitä yhteiskunnalle noin miljoonan euron kustannukset jo ennen kuin hän täyttää 60 vuotta (Nuorten syrjäytymisen ehkäisy 2007, 16-17). Lasten ja nuorten syrjäytymistä ehkäisevällä toiminnalla voidaan siis katsoa olevan huomattavaa kansantaloudellista merkitystä. Ja mitä varhaisemmassa vaiheessa ongelmiin puututaan, sitä parempia tuloksia on mahdollista saavuttaa. Tästä näkökulmasta katsottuna tukihenkilötoiminta vaikuttaa siis varsin tehokkaalta tavalta toteuttaa tätä ennaltaehkäisevää ja varhaisen tuen työtä.

2.4 Muita työn kannalta olennaisia käsitteitä

Hoivayritys on sosiaali- ja terveysalalla toimiva yksityisen sektorin yritys, joka tarjoaa hoito-, huolenpito- tai hoivapalveluja eri ikä- ja väestöryhmille. Sellaisia ovat muun muassa yksityiset päiväkodit, kotipalveluyritykset tai vanhusten tai vammaisten hoivakodit. (Rissanen & Sinkkonen 2004, 6-7.) Yritykset ovat usein naisen perustamia pienyrityksiä, joiden valttina on yksilöllinen ja asiakaskeinen palvelu (Kuopion yliopisto 2005).

Yrityksen perustamisen ensimmäiset vaiheet kulminoituvat **yritys- ja liikeideaan**. Alussa on ajatus, idea, yrityksestä, joka puolestaan jalostetaan liikeideaksi, minkä pohjalta taas laaditaan yrityksen liiketoimintasuunnitelma. Yrityksen perustaminen etenee usein oheisen kuvan mukaisesti.

KUVIO 3. Yritystoiminnan aloittamisen vaiheet. (Uusyrittäjäkeskus Helsinki.)

Kun yritystoimintaa vasta suunnitellaan, on se yritysidean asteella. Aluksi se voi olla hyvinkin epämääräinen hahmotelma siitä, millä toimialalla toimimalla tai mitä tuotetta valmistamalla tai myymällä toimeentulonsa voisi ansaita. Pikkuhiljaa ajatus yrityksestä kypsyy konkreettisiksi suunnitelmiksi ja lopulta toiminnaksi.

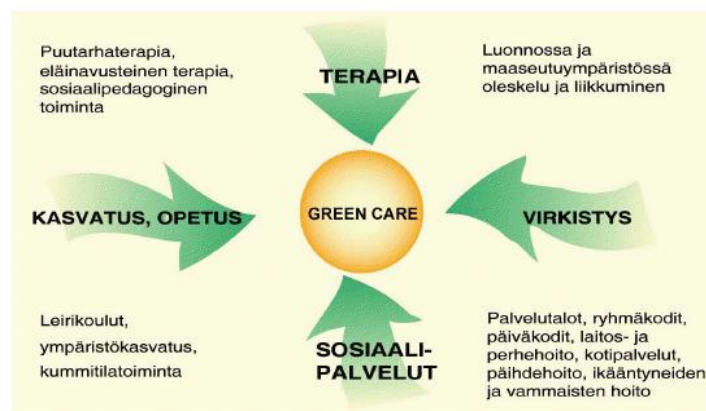
Liikeidea määrittelee yrityksen toiminta-ajatuksen eli syyn, miksi se ylipäättään on olemassa. Se kuvaa mitä yritys tekee sekä millaisia ovat sen tarjoamat tuotteet tai palvelut. Lisäksi se rajaa asiakaskuntaa eli sitä, kenelle tuotteita tai palvelua on ajateltu myydä. Liikeideassa määritellään myös miten yritystoimintaa on tarkoitus harjoittaa eli miten tuotteita tai palveluita markkinoidaan ja myydään sekä sen, millaisissa tiloissa yritys toimii. (Ilmoniemi, Järvensivu, Kyläkallio, Parantainen & Siikavuo 2009, 52.)

3 GREEN CARE HOIVAYRITYKSISSÄ

Tässä kappaleessa perehdytään tarkemmin tämän opinnäytetyön toiseen kan-

tavaan teemaan, Green Careen, ja siitä kerättyyn aineistoon. Tarkoituksena on selvittää, millaisia tuloksia sen käytöstä hoivayritystoiminnassa on saatu sekä kuvataan niin onnistumisia kuin mahdollisia epäonnistumisia sekä haasteita. Samalla pohditaan, millaisissa tilanteissa kyseinen lähestymistapa voisi tulevaisuudessa toimia.

Suomessa Green Care toiminta on, oheisen kuvion mukaisesti, kuntouttavaa, kasvattavaa, hoitavaa sekä virkistävää. Itse kuvio tosin on hieman harhaanjohtava, koska siinä virkistykseen, terapiatoiminnan sekä kasvatukseen ja opetuksen ”alla” mainitut asiat ovat kaikki menetelmiä, joita käytetään varsinaisten sosiaali-, terveys-, kasvatusta- ja kuntoutuspalveluiden tuottamisessa. Sitä vastoin sosiaalipalveluissa mainitut asiat ovat joko toimintayksiköitä tai varsinaisia palvelujärjestelmiä. Koska kuvion perusteella saa kuitenkin käsityksen siitä, miten Green Care on Suomessa tähän mennessä hyödynnetty, käytän kyseistä jaottelua myös esitellessäni seuraavaksi Green Care toimintaa.

Yli-Viikari et al. 2009

KUVIO 4. Green Careen hyödyntäneet toimialat Suomessa. (Yli-Viikari ym. 2009.)

3.1 Kuntoutus- ja terapiatoiminta

Luonnon ja eläinten hyödyntäminen kuntouttavassa ja terapeuttisessa mielessä on yleistymässä meillä Suomessakin. Sen tutuimpia toimintamuotoja lienevät eri yhteisöissä ja laitoksissa olevat tai vierailevat niin sanotut terapiakissat

ja -koirat sekä ratsastusterapia, jonka käyttö erilaisten asiakasryhmien kuntoutuksessa on jo varsin yleistä ja tunnustettua – kuuluuhan toiminta Kelan virallisesti hyväksymiin kuntoutusmuotoihin.

Eläinten ihmisen hyvinvointia edistävä vaikutus perustuu sanattomaan kommunikaatioon, kosketukseen ja läsnäoloon. Ne kykenevät muodostamaan ystävällisen kontaktin pyyteettömästi ilman sanoja. Tällöin vuorovaikutustilanteista puuttuu niin monille ihmisuhteille tyypilliset jännitteet ja rasitteet. Ihmiset saavat niiltä puolestaan läheisyyttä. Eläimen koskettaminen ja silittely tuntuu yleensä mukavalta ja rauhoittaa. Eläimen hoitaminen, vaikkakin edellyttää vastuuntuntoa, antaa hoitajalle myös tunteen siitä, että tämä on tarpeellinen. (Soini 2009.)

Kihlström-Lehtonen (2009) on tutkinut pro gradussaan lemmikkieläimen, koiran, vaikutusta ihmisen hyvinvointiin ja todennut, että sen merkitys lohtua tuovana ja toimintaan motivoivana tekijänä korostuu erityisesti vaikeissa elämäntilanteissa. Lemmikin kautta ihminen voi täyttää toiminnallisia tarpeitaan, vahvistaa minäkuvaansa sekä aktivoitua liikkumaan. (Kihlström-Lehtonen 2009, 49-50; Punkari 2010.)

Suomen Ratsastusterapeutit ry:n (2011) kotisivuilla todetaan, että **ratsastusterapia** on koulutetun ratsastusterapeutin toteuttamaa ja kokonaisvaltaista, asiakkaan muuta kuntoutusta tukevaa toimintaa. Ratsastusterapiassa pyritään hevosen avulla vaikuttamaan ihmisen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Hevonen on siis väline, jonka avulla opitaan oman kehon, mielen ja/tai käyttäytymisen hallintaa. Toiminta on tavoitteellista ja tavoitteet kunkin asiakkaan kohdalla yksilöllisiä. Pyrkimyksenä on viime kädessä asiakkaan itseohjautuvuus eli kyky ohjata omaa toimintaa sekä opittujen taitojen siirtäminen arkeen. (Suomen Ratsastusterapeutit ry. 2011.)

Ratsastusterapia sopii monenlaisille asiakasryhmille. Sen käyttöä erilaisten tukea tarvitsevien asiakkaiden hoidossa ovat tutkineet muun muassa Hyvätti (2008) sekä Laukka (2011). Keskeisimmät tulokset liittyvät terapian aikaansaamaan mielialan kohenemiseen sekä itsetunnon vahvistumiseen. Muita terapian tärkeitä hoitavia elementtejä ovat vuorovaikutus hevosen kanssa

sekä hevosen tarjoama pyyteetön hyväksyntä, jotka puolestaan edistävät asiakkaan sosiaalista kanssakäymistä muiden ihmisten kanssa. (Hyvätti 2008; Laukka 2011, 16-19.)

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta, jossa pääpaino on asiakkaan sosiaalisten ja psyykkisten valmiuksien edistämässä, on meillä varsin uutta. Se eroaa ratsastusterapiasta tai vammaisratsastuksesta siinä, ettei tärkeintä niinkään ole toiminnan fyysisyys tai ratsastuksen opetus ja oppiminen, vaan yksilön toimintakyvyn ja hyvinvoinnin kokonaisvaltainen tukeminen ja edistäminen (Peltonen 2008). Tässä suhteessa siinä yhdistyy mainiosti asiakkaan kannalta tärkeät elementit: *elämyksellisyys* ja *kokemuksellisuus* (toimintaa luonnollisessa ympäristössä hevosen kanssa), *toiminnallisuus* (tekeminen on konkreettista eli ratsastusta ja hevosen hoitoa) sekä *vuorovaikutuksellinen yhteisöllisyys* (talliyhteisö monipuolisine vuorovaikutussuhteineen) (Saastamoinen 2007, 60-66).

Hevosen hyödyntämistä ihmisen psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tukena ovat tutkineet myös Alasaari ja Ala-Nissilä (2010), jotka opinnäytetyössään havainnoivat Perhekoti Toiskan nuoria sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa. Tutkimuksessaan he pystyvät osoittamaan, että ympäristön, yhteisön ja toiminnan yhteisvaikutuksella aikaansaadaan hyviä tuloksia. Hevostoiminnassa motivoivana tekijänä on hevonen, jonka kautta pyritään luomaan suhde ympäröivään yhteisöön ja ympäristöön. Näin ollen se tukee ihmisen sosiaalista kuntoutumista vahvistamalla tämän vuorovaikutus- ja elämänhallintataitoja sekä itsetuntoa. Toiminnan kautta yksilö kokee myös olevansa osa yhteisöä – kuuluvansa johonkin. Sen seurauksena myös ympäröivä maailma alkaa kiinnostaa. (Alasaari & Ala-Nissilä 2010, 64.)

Kuntouttavana tai ylläpitävänä toimintana sosiaalipedagoginen hevostoiminta sopii varsin monenlaisille asiakasryhmille: päihde- ja mielenterveysongelmista kärsiville, kehitysvammaisille, ikääntyville, lastensuojelun asiakkaana oleville lapsille ja nuorille. Se voi olla sosiaalista syrjäytymistä ehkäisevää kuten tallitoiminta koulupudokkaiden opetuksen motivoimiseen. Se on sosiaalisen kuntoutuksen menetelmä päihdekuntoutujille sekä psykiatrisille potilaille. Sitä voidaan hyödyntää myös lastensuojelun avohuollon tukitoimena. (Sosiaalipeda-

goginen hevostoimintayhdistys ry. 2011) Eli kuten Saastamoinen (2007) toteaa, on sosiaalipedagoginen hevostoiminta työmuoto, jota on mahdollista hyödyntää monenlaisten ihmisten toimintakyvyn tukemisessa ja kaikissa elämänkaaren vaiheissa. (Saastamoinen 2007).

Esimerkkinä eläinavusteisesta toiminnasta voidaan mainita Etelä-Pohjanmaalla meneillään oleva Pegasos-hanke (2011), jossa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan avulla kehitetään lastensuojelupalveluja. Palveluja kohdennetaan erityisesti lastensuojelun avohuoltoon sekä alueen lastensuojelulaitosten tarpeisiin. Hankkeessa on mukana kaksi maaseutuympäristössä toimivaa lapsille ja nuorille tarkoitettua perhekotia, kaksi hevostallia sekä lastensuojelun yhteistyö- ja kehittämisrengas Etappi-ryhmä ry. (Hakala 2010; Pegasos-hanke 2011.)

Luonnon tarjoamia mahdollisuuksia asiakkaiden elämänlaadun parantamiseksi ja omatoimisuuden tukemiseksi hyödynnetään jo varsin monissa hoiva-alan laitoksissa ja palvelutaloissa. **Puutarhaterapia** on asiakkaan ehdoilla tapahtuvaa toimintaa, jossa kasvit ja niihin kohdistuvat hoitotoimenpiteet ovat työvälineitä, joilla asiakasta autetaan. Perinteisesti sitä on käytetty hoitamaan jo olemassa olevaa sairautta, mutta eniten siitä kuitenkin hyödytään ennaltaehkäisytässä asiakkaan toimintakyvyn heikkenemistä. (Rappe 2005.)

Puutarhaterapia vaikuttaa myönteisesti ihmisen fyysiseen, psyykkiseen kuin sosiaaliseenkin hyvinvointiin. Fyysinen hyvinvointi paranee ulkona liikkeessä ja puutarhatöitä tehdessä. Kasvien kasvun ja oman kädenjäljen seuraaminen on palkitsevaa ja tuo iloa sekä positiivista vaihtelua laitosoosuhteisiin. Se antaa myös elämyksiä ja mielihyvän tunnetta. Sosiaaliseen hyvinvointiin vaikuttavat myönteisesti uudet ihmissuhteet, joita solmitaan yhteisissä tiloissa kuten puutarhassa tai viherhuoneessa tai varsinaisen puutarhaharrastuksen kautta. (Vaskelainen 2010, 10-11, 13.)

Puutarhaterapiaa hyödynnetään muun muassa oululaisessa perhehoitokoti Pekkälässä, joka on liikunta- ja kehitysvammaisille asumispalveluja tarjoava yksikkö. Kodin tilat ja piha-alueet on suunniteltu ja toteutettu niin, että ne mahdollistavat ympärivuotisen puutarhaterapeuttisen toiminnan jopa pyörätuolissa

tai vuoteen omana oleville asukkaille. Terapiaa on mahdollista tarjota joko puutarhassa tai viherhuoneessa. (Perhehoitokoti Pekkala 2011.)

3.2 Sosiaalipalveluihin liittyvä toiminta

Sosiaalipalveluiden osalta Green Care toiminta liittyy Suomessa lähinnä työtoimintaan sekä asumiseen. Esimerkiksi perhehoito on varteenotettava laitostasuminen vaihtoehto henkilöille, joilta yksin asuminen ei suju.

Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa. Se mahdollistaa perhehoidossa olevalle kodinomaisen hoidon sekä läheiset ihmissuhteet. Perhehoito sopii monenlaisille asiakasryhmille - lapsille, kehitysvammaisille, pitkäaikaissairaille, mielenterveyspotilaille sekä vanhuksille. Suurin osa perhehoitoon sijoitetuista on kuitenkin lapsia. (Perhehoidon tietopaketti 2010, 5; Ilmarinen, 2010.)

Ilmarinen (2010) toteaa, vanhusten perhehoitoa pro gradussaan tutkinutta Nevalaista (2007) mukaillen, että perhekodin pieni ja tiivis yhteisö, jokapäiväiset askareet sekä kiinteät vakituiset ihmissuhteet luovat perhehoidossa olevalle turvallisuuden tunteen. Ne myös ylläpitävät tämän hyvää fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä. (Ilmarinen 2010.)

Perhehoitoa järjestetään muun muassa Perhekoti Kurjentuvassa, jossa yrittäjä toimii perhehoitajana kahdelle ikääntyneelle sekä kahdelle kehitysvammaiselle. Kurjentuvan väki on aktiivista, sillä kodissa ulkoillaan ja liikutaan muutenkin ahkerasti. Asukkaat osallistuvat myös kodin töihin, kuten päivittäisiin askareisiin ja pihan ja puutarhan hoitoon, kukin voimavarojensa mukaan. (Heiskanen-Haarala 2010, 29-31.)

Mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsiville tarjotaan laitoshoidon lisäksi palveluja myös avohoidon yksiköissä. Yksiköt tarjoavat **palveluasumista** sekä tarpeenmukaisia **kuntoutus-** ja terveydenhoitopalveluja sekä muuta virikkeellistä toimintaa kuten harrasteryhmiä ja retkiä. Ne sijaitsevat usein maaseutuympäristössä tai muutoin rauhallisessa paikassa, jossa ympäröivä luonto

mahdollisuuksineen edistää omalta osaltaan asiakkaiden hyvinvointia.

Esimerkkinä voidaan mainita Metsomäen Palvelukodin Mäntässä, joka toimii kodinomaisena ja kuntouttavana asumispalvelumuotona niille mielenterveyskuntoutujille, jotka eivät kykene asumaan itsenäisesti tai joiden sosiaalinen verkosto on pieni. Palvelukoti sijaitsee järven rannalla Mänttä-Vilppulan kaupungissa muutaman kilometrin päässä Mäntän keskustasta. (Metsomäen Palvelukoti 2011.)

Palvelukodissa järjestettävän työtoiminnan puitteissa asukkaat osallistuvat päivittäin eri toimintoihin kuten keittiö- ja ulkotöihin. Niihin osallistuminen tukee asukkaan selviytymistä erilaisissa vastaantulevissa asioissa, antaa vastuuntunnetta sekä onnistumisen kokemuksia ja näin ollen tukee myös tämän omia elämönhallintataitoja. Vapaa-aikana asukkaille järjestetään erilaisia harrastusryhmiä ja muuta virkistystoimintaa kuten retkiä ja osallistutaan erilaisiin tapahtumiin. (Metsomäen Palvelukoti 2011.)

Erityisesti Hollannissa ja Englannissa varsin yleisiä hoivafarmeja lähinnä ovat maataloilille perustetut **työterapiakeskukset**, joihin kuuluu myös Eteva-kuntayhtymän omistama Hakamaan tila Nastolassa. Tila tarjoaa asumista, kuntoutusta ja työtoimintaa kehitysvammaisille sekä avotyötoimintaa tai työtoimintaa siitä hyötyville asiakkaille kuten mielenterveyspotilaille. (Hoivaa eläimistä ja metsästä 2009, 11-12; Yli-Viikari ym. 2009, 39.)

Vaikka tila tarjoaa kuntoutuspalveluja, eivät asiakkaat kuntouduttuaankaan muuta tilalta pois, asumaan itsenäisesti, vaan he asuvat tilalla vakituisesti. Leppoisa maalaiselämä, johon kuuluvat luonnon antien hyödyntäminen, tilan eläimet sekä luonnonaikojen mukaan vaihtuvat monipuoliset työt, luo hyvän pohjan asukkaiden arjelle. (Hoivaa eläimistä ja metsästä 2009, 11-12; Yli-Viikari ym. 2009, 39.)

3.3 Kasvatustoiminta

Maatilat ja maaseutuympäristö tarjoavat virikkeellisen oppimisympäristön, jossa lapset ja nuoret saavat oppia asioita kokemalla ja tekemällä. Luonto- ja ym-

päristöasioiden korostuminen oppilaitosten opetusohjelmissa on lisännyt luonto- ja leirikoulujen kysyntää.

Koulujen ja oppilaitosten tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua kestävään elämäntapaan. Oppiessaan kantamaan vastuuta ympäristöstä ja kanssaihmisistä, osaavat he huomioida ekologisuuden myös arjen valinnoissaan sekä myöhemmin työelämässä. **Ympäristökasvatus**, tai kuten nykyään sanotaan myös kestävä kehitystä edistävä kasvatus, on kasvatusta, joka edesauttaa yksilöiden tai yhteisöjen arvojen sekä toimintatapojen muuttumista kestävä kehityksen periaatteiden mukaisiksi. Se ei kuitenkaan ole oma oppiaine, vaan aihetta käsitellään kouluissa monen eri oppiaineen puitteissa. Kouluille on myös olemassa omia ympäristöohjelmia, kuten esimerkiksi Vihreä lippu, joiden tarkoitus on tehdä koulujen arjesta ympäristöystävällisempää. (Ympäristökasvatus 2008.)

Ympäristökasvatusta voidaan tarjota myös **luonto- ja leirikoulutoiminnan** muodossa. Leirikoulutoimintaa järjestää muun muassa keski-suomalainen, Kuusassa sijaitseva Hakolan tila. Luontokoulussa lapset pääsevät tutustumaan tilan töihin sekä maatilalla eläimiin, niiden elinympäristöön, hoitoon sekä siihen, mitä ne tuottavat ja mitä niiden tuotteista voi valmistaa. Heillä on myös mahdollisuus kokeilla joitain töitä kuten vihannesten istuttamista, maidon separointia sekä traktorilla ajoa, talutusratsastusta tai kärry- tai rekiäjelua. Tilalla järjestetään kesäisin myös **leirejä** lapsille, jotka haluavat tutustua maatilalla ympäristöön, elämään ja eläimiin. (Hakolan tila 2011.)

Yli-Viikari ja muut (2009) toteavat, Kytäjän (2003) väitöskirjaa mukaillen, suomalaisen maalaiskylän olevan kaikkein lapsiystävällisin elinympäristö. Se tarjoaa liikkumisvapauden ohella kylään, luontoon ja arjen velvollisuuksiin liittyviä virikkeitä, jotka motivoivat lasta oppimaan ja liikkumaan. Pälkäneellä yksityinen **päiväkoti** Päivänsäde toteuttaa tätä ajatusta käytännössä. Päiväkoti on perustettu maatilalla yhteyteen ja ympäristöä hyödynnetäänkin kasvatustyössä runsaasti. Lasten kanssa hoidetaan puutarhaa ja tehdään retkiä lähellä oleviin luontokohteisiin. Lapset saavat puuhastella pihalla esimerkiksi majoja rakennellen, myös askartelussa käytetään paljon luonnonmateriaaleja. (Yli-Viikari ym. 2009, 44.)

3.4 Virkistymistoiminta

Virkistymistä tarjoavat palvelut liittyvät lähinnä **luonnossa oleskeluun ja liik-kumiseen**. Useat tutkimukset osoittavat, että viherympäristöllä ja ylipäättään mahdollisuudella päästä ulos on huomattavia, pääsääntöisesti myönteisiä vaikutuksia esimerkiksi pitkäaikaisesti laitoshoidossa olevien vanhusten hyvinvoinnissa. Niin Malin (2010) kuin Rappekin (2005) toteavat luonnon kokemuksen ja ulospääsyn olevan monille vanhuksille hyvän elämänlaadun elinehto. Jo kasvien näkeminen ja luonnon tarkkailu koetaan tärkeäksi. Viherympäristössä ulkoilu parantaa kokonaisvaltaisesti mielialaa – se tuottaa iloa, piristää ja palauttaa voimavaroja. Ulkoilulla on myös fyysistä aktiivisuutta ja toimintakykyä ylläpitävä vaikutus, se parantaa unen laatua ja ehkäisee masennusta. (Malin 2010, 65-66; Rappe 2005, 20-22.)

Luontoelämykset ja luonnossa toiminen ovat tärkeitä elementtejä myös meille työssäkäyville – vahvistavathan ne kokonaisvaltaisesti voimavarojamme. Luontoa kokeakseen voi toki mennä metsään, mutta on myös perustettu erityisiä paikkoja, joissa on mahdollista käydä hiljentymässä ja mietiskelemässä. Nämä **Hiljaisuuden puutarhat** tarjoavat kävijöilleen mahdollisuuden hetkeksi hiljentyä ja levätä, samalla kun puutarha tarjoaa silmille lepoa ja kauneutta. (Hiljaisuuden puutarhan ystävät ry. 2011.)

Puutarhat ovat hyvä vaihtoehto erityisesti niille kaupungeissa asuville, joiden erämiestaidot eivät riitä varsinaiseen luonnossa liikkumiseen, mutta jotka kuitenkin haluavat nauttia sen tarjoamista elämyksistä. Vaikka monet näistä Hiljaisuuden puutarhoista sijaitsevat yksityisten pihojen yhteydessä, on niitä rakennettu myös toimintakeskusten ja sairaaloiden, jopa vankiloiden, yhteyteen (Hiljaisuuden puutarhan ystävät ry. 2011.)

Luonnossa virkistymistä tarjoavat myös erilaiset **ohjelmalveluyritykset** kuten Luonnollisesti Oulujärvi Oy. Yrityksen palveluihin kuuluu virkistykseen ja retkeilyyn liittyviä toimintoja – melontaa ja veneretkiä, kalastusta, pyöräilyä ja lumikenkäilyä, luonnontarkkailua ja metsästystä. Palveluista muodostetaan ohjelmapaketteja, joita tarjotaan asiakkaille joko kokonaisina tai vain tiettyjä osa-alueita kuten välineet, oppaan, elämykset, mökkimajoitus ja ruokailu –

asiakkaan toiveiden mukaan. (Rikula 2010.)

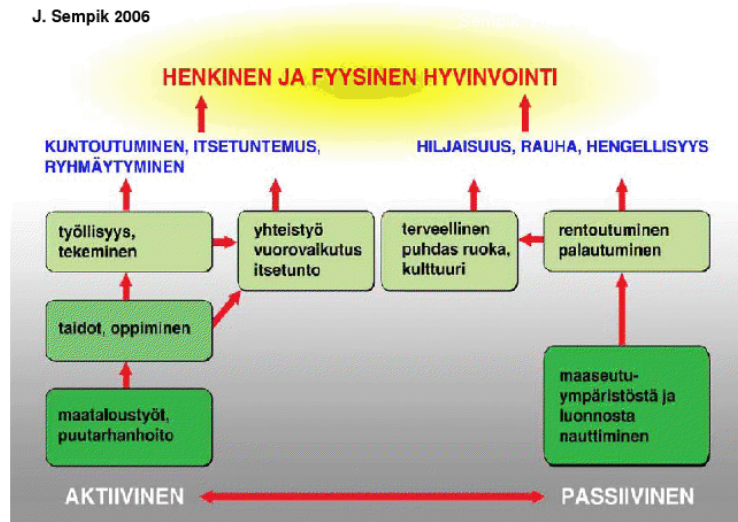
3.5 Muita Green Care toiminnan muotoja

Green Carea on hyödynnetty ennakkoluulottomasti myös asiakastyössä siirtämällä sitä **toimistosta luontoympäristöön**. Muun muassa mikkeliiläisen perheiden hyvinvointipalveluja tuottavan yrityksen sosiaalityöntekijä on vienyt asiakasperheitään luontoon, useamman päivän melontaretkille Saimaalle. Kokeilun tavoitteena on ollut paitsi voimaannuttaa asiakkaita, myös kehittää uudenlaista, luonnonmukaista sosiaalityön toimintakonseptia, jolla voitaisiin ehkäistä lasten huostaanottoja. (Viialainen 2010.)

Kyseisen sosiaalityöntekijän kokemusten mukaan yksi keskeisimmistä lasten ja nuorten kanssa työskentelyn tehtävistä on heidän itsetuntonsa vahvistaminen, joka luonnossa onnistuu helposti. Siellä toimiessa on uskottava omiin kykyihin ja taitoihin ja pärjättävä niiden avulla. Luonnossa ihminen oppii arvostamaan sekä itseään että muita. (Viialainen 2010.)

3.6 Green Care toiminnan hyödyt

Selvityksen perusteella voidaan todeta, että Green Care toiminnan positiiviset vaikutukset asiakkaissa ovat kiistattomat – toiminta lisää sekä henkistä että fyysistä hyvinvointia. Soini (2009) on konkretisoinut, Sempikiä (2006) mukailen, toiminnasta saatavaa hyötyä oheisen kaavion avulla:

KUVIO 5. Henkistä ja fyysistä hyvinvointia maaseudulta. (Soini 2009.)

Maatilalla tai puutarhassa tapahtuvan työskentelyn kautta opitaan siis uusia taitoja ja saadaan tekemistä. Työskentely puolestaan kuntouttaa, vahvistaa asiakkaan itsetuntemusta ja edistää myös vuorovaikutusta muiden ihmisten kanssa. Maaseutu-ympäristössä ja luonnossa liikkuminen ja oleilu myös rentouttaa ja voimaannuttaa. Mutta hyötyvät toiminnasta toki muutkin tahot kuten yrittäjät ja sosiaali- ja terveystoimi sekä ylipäätään koko maaseutu. (Soini 2009.)

Maatiloille ja maaseutuyrityksille Green Care tarjoaa uusia toimeentulomahdollisuuksia. Maaseutu ja koko sen elinkeinorakenne on kokenut valtavan muutoksen viimeisen parin vuosikymmenen aikana. Tilojen määrä on puoliintunut, keskimääräinen peltopinta-ala on kasvanut ja tilanpitoa jatkaneet ovat yhä useammin siirtyneet kotieläintuotannosta kasvinviljelyyn. Sen rinnalle on syntynyt tarve kehittää muuta yritystoimintaa tai tulonlähteitä. Green Care toiminnan myötä saadaan rakennemuutoksen myötä käyttämättä jääneille resursseille, kuten työvoimalle, yrittäjien osaamiselle ja rakennuksille, jälleen uutta käyttöä. (Yli-Viikari ym. 2009, 26-27.)

Sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisessä on tulevaisuudessa edessä isoja haasteita. Erityisesti väestön ikääntymisestä johtuva palvelun ja hoivan tarpeen lisääntyminen, kuten myös niiden järjestämisestä aiheutuvat kustannukset, tulevat kasvamaan voimakkaasti. Palvelujen järjestäminen on ollut

tähän asti lähinnä julkisen sektorin, lähinnä kuntien, vastuulla, mutta järjestämisestä ja kustannusten kasvusta johtuvat paineet merkitsevät väistämättä palveluiden uudelleen organisointia. Green Care toiminta tarjoaa mahdollisuuden järjestää palveluita laadukkaasti, mutta samalla kustannustehokkaasti. Tarjonnan kautta palveluvalikoima monipuolistuu ja asiakkaat saavat yksilöllisempiä palveluja. Palveluja voidaan myös räätälöidä paremmin asiakkaiden tarpeita vastaaviksi. (Soini 2009.)

Eräs Green Care toiminnan kiistattomista eduista on myös sen monipuolisuus ja käyttökelpoisuus: sitä voidaan hyödyntää monenlaisten asiakasryhmien kanssa. Toki esimerkiksi eläinavusteinen terapia ja toiminta eivät sovi kaikille asiakkaan allergian, eläinpelon tai muun rajoitteen vuoksi. Mutta Green Caren palveluvalikoima on niin laaja, että siitä löytyy jokaiselle jotain sopivaa.

Maaseudun kannalta palvelujen tuottaminen merkitsee uusia työllistymismahdollisuuksia ja lähipalvelujen saatavuuden paranemista. Yrittäjät saavat mahdollisuuden hyödyntää osaamistaan, työllistyä ja hankkia toimeentulonsa, mikä puolestaan vaikuttaa osaltaan maaseudun säilymiseen elinvoimaisena. Kun työllistymismahdollisuuksia löytyy läheltä, omasta elinympäristöstä, ei työtä saadaksesen tarvitse muuttaa muualle. (Yli-Viikari 2009, 61; Soini 2009.)

Maaseudun autioituminen on, kasvukeskuksiin tapahtuneen muuttoliikkeen vuoksi, ollut varsin voimakasta viimeisinä vuosikymmeninä. Palveluiden säilyminen maaseudulla merkitsee myös mahdollisuutta elää siellä edelleen. Esimerkiksi maaseudun hoivayrittäjän tarjoaman kotipalvelun turvin ikääntyneiden on mahdollista asua kodeissaan pidempään. Kotipalvelun työntekijä tarvitsee puolestaan työssään välineitä ja tarvikkeita kuten elintarvikkeita ruuanvalmistukseen. Ja niitä hankitaan joko lähikaupasta tai läheiseltä maatilalta. Toisin sanoen se, että palveluja on saatavilla, vaikuttaa myös niiden kysyntään, yleensä kasvattavasti.

3.7 Green Care toiminnan haasteet

Eräs Green Care toiminnan haasteista on varmasti se, että asia on meillä vielä niin uusi, ettei siitä oikein tiedetä mitään. Tuntematonta se on ainakin

suurelle yleisölle eli meille tavallisille ”matti ja maija meikeläisille”. Toiminnalle ei myöskään ole muodostunut vielä suomenkielistä vastinetta – yleisesti ottaen puhutaan vain Green Care toiminnasta, mikä taipuu huonosti suomen kieleen. (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2011.)

Green Care on myös käsitteenä väljä ja vaikeasti hahmotettava. Toistaiseksi ei ole selkeää yhteistä näkemystä siitä, mikä kaikki on Green Care toimintaa. Maatiloilla sijaitsevien hoivayritysten yhteydessä voidaan puhua hoivamaataloudesta, mutta termin ulkopuolelle jää vielä runsaasti maaseutu ympäristöä ja luontoa hyödyntäviä palveluja, joiden taustalla maatilaa ei ole (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2011).

Myös yhteiskunnan toiminnalle tarjoamat rakenteet ovat puutteelliset. Sosiaali- ja terveysalalla palveluiden tarjoaminen on tiukasti säädeltyä ja valvottua, joten toimiluvan saaminen edellyttää usein ammattitaitoista henkilökuntaa ja investointeja toimitiloihin. Yli-Viikarin (2009,16) mukaan tästä syystä kynnys ryhtyä alan yrittäjäksi nousee monille liian korkeaksi.

Koska Green Care on käsitteenä hyvin monialainen ja -tasoinen ja pitää sisälleen paljon uusia toimintatapoja liittyen muun muassa hoitokäytänteisiin ja palveluketjuihin, edellyttää sen leviäminen ja kehittyminen eri toimijoiden ja sektoreiden välistä yhteistyötä. Yhteistyötä tarvitaan myös palvelujen laadun määrittelyssä, joka on erityisen haasteellista – onhan toimialalla mukana useiden eri ammattialojen edustajia. Eräs toiminnan suurimmista haasteista onkin juuri yhteistyön onnistuminen. Ei riitä, että yhteistyötä tehdään paikallisesti esimerkiksi yrittäjien ja kunnan sosiaalitoimiston välillä, vaan sitä on tehtävä myös valtakunnallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla. (Yli-Viikari ym. 2009, 17.)

Green Care toiminnalla on myös laajoja, koko Eurooppaa koskevia, haasteita. Ne liittyvät toiminnan vaikuttavuuteen ja sen arviointiin, toiminnan taloudelliseen perustaan sekä toimintaa ohjaaviin politiikkoihin ja institutionaalsiin rakenteisiin. Jotta toiminta voi vakiintua ja saada taloudellisia resursseja, on palvelujen vaikuttavuutta pystyttävä arvioimaan. Toimialaan liittyvät poliittiset ja institutionaaliset rakenteet eivät ole vielä selvät ja yhteneväiset. (Yli-Viikari ym. 2009, 17.)

Suurin este Green Care toiminnalle taidamme kuitenkin olla me itse. Kuten Yli-Viikari (2009) toteaa, ovat asenteet vajaakuntoisuutta ja ylipäätään erilaisuutta kohtaan se suurin este, ettei kyseinen toiminta Suomessa ole vielä kaikkien saatavilla. Erilaisuutta arastellaan, jopa pelätään.

4 KESTÄVÄ KEHITYS HOIVAYRITYKSISSÄ

Liiketoiminnalla on aina vaikutuksia ympäröivään yhteiskuntaan ja eri sidosryhmiin. Vaikutukset ovat niin taloudellisia, ekologisia kuin sosiaalisia. Yritysten tulisivin hyödyntää liiketoimintamahdollisuuksiaan niin, että ne toisaalta vastaavat yhteiskunnan ja sidosryhmiensä asettamiin tarpeisiin, mutta samalla kuitenkin minimoivat niistä liiketoiminnalle aiheutuvat vaikutukset. Kun yritykset omissa toimissaan pyrkivät vastaamaan näihin tarpeisiin, toimivat ne vastuullisesti eli kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti. (Juutinen & Steiner 2010, 20-22.) Vastuullisesti toimiva yritys luo siis hyvinvointia asiakkailleen, henkilöstölleen, omistajilleen ja muille sidosryhmilleen sekä kantaa vastuunsa ympäristöstä.

Mitä yritysten ympäristövastuullisuus sitten oikein tarkoittaa ja miten se käytännössä toteutuu? Siihen pureudumme seuraavaksi. Eli tässä kappaleessa perehdytään tarkemmin kestävään kehitykseen, toiseen opinnäytetyön kannalta merkittävään teemaan, ja siitä kerättyyn aineistoon. Tarkoituksena on selvittää, millaisia tuloksia sen käytöstä yritystoiminnassa on saatu sekä kuvataan onnistumisia ja mahdollisia epäonnistumisia sekä haasteita. Koska tutkittua tietoa kestävä kehityksen hyödyntämisestä hoivayrityksissä ei löytynyt, aineisto muodostuu pääosin hoivayritysten kotisivuilta kerätyistä tiedoista.

4.1 Kestävä kehitys hoivayritysten toiminnassa

Aineiston perusteella hoivayritysten kestävä kehitys ei ole kovin konkreettista, vaan ilmenee suurelta osin niiden toimintaa ohjaavissa arvoissa ja periaatteissa. Niiden osalta käytetyimpiä termejä olivat asiakkaan kunnioittaminen ja yksilöllisyys. Lisäksi painotettiin tasa-arvoa, yhteisöllisyyttä ja suvaitsevaisuutta.

Palveluissa siis korostuu vahvasti kestävän kehityksen sosiaalinen ulottuvuus, jonka ytimenä on ihmisarvosta kiinnipitäminen. Asiakkaat ovat yksilöitä ominaisuuksineen ja heitä kohdellaan kunnioittavasti ja tasa-arvoisesti.

Yritysten toiminnassa pyritään tukemaan ja edistämään asiakkaiden osallisuutta eli omaan yhteisöön sekä suomalaiseen yhteiskuntaan kuulumisen ja mukanaolon tunnetta. Osallisuus toteutuu, kun asiakkaille suodaan mahdollisuus tehdä työtä omien kykyjensä ja taitojensa mukaisesti, harrastaa ja pitää yllä sosiaalisia suhteita. Osassa yrityksistä toteutetaan myös yhteisöhoitoa, jossa yksilö yhteisen toiminnan, yhdessä sovittujen, kaikkia asukkaita koskevien sääntöjen sekä yhteisen päätöksenteon avulla pyritään sopeuttamaan sekä yhteisöön että ympäröivään yhteiskuntaan. Eli jälleen asioita, jotka kuuluvat sosiaalisen kestävyteen.

Suurin osa yrityksistä sijaitsee joko selkeästi maaseutumiljöössä tai paikkakuntien keskustoissa, mutta kuitenkin rauhallisessa paikassa, luonnon läheisyydessä. Ympäristössä, joka osaltaan tukee asukkaiden hyvinvointia ja kuntoutumista. Sijainti mahdollistaa niin omaehtoisen kuin ohjatun ulkoilun ja luonnossa liikkumisen sekä muun luontoon liittyvän virikkeellisen toiminnan kuten puutarhan hoidon.

Osa yritysten toimitiloista on rakennettu alusta lähtien kyseistä toimintaa silmällä pitäen. Mutta paljon on myös niitä yrityksiä, joiden toimitilat on remontoitu jo valmiina oleviin rakennuksiin. Ympäristöministeriön ja Kauppa- ja teollisuusministeriön asettama Kestävän kehityksen ja tuotannon toimikunta KULTU on todennut rakentamisen laadulla sekä rakennusten monipuolisella ja tehokkaalla käytöllä, kunnossapidolla ja korjaamisella olevan merkitystä kestävän kehityksen kannalta (Vähemmästä enemmän ja paremmin – Kestävän kehityksen ja tuotannon toimikunnan ehdotus kansalliseksi ohjelmaksi 2005, 20–21). Vanhan muuttaminen ja korjaaminen maksaa aina, ehkä jossain määrin jopa enemmän kuin uuden rakentaminen, mutta ympäristöasioiden kannalta sillä on merkitystä. Hyvä ja kestävä rakennus palvelee käyttäjien tarpeita ja on terveellinen, turvallinen, viihtyisä sekä elinkaariominaisuuksiltaan kestävä ja taloudellinen.

Kestävä kehitys ei suoraan käy ilmi monenkaan yrityksen kotisivuilta. Ainoastaan kolmen yrityksen kotisivuilla oli selkeästi mainittu ympäristövastuusta sekä kuvattu sen hyväksi tehtyjä toimia. Järvenpääläisen, kehitysvammaisten asumispalveluja tarjoavan Narikka Eija-Birgit Oy:n kotisivuilla on listattu asioita, joita heidän yrityksessä on otettu käyttöön luonnon ja ympäristön suojelemiseksi ja säästämiseksi. Yrityksessä pyritään kuluttamaan vettä ja energiaa säästeliäästi. Yrityksen yksiköiden lämmityksessä käytetään joko Fortumin kaukolämpöä, jolle Suomen Luonnonsuojeluliitto on myöntänyt ympäristömerkin tai niin sanottua Norppasähköä, joka tuotetaan uusiutuvilla energianlähteillä kuten vesivoimalla, bioenergialla tai tuulivoimalla. Hankinnoissa ratkaisee kierrätettävyyden, ympäristöasiat sekä energiatalous. Etusijan saavat ne tuotteet ja yhteistyökumppanit, joille on myönnetty ympäristömerkki, energiamerkki, Reilun kaupan tunnus, tai muu ympäristösertifikaatti. Matkustamisessa suositetaan julkista liikennettä tai yhteiskuljetuksia. Rakentamisessa ja korjaamisessa käytetään sellaista tekniikkaa, joka parhaiten toteuttaa yrityksen tavoitteita. (Narikka 2011.)

Myös Palmukodissa, joka muodostuu neljästä lapsille ja nuorille tarkoitetusta pienkodista, ympäristöstä huolehtiminen kuuluu yrityksen arvoihin. Luonnosta pidetään huolta kierrättämällä niin paperit, tölkit, purkit kuin kompostijätteet. (Palmukoti 2011.) Juupajoella sijaitsevan, ikääntyville mielenterveys- ja päihdekuntoutujille tarkoitetun Kortekodin lämmitysjärjestelmässä hyödynnetään alueen viljelijöiden ylijäämäviljaa, joka ei kelpaa ruokaketjun käyttöön. Uusiutuvan energian käyttäminen nykyaikaisessa polttolaitoksessa ei lisää ilmekseen hiilidioksidipäästöjä. Myös jätteiden lajittelu sekä lähialueiden elintarvikkeiden hyödyntäminen ruuanvalmistuksessa on luonnollinen osa yrityksen toimintaa. (Kortekoti 2011.)

Yritysten toiminnasta tai siitä, mitä kestävä kehityksen mukainen työskentely niissä käytännössä tarkoittaa, ei kotisivuilla ollut tietoa. Mutta omakohtaisen kokemukseni mukaan – olen työskennellyt kolmessa eri hoivakodissa – se on mahdollisimman vähän ympäristöä tuhoavaa tai sitä hyväksikäyttävää. Käytännössä se tarkoittaa muun muassa hoito- ja kulutustarvikkeiden elinkaari-analyysin mukaista käyttöä, kuitenkin aseptiikkaa eli puhtautta unohtamatta. Myös veden- ja sähkönkulutukseen kiinnitetään huomiota. Jätteet lajitellaan ja

niitä kierrätetään mahdollisuuksien mukaan.

4.2 Toiminnan hyödyt

Yritystoiminnan yleisenä tavoitteena voidaan siis pitää sen eri sidosryhmien, kuten omistajien, asiakkaiden, työntekijöiden, rahoittajien sekä lainsäätäjien, tarpeiden tyydyttämistä. Toiminnan on oltava myös taloudellisesti kannattavaa. Yritys pyrkii sille asetettuihin tavoitteisiin, ja näin ollen myös sidosryhmien tarpeiden tyydyttämiseen, mahdollisimman tehokkaasti.

Yrityksen taloudellista kannattavuutta lisäävät erityisesti toimet, jotka kasvattavat yrityksen tuotteiden menekkiä. Joissain tuoteryhmissä ympäristömyönteisille tai sosiaalista vastuuta noudattamalla tuotetuille tuotteille on jo selkeästi kysyntää. Tällaisia ovat esimerkiksi luomuelintarvikkeet ja Reilun kaupan tuotteet. (Rohweder 2004, 82.) Tietoisuus siitä, että näitä tuotteita ostamalla voi positiivisesti vaikuttaa ympäristöasioihin tai kehitysmaiden oloihin, voi lisätä kuluttajien ostohalukkuutta.

Koski (1996) toteaa kestävien tuotteiden valmistuksen ja myynnin tuovan yritykselle myönteistä mainetta laadukkaiden tuotteiden tai palvelujen valmistajana tai tarjoajana. Kestävää kehitystä edistävän toiminnan vaikutus yrityksen imagoon voi siis myös lisätä yrityksen tuotteiden kysyntää (Rohweder 2004, 82). Ekologisuus vahvistaa myös asiakasuskollisuutta: jos yritys tarjoaa esimerkiksi tuotteen lisäksi siihen liittyvää hyvää asennus-, korjaus- ja ylläpito-palvelua, on asiakkuuden säilyminen varsin todennäköistä. Joillekin yrityksille juuri nämä palvelut tarjoavat mahdollisuuden kasvuun. Kestävyyttä on myös helpompi markkinoida kuin vaikkapa tuotteiden kierrätettävyyttä, koska siinä hyöty tulee suoraan kuluttajalle, eikä yleisesti yhteiskunnalle. (Koski 1996.)

Monista ympäristövastuuseen liittyvistä asioista on mahdollista saada selviä kustannushyötyjä, jotka vähenevien päästöjen lisäksi näkyvät pienentyneinä kuluina suoraan yrityksen kassavirrassa. Tällaisia ovat muun muassa sähkö- ja lämpöenergian käytön tehostamiseen liittyvät toimet. (Juutinen & Steiner 2010, 40.) Kestävän kehityksen periaatteiden mukainen toiminta tehostaa siis yrityksen resurssien käyttöä parantaen siten kustannustehokkuutta. Luonnon

kannalta katsottuna taas toiminta säästää luonnonvaroja ja raaka-aineita.

Vastuullisuus omassa liiketoiminnassa ja välittömissä sidosryhmäsuhteissa tuottaa yritykselle myös etuja, joita kilpailijoiden on vaikea imitoida. Sellaisia ovat muun muassa jo edellä mainittu asiakasuskollisuus sekä henkilöstön vähäinen vaihtuvuus. Yritysvastuuta toteuttava työnantaja panostaa todennäköisesti myös vastuulliseen henkilöstöpolitiikkaan sekä henkilöstön kehittämiseen, mikä saattaa toimia työntekijälle ratkaisevana perusteena sopivan työnantajan valinnassa (Juutinen & Steiner 2010, 41).

Kun yrityksen palvelut ja tuotteet vastaavat kuluttajien ja asiakkaiden tarpeita, pystyy se säilyttämään asiakkaansa ja markkinansa, kenties jopa valtaamaan uusia. Edellytyksenä kuitenkin on, että yritys ymmärtää ja ennakoii asiakkaidensa asenteissa ja odotuksissa tapahtuvia muutoksia. Parhaiten se onnistuu verkostoitumalla sekä muiden yritysten että yhteiskunnallisten vaikuttajien kanssa. Verkostojen kautta pystytään havaitsemaan heikkoja signaaleja, noita muutoksen ensimmäisiä merkkejä, ja siten saavuttamaan etulyöntiasema uusissa tilanteissa. Verkostoitumisesta hyödytään erityisesti tuotekehittelyssä ja ideoinnissa. (Juutinen & Steiner 2010, 40.)

Yrityksen kykyä löytää ja hyödyntää uusia tuotteita ja markkinoita Juutinen ja Steiner (2010) nimittävät bisnesketterydeksi. Sen mukaan hyödyntämällä järjestelmällisesti yritysvastuuseen kuuluvia periaatteita ja vertaamalla niitä omiin mahdollisuuksiin ja riskeihin, voi yritys kehittää kilpailukykyään (Juutinen & Steiner 2010, 40).

Yhteenvetona voidaan todeta, että kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesta toiminnasta yritykset saavat monenlaista hyötyä, jonka avulla ne voivat parantaa asemaansa markkinoilla. Ympäristöasioihin panostaminen siis todella kannattaa!

4.3 Toiminnan haasteet

Kuten kappaleessa 2.2.2 Kestävä kehitys Suomessa todettiin, ei kestävä kehitys – pyrkimyksistä huolimatta – ole edennyt aivan toivotulla tavalla. Sen eri

osa-alueiden sopeuttaminen käytäntöön sekä laaja-alainen kestävyysajattelu on meillä vielä harvinaisia. Kestävän kehityksen painoarvo on esimerkiksi hyvin riippuvainen toimi- tai hallinnonalasta. (Kestävän kehityksen kokonaisarvio 2009, 5.)

Kava (2007) on pro gradussaan tutkinut suomalaisten pörssiyritysten ympäristöasenteita. Tutkimuksen lähdeaineistona olivat OMX:n pohjoismaisen pörssin listalla olevien ja Suomea kotipaikkanaan pitävien, energian, perusteellisuuden ja yhdyskuntapalveluiden toimialaryhmään kuuluvien yritysten yhteiskuntavastuu- ja ympäristöraportit. Aineistoon kuului seuraavien yritysten raportit: Neste Oil, Fortum, Kemira, Outokumpu, Rautaruukki, M-Real, Stora Enso ja UPM.

Kava (2007) toteaa suomalaisten pörssiyritysten ympäristöasenteen olevan pääsääntöisesti ihmis- ja tekniikkakeskeinen. Ihmiskeskeisen ympäristöasenteen mukaan luonto on arvokas vain, koska ihmiset pitävät siitä. Luontoon kohdistuvien velvollisuuksien taustalla ovat ihmisten intressit ja luonnonkohteilla on arvoa vain siinä määrin kuin ne tyydyttävät ihmisten tarpeita. Myös tekniikkakeskeiseen asenteeseen kuuluu ajatus siitä, että kaikki on luotu ihmistä varten. Luonto nähdään raaka-aineena sekä välineenä ihmisen päämäärien saavuttamiseksi – se on resurssi, jota voidaan käyttää ja hoitaa. Ihminen ei saa väärinkäyttää luontoa, mutta toisaalta se on ihmisen palveluksessa. (Kava 2007, 89-90.)

Luontokeskeisyys puolestaan tarkoittaa luonnon kunnioittamista sinänsä arvokkaana ja itseisarvoisena. Tutkimuksen mukaan luontokeskeisyys tuli esille vain harvoin kuten esimerkiksi kuvattaessa ympäristövaikutuksia ekosysteemin ja luonnon monimuotoisuuden kannalta. Yritysten asenne ympäristöön oli tuolloinkin ihmis- ja tekniikkakeskeinen, sillä niiden mukaan ympäristönsuojelun motiivina voi olla vain ympäristöpoliittisiin vaatimuksiin vastaaminen tai yrityskuvan parantaminen. (Kava 2007, 93.)

Voidaan siis todeta, että yritykset kyllä tuntevat toimintansa ympäristövaikutukset hyvin, mutta eivät välttämättä ymmärrä niiden merkitystä. Ne myös tekevät monenlaista yhteistyötä ympäristöjärjestöjen kanssa, jonka kautta ne

pyrkivät hyötymään järjestöjen uskottavuudesta ja asiantuntemuksesta sekä kehittämään toimintaansa vastuullisemmaksi. Kuitenkin monien yritysten näkökulmasta ympäristönsuojelu voi jopa vaikeuttaa niiden perustehtävän toteutumista. Eli vaikka ne pyrkivät toimimaan vastuullisesti, ei ympäristönsuojelun merkittävyyteen ja vaikuttavuuteen ehkä kuitenkaan oikeasti uskota. Ei, vaikka se voitaisiin, yhteiskuntavastuuajattelun mukaisesti, kääntää kilpailueduksi, jota ilman koko yritystoiminta ei ole mahdollista. (Kava 2007, 93.)

Samanlaisiin tuloksiin on päätyneet myös Määttä (2007). Hänen mukaansa ympäristöasioiden ollessa tuottavuutta tukevia, ne tulevat helposti mukaan yrityksen toimintaan. Erityisesti ne ilmenevät yritysten asiakkailleen kohdistamassa markkinoinnissa ja mainonnassa. Mikäli niiden koetaan rasittavan yrityksen tulonmuodostusta, ei niille ole luonnollista vetoa yrityksen sisältä päin. Tällöin niiden yritykseen tulo ja rooli yrityksessä riippuvat muista tekijöistä, eivätkä ne välttämättä ole kovin vahvasti esillä toiminnassa. (Määttä 2007, 3, 37.)

Juutinen (2003) näkee vastuullisen yritystoiminnan kehittämisen kannalta ongelmaksi muun muassa sen, että pk-yritysten on vaikea tunnistaa, mitkä kaikki toiminnat ovat yritysvastuullista toimintaa. Isommissa yrityksissä ja eri maissa toimivilla yrityksillä ongelmaksi muodostuu puolestaan se, miten nivoa yritysvastuu mukaan toimintaan niin, ettei se jää pelkkien raporttien asteelle. (Juutinen 2003, 16-17.)

Yritykset tarvitsevat siis lisää tietoa pystyäkseen määrittelemään, mitä yritysvastuullisuus omalla kohdalla merkitsee sekä vinkkejä toimintatavoista sen eteenpäin viemiseksi. Tässä suhteessa merkittävää roolia näyttelee julkinen valta. Juutinen (2003) toteaaakin, että julkisen vallan tehtäviin, vastuullisen yritystoiminnan edistämiseksi, kuuluu toimia kanavana työvälineiden ja asiantuntijuuden levittämisessä ja yhteistyön luomisessa. Sen tehtävänä on myös synnyttää verkostoja, koota tietoa tarpeista muun muassa yrityksiltä ja saattaa yhteen toimijoita sekä olla yhtenä osana dialogia. Viime kädessä julkisen vallan on myös tuettava vastuullista yritystoimintaa taloudellisesti. (Juutinen 2003, 16-17.)

5 TOIMINTAYMPÄRISTÖN KARTOITUS

Ennen varsinaisen yritystoiminnan aloittamista on tärkeää saada jonkinlainen kokonaiskuva vallitsevista olosuhteista. Onhan yrittäjän selvitettävä itselleen ne osa-alueet, joissa hänen ainakin on onnistuttava saadakseen yrityksensä menestymään. Toimintaympäristökartoitus antaa runsaasti monipuolista tietoa siitä alueesta ja ympäristöstä, johon yritystä ajatellaan perustettavaksi.

Yleensä yritystoiminnassa kartoitus käsittää toimialasta tehtävän kartoituksen, markkinakartoituksen sekä kilpailijakartoituksen. Toimialakartoitus kertoo tietyllä toimialalla vallitsevasta tilanteesta – sen kehityssuuntauksista, tulevaisuudennäkymistä sekä haasteista, myös kilpailusta alalla. Markkinoita kartoittamalla saadaan tietoa alueella olevista potentiaalista asiakasryhmistä ja heidän tarpeistaan ja hyödynnetään sitä markkinoiden segmentoinnissa. Kilpailijakartoitus puolestaan kertoo muista alalla, kuten myös alueella, olevista toimijoista ja vallitsevasta kilpailutilanteesta. (Hiltunen, Karjalainen, Mannio, Pättiniemi, Pötry, Savolainen, Tainio, Tirkkonen & Välke 2007, 14-20.)

Tässä tapauksessa käytän kuitenkin kartoitusta, jonka voi jopa sanoa olevan kaikkea noita kolmea, mutta joka antaa laajemman ja syvälle luotaavamman kuvan niistä puitteista, joissa visioitu yritys tulisi toimimaan. Kyseessä on toimintaympäristön kuvaus yhteisöanalyysin periaatteita soveltaen. Valitsin toimintaympäristöksi Kainuun maakunnan, koska asun siellä itse. Lisäksi olen visioinut, että tulevan yrityksen toimialuetta olisi koko Kainuu.

5.1 Yleisesti yhteisöanalyysistä

Yhteisöanalyysi on viisi vaiheinen prosessi, jossa analysoidaan jollekin tietylle alueelle luonteenomaisia piirteitä. Tarkastelun kohteena voivat olla muun muassa väestön rakenne, koulutus, elintaso, alueen elinkeinorakenne, työllisyys, palvelut, liikenne sekä virkistys- ja harrastusmahdollisuudet. Tietoa kerätään pidemmällä aikavälillä. (Yhteisöanalyysillä työn alkuun.)

Itse prosessi etenee niin, että 1) alueesta hankitaan jo olemassa olevaa, usein tilastoihin perustuvaa, materiaalia, 2) alueeseen tutustutaan vieraillemalla siel-

lä, 3) tietoutta syvennetään havainnoimalla ja haastatteleamalla asukkaita ja 4) näin saadun tiedon pohjalta tunnistetaan alueen haasteet ja mahdollisuudet. Prosessin loppuksi 5) laaditaan toimenpide-ehdotuksia tunnistettuihin haasteisiin vastaamiseksi. Yhteisöanalyysin avulla pyritään siis muodostamaan kokonaiskäsitys siitä, miten tuo yhteisö voi ja mitkä ovat sen tarpeet. Näin ollen se tarjoaa hyvän lähtökohdan yhteisön terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ja kehittämistyölle. (Yhteisöanalyysillä työn alkuun.)

Itse keräsin toimintaympäristöä koskevaa taustatietoa aktiivisesti lähes vuoden. Olin tosin aloittanut sen jo ennen opinnäytetyöprosessia osallistuessani aivan toiselle opintojaksolle – opintojaksolle, joka käsitteli perheiden kanssa tehtävää yhteisölähtöistä työtä. Tiedon keruuta ja sen syventämistä luonnollisesti helpotti se, että asun alueella itse. Olen syntynyt Kainuussa ja asunut täällä, useammassa eri kunnassa, yli 30 vuotta. Erityisesti opiskeluun liittyvien työharjoitteluiden, jotka suoritin Kainuun Työvoimanpalvelukeskuksessa Kajaanissa ja oman kotikuntani sosiaalitoimistossa, puitteissa olen kohdannut alueen ihmisiä ja keskustellut heidän ja heidän kanssaan työskentelevien ammattilaisten kanssa siitä, millaista elämä tämänpäivän Kainuussa on. Lisäksi pienen, alle viisi vuotiaan, pojan äitinä minulla on omakohtaista kokemusta siitä, miten kainuulaiset lapset ja perheet voivat, millaisia lapsille ja perheille suunnatut palvelut ovat ja miten ne Kainuussa on järjestetty. Näin ollen näkisin omaavaani selkeän ja varsin totuudenmukaisen käsityksen kainuulaisten perheiden tämänhetkisestä hyvinvoinnista sekä alueen haasteista ja mahdollisuuksista.

Yhteisöanalyysistä, kuten muistakin hyvinvoinnin kehittämisenmenetelmistä, ajatellaan helposti, että se on jotain niin monimutkaista ja hienoa, että sen osaa tehdä vain joku erikseen palkattava ulkopuolinen asiantuntija. Näin ei kuitenkaan tarvitse olla, sillä yhteisöanalyysin voivat laatia myös alueella työskentelevät itse. Analyysin tekeminen edellyttää tekijöiltä kuitenkin tietoista pysähtymistä ja työn kohteen reflektointia. (Avaimia yhteisöanalyysiin.)

Vaikka yhteisöanalyysi on varsinaisesti erilaisten yhteisöjen terveystarpeita kartoittava sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävän toiminnan kehittämisen väline, toimii se mainiosti myös tässä – nostaahan se esille niitä epäkohtia ja

puutteita, joihin puuttamalla ja toimenpiteitä kohdistamalla voidaan kansalaisten terveyttä ja hyvinvointia kokonaisvaltaisesti edistää. Ja tekee samalla näkyväksi potentiaalisen yritysideoita.

5.2 Alueen esittely

Kainuun maakunta Koillismaalla muodostuu yhdeksästä kunnasta eli Hyrynsalmi, Kajaani, Kuhmo, Paltamo, Puolanka, Ristijärvi, Sotkamo, Suomussalmi ja Vaala, joiden asukasmäärä on yhteensä reilu 82 000. Helmikuussa 2003 eduskunta säätöi lain Kainuun hallintokokeilusta vuosille 2005–2012. Tässä niin sanotussa Kainuun mallissa kahdeksan kunnan (yksi kunta on siis jättäytynyt kokeilun ulkopuolelle) sosiaali- ja terveystalvet, lukuun ottamatta päivähoitoa, sekä osan koulutuspalveluista tuottaa maakunta-kuntayhtymä. Maakuntaa johdetaan maakuntavetoisesti, mutta kunnissa on edelleen kunnanjohtaja ja Kajaanissa ja Kuhmossa kaupunginjohtaja.

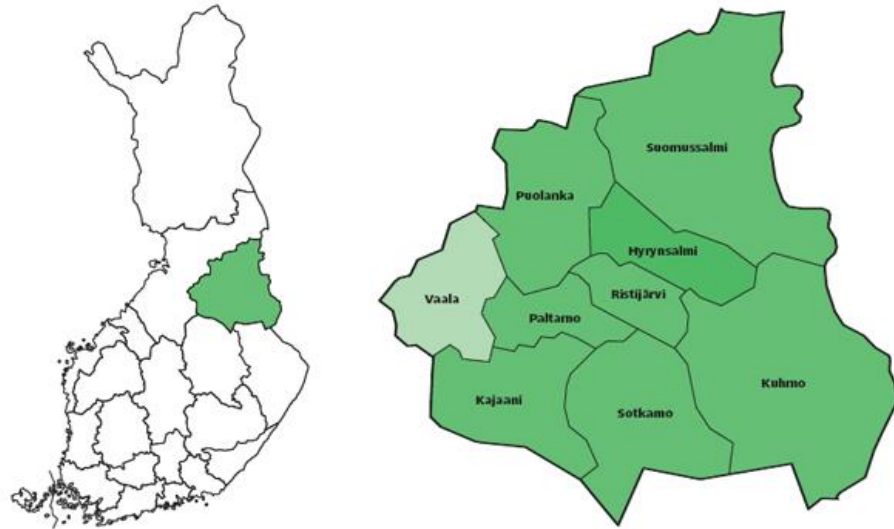
Hallintokokeiluun päädyttiin, koska haluttiin saada kokemusta maakunnallisen itsehallinnon vahvistamisesta sekä sen vaikutuksista maakunnan kehittämiseen, peruspalveluiden järjestämiseen, kansalaisten osallistumiseen, maakunnan ja valtion keskushallinnon suhteeseen sekä kuntien ja valtion aluehallinnon toimintaan. Kokeiluun johtaneita syitä oli useita kuten asukasmäärän lasku ja siitä johtuva ikärakenteen vanheneminen, yritystoiminnan supistumisesta johtuva työpaikkojen väheneminen sekä yleinen kuntatalouden heikentyminen. (Kainuun maakunta-kuntayhtymä.) Kokeilu on myös eräänlainen vastaveto Paras-hankkeelle, jonka puitelaki velvoittaa kuntia muodostamaan riittävän suuria palvelualueita vastaamaan sosiaali- ja terveystalvet.

5.3 Alueen erityispiirteitä

Alueen erityispiirteinä ovat pitkät välimatkat, sen eristyneisyys - verrattuna muuhun Suomeen - sekä ikääntyvä väestö. Myös työttömyyden suhteen on Kainuun maakunnan historia erityisen synkkä.

Kainuu on Pohjois-Suomessa sijaitseva maakunta, jota ympäröivät lännessä ja pohjoisessa Pohjois-Pohjanmaan maakunta sekä etelässä Pohjois-Savon ja

Pohjois-Karjalan maakunta. Idässä maakunta rajoittuu Venäjään. Matkaa Helsinkiin on lähes 600 km. Lähimmät suuremmat kaupungit ovat Kuopio sekä Oulu, jonne molempiin on matkaa, lähtöpaikkakunnasta riippuen, noin 200 km. Eli kuten oheisesta kuvasta, Kainuuta ja sen kuntia kuvaavasta kuvasta, voi päätellä, on Kainuun todellakin ”vähän kaukana kaikesta”.

KUVIO 6: Kainuun maakunnan sijainti ja Kainuun kunnat. (Kehittämissuunnitelmaan ei odotusten mukaista otetta Kainuussa 2008.)

Myös välimatkat maakunnan sisällä ovat pitkät. Pienemmiltä paikkakunnilta löytyvät toki peruspalvelut, mutta erikoistason palveluiden perässä on lähdettävä maakuntakeskukseen Kajaaniin, jonne on matkaa, jälleen lähtöpaikkakunnasta riippuen, pisimmillään reilu 100 km. Pitkien välimatkojen ja julkisen liikenteen vähäisyyden vuoksi – useimmilla paikkakunnilla sisäistä liikennettä on vähän ja yhteyksiä muuallekin maakuntaan harvakseltaan – oma auto on välttämätön. Kaikilla, kuten vanhuksilla tai kaikkein pienituloisimmilla, ei kuitenkaan ole mahdollisuutta omaan autoon, joten sen puuttuminen voi hankaloittaa merkittävästi palvelujen saamista.

Pinta-alaltaan Kainuun maakunta on suuri – 24 452,85 neliökilometriä – mutta kun sille jakautuu reilu 82 000 asukasta, tulee väentihedeksi alle 4 asukasta maaneliökilometriä kohti eli alue on todella harvaan asuttua. Lisäksi se vähäisenkin väki on keskittynyt taajamiin. Tosin myös taajamien kasvu on taittunut maaseudun muuttopotentiaalin väestön vähentyessä.

Yksi koko maakunnan suurimmista haasteista on vähenevä väkiluku. Kainuu on jo vuosikymmenet ollut muuttotappioaluetta. Aikaisemmin syntyvyys on kuitenkin ollut kuolleisuutta suurempi, minkä johdosta väestön väheneminen on pysynyt jokseenkin kurissa. Mutta 1990-luvun puolivälin jälkeen syntyneiden on laskenut lähes nollaan, jolloin muuttotappio näkyy suoraan väestön vähenemisenä. Väki vähenee myös luonnollista kautta. Väestön ikärakenne muuttuu vääjäämättä niin, että nuoret ikäluokat supistuvat ja vanhemmat kasvavat. (Kaikkonen, Kostiainen, Linnanmäki, Martelin, Prättälä & Koskinen 2008, 21; Kainuu.)

Työttömyysaste on Kainuun kunnissa ollut pitkään Suomen korkeimpia. Ja vaikka se on 1990-luvun pahimmista lamavuosista helpottunutkin, on se edelleen ollut vaikea, etenkin nuorten ja pitkäaikaistyöttömien osalta. Kainuulaiset eivät myöskään ole niin koulutettuja kuin suomalaiset keskimäärin, mikä osaltaan myös vaikuttaa työttömyyteen. Koulutus painottuu lähinnä toiseen asteeseen eli lukioon ja ammatillisiin tutkintoihin. (Kaikkonen ym. 2008, 21.) Tällä hetkellä Kainuun työllisyystilanne vaikuttaa kuitenkin varsin myönteiseltä ja työttömyys on vähentynyt tuntuvasti. Väheneminen johtuu osittain työvoiman kysynnän kasvusta, mutta toisaalta yhä selvemmin työvoiman tarjonnan supistumisesta. Väestön ikärakenteesta johtuen tulee nuoria työmarkkinoille vähemmän kuin ikääntyviä vetäytyä eläkkeelle. Suurin työvoimantarve on sekä terveydenhuollossa että sosiaalialalla. Myös teollinen työ ja rakennus- ja kaivosala ovat tuoneet lisää työpaikkoja. Sitä vastoin eniten työpaikkoja on vähentynyt alueen väestöä aikaisemmin työllistäneiltä, perinteisiltä aloilta kuten maa- ja metsätaloudesta. (Kainuun elinkeino-, liikenne- ja yrityskeskus 2010.)

6 LASTEN JA NUORTEN ELÄMÄÄ NYKY-SUOMESSA JA KAINUUSSA

Tässä kappaleessa jatketaan toimintaympäristön kartoitusta. Tarkastelun kohteena ovat nyt lasten ja nuorten elinolosuhteet sekä lapsille, nuorille ja perheille suunnatut palvelut.

Yleisesti ottaen lasten ja nuorten kasvava pahoinvointi on näkynyt lastensuojelun tarpeen lisääntymisenä koko maassa. Huostaanotot ja sijoitukset kodin ulkopuolelle samoin kuin lastensuojelun avohuollossa olevien määrä on ollut kasvussa jo pitkään. Vaikka huostaan otettujen määrässä tapahtuikin lievä 4 %:n notkahdus vuonna 2009, jatkoi kuitenkin kiireelliseksi luokiteltujen sijoitusten määrä kuten myös avohuollon asiakkaiden kokonaismäärä edelleen kasvuaan. (Lastensuojelu 2009, 1.) Samalla kun lastensuojelun tarve on määrällisesti kasvanut, ovat lastensuojelun piiriin tulevat lapset ja nuoret aiempaa haasteellisempia. Lastensuojelutarpeen voimakas kasvu on lisännyt lastensuojelun menoja ja sitonut näin ollen voimavaroja niin sanottuun korjaavaan lastensuojeluun ehkäisevän kustannuksella. (Kainuulaisten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009–2013, 15.)

Myös Kainuussa kehitys on ollut samansuuntainen. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0-17 vuotiaiden lasten ja nuorten osuus 1,2 % on lähes yhtä suuri kuin koko maan vastaava 1,3 %. Samoin huostassa olevien määrä, joka on koko maassa 1 % ja Kainuussakin 0,8 %. Sitä vastoin lastensuojelun avohuollon tukitoimien piirissä olevien 0-17 vuotiaiden lasten ja nuorten osuus 8 % on suurempi kuin koko maan keskiarvo 5,8 %. (SOTKANet 2011.)

Mistä nämä luvut sitten kertovat? Nähdäkseni ne kertovat siitä, että lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja tukemiseksi on jo tehty jotain – palveluja on suunnattu sinne, missä on niiden tarvettakin eli korjaavaan ja ennaltaehkäisevään lastensuojelutyöhön. Mutta toisaalta ne kertovat myös siitä, että lasten ja nuorten kasvuolosuhteissa on edelleen piirteitä, joita ei voi ohittaa ja joiden vaikutusten lieventämiseksi on kiinnitettävä erityistä huomiota myös tulevaisuudessa.

6.1 Lasten ja nuorten elinolosuhteet Kainuussa

Kainuulaisten lasten ja nuorten vuosille 2009–2013 laaditussa hyvinvointisuunnitelmassa todetaan, että kainuulaislapsilla on pääosin turvalliset kasvu- ja kehitysympäristöt ja enemmistö heistä voi hyvin. Kuitenkin perheiden kanssa työskentelevät ovat huomioineet yhä enenevässä määrin puutteita niin vanhemmuudessa kuin arjen jaksamisessakin. Perherakenteissa tapahtuvat no-

peat muutokset kuten erot ja niitä usein seuraava yksinhuoltajuus, perheiden moniongelmaisuus ja vanhempien päihteiden käyttö ovat lisääntyneet. Puutteet ovat näkyneet etenkin lasten erityisen tuen tarpeen lisääntymisenä. Myös perheiden yhdessä viettämä aika on vähentynyt ja lapset ovat paljon yksin. (Kainuulaisten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009–2013, 3, 11.)

Nähdäkseni Kainuun pitkään jatkuneella synkällä työttömyyshistorialla on ollut oma vaikutuksena tilanteeseen. Vanhempien huoli toimeentulosta sekä epävarmat tulevaisuuden näkymät aiheuttavat varmasti paineita parisuhteeseen ja sitä kautta heijastuvat myös lapsiin. Työttömyys tuo usein mukanaan mielen terveyteen ja päihteiden käyttöön liittyviä ongelmia, jotka edelleen vaikuttavat perheiden tilanteita huonontavasti. Köyhyys ja kasautuva huono-osaisuus ovat yleisesti ottaen lisääntyneet etenkin yksinhuoltajilla sekä pieni- ja monilapsisilla perheillä.

Sekä lasten että aikuisten terveydentilan osalta Kainuu näyttäytyy muuta maata synkempänä useiden sairaustilastojen valossa. Aikuisten kohdalla epäterveelliset elämäntavat, kuten tupakointi, liikunnan vähäisyys, huonot ruokatumukset ja runsas alkoholinkäyttö, sekä kohonnut verenpaine ja ylipaino ovat riskitekijöitä useille sairauksille, joista vaikutuksiltaan merkittävimpiä ovat sepelvaltimotauti ja diabetes. Lasten osalta sairastavuus painottuu erityisesti mielenterveyden häiriöihin ja hengityselinsairauksiin. (Kaikkonen ym. 2008, 276.)

Myös itsemurha- ja kuolleisuusluvut ovat olleet Kainuussa korkeampia kuin keskimäärin Suomessa. Tapaturma- ja väkivaltakuolemien yleisimpiä yksittäisiä kuolinsyitä ovat vapaa-ajantapaturmat sekä itsemurhat. Isolla osalla itsemurhan tehneistä on taustalla masennusta ja päihdeongelmia. Suuri osa itsemurhista tehdäänkin juuri alkoholin vaikutuksen alaisena. Itsemurhien taakaa löytyy usein työttömyydestä alkanut syrjäytymiskierre. (Kaikkonen ym. 2008, 275).

6.2 Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelut

Kainuun maakunta-kuntayhtymä järjestää siis kaikki alueen sosiaali- ja ter-

veyspalvelut lukuun ottamatta lasten päivähoitoa. Kuntien sivistystoimialan alaisuuteen kuuluu varhaiskasvatus eli päivähoito ja esiopetus, perusopetus, nuorisotoimi, kulttuurilaitokset ja -palvelut sekä ateria- ja puhtaanapitopalvelut. Varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat yhtenäisen palvelujärjestelmän, jota perusopetuksen sisällä toimiva nuorisotoimi ja osaltaan myös kulttuuritoimi tukee. (Kainuulaisten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009–2013, 9).

Sosiaali- ja terveystoimialan palvelutuotannossa Kainuun maakunta on jaettu kolmeen seutukuntaan: seutukunnan 1 muodostavat Kajaani, Paltamo ja Ristijärvi. Seutu 2 kuuluvat Kuhmo ja Sotkamo. Ja Seutu 3 muodostuu Hyrynsalmen, Puolangan ja Suomussalmen kunnista.

Peruspalvelut ovat palveluita, jotka edistävät lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä. Niitä ovat muun muassa neuvola, päivähoito, koulu, terveydenhuolto, mielenterveys- ja päihdepalvelut, nuorisotyö ja liikuntatoimi. Lapsiperheiden hyvinvointia sekä lasten ja nuorten kasvua kehitystä edistävät toiminnallaan myös niin sanotut kolmannen sektorin toimijat kuten Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja seurakunnat.

Lasten hyvinvointia ryhdytään seuraamaan jo äidin ollessa raskaana äitiysneuvolassa ja se jatkuu varhaiskasvatuksen ja lastenneuvolan tiiviinä yhteistyönä aina kouluikään asti. Varhaiskasvatuksessa lasten ja perheiden tukemiseksi toimivat yhteistyöryhmät, joihin kuuluvat päivähoiton työntekijöiden lisäksi lastenneuvolan terveydenhoitaja, perheneuvolan psykologi ja sosiaalityöntekijä sekä perhetyöntekijät. Tukipalvelujen toimeenpanossa noudatetaan varhaisen tuen periaatetta. (Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009–2013, 7.)

Terveyspalveluiden osalta kainuulaiset lapset ja nuoret perheineen saavat perustason palveluja joko oman kunnan terveysasemalla tai kuntayhtymän ansiosta myös muista alueen terveysasemilta. Erikoissairaanhoidon osalta lastentautien eli alle 18 vuotiaiden lasten ja nuorten somaattinen hoito, naintentautien, äitiyspoliklinikka sekä lasten ja nuorisopsykiatrisen sairaanhoidon palvelut löytyvät Kainuun keskussairaalarasta Kajaanissa. Tutkimuksiin ja hoi-

toon pääsee terveyskeskuslääkärin tai yksityislääkärin läheteellä. (Kainuun maakunta.)

Uuden nuorisotyölain mukaan kunnassa tehtävästä nuorisotyöstä vastaa nuorisotoimi. Se tukee lasten ja nuorten hyvinvointia järjestämällä vapaa-ajan toimintaa ja luomalla edellytyksiä osallistumiselle ja kansalaistoiminnalle. Toiminnan painopisteitä ovat erityisesti järjestöjen harrastetoiminnan tukeminen, iltapäiväkerhotoiminta ja ennaltaehkäisevä nuorisotyö. Nuorisotoimi tekee laajasti yhteistyötä eri tahojen kuten vanhempien, liikunta- ja kulttuuritoimien, seurakuntien, järjestöjen sekä oppilas- ja opiskelijahuollon kanssa. (Kainuulaisten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009–2013, 8.)

Aamu- ja iltapäivätoiminta on oppituntien ulkopuolista kerho- tai vapaa-ajan toimintaa, joka on suunnattu peruskoulun 1. ja 2. luokan sekä erityisopetuksen oppilaille. Sen tavoitteena on tarjota lapsille monipuoliset mahdollisuudet osallistua ohjattuun ja virkistävään toimintaan sekä lepoon ennen ja/tai jälkeen koulupäivän. Toiminnalla pyritään ehkäisemään syrjäytymistä ja vähentämään lasten yksin viettämää aikaa koulutyön jälkeen. On kuntien päätettävissä, järjestävätkö ne sitä ja missä laajuudessa. Lasten osallistuminen siihen on joka tapauksessa vapaaehtoista. (Opetushallitus 2011.) Kainuun kunnissa sitä järjestetään joko osana varhaiskasvatusta, perusopetusta tai nuorisotoimen toimintana (Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009–2013, 8).

Mannerheimin Lastensuojeluliitto MLL on yleishyödyllinen kansalaisjärjestö, joka myös toimii lapsiperheiden hyvinvoinnin lisäämiseksi. Toimintaa on jokaisella Kainuun kunnan alueella. Perhekahvila kokoaa samalla alueella asuvat perheet yhteen ja antaa mahdollisuuden tutustua. Peruskoulun yläasteilla järjestetään tukioppilastoimintaa, jossa tavallinen, vapaaehtoinen oppilas toimii kouluyhteisön hyväksi ja auttaa muita oppilaita vertaistuen muodossa. Yhdistyksen kautta voi saada kotiin myös lyhytaikaista lastenhoitoapua sekä tilapäistä lapsiperheiden kotihoitopalvelua. Se tekee myös perhetyötä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2011.)

Seurakuntien perhetyön tehtävänä on ennen kaikkea tukea vanhemmuutta ja vanhempana kasvamista. Se tukee perheitä niin hengellisesti, henkisesti kuin

käytännössä eri elämänvaiheissa, tarjoaa perheille vertaistukea ja pyrkii luomaan pitkäaikaisesti toimivan tukiverkoston. Lisäksi se järjestää, mahdollisuuksien mukaan, korjaavaa apua ja/tai ohjaa ja antaa tietoa sekä kristillisistä että yhteiskunnan tarjoamista tukipalveluista. (Suomen evankelis-luterilainen seurakunta 2011.)

Käytännössä seurakuntien lapsi- ja perhetyön puitteissa järjestetään kerhotoimintaa kuten päiväkerhoja alle kouluikäisille lapsille sekä kerhoja lapsille ja vanhemmille yhdessä. Muita toimintamuotoja ovat koko perheille suunnattu toiminta kuten perhejumalanpalvelukset, retket, leirit ja erilaiset tapahtumat sekä nuorisotyö ja avioliitto- ja parisuhdetyö.

Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten ja nuorten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Sitä toteutetaan äitiys- ja lastenneuvolassa sekä kuntien muiden palveluiden kuten terveydenhuollon, päivähoidon, opetuksen ja nuorisotyön piirissä. Näiden palvelujen kautta saatava erityinen tuki on ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi, nuori tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. (Lastensuojelun käsikirja 2011.)

Ennalta ehkäisevää, matalan kynnyksen perhetyötä tehdään neuvoloiden, päivähoidon, koulun tai muun lapsiperheille tarkoitetun peruspalvelun yhteydessä tai aloitteesta. Se on lyhytkestoista, yleensä keskusteluun perustuvaa apua, johon perhe voi hakeutua joko omasta aloitteesta tai jonkun heidän kanssaan työskentelevän, kuten opettajan tai neuvolan terveydenhoitajan, ehdotuksesta. Tarvittaessa perhetyöntekijä ohjaa perheen muun tuen piiriin. Perustason perhetyön saaminen ei edellytä lastensuojelun asiakkuutta, vaan sitä voi saada kuka tahansa lapsiperhe. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011.)

Ehkäisevää lastensuojelua on myös lapsiperheiden kotipalvelu, joka on

tavoitteellista, suunnitelmallista ja määräaikaista yhdessä perheen ja yhteistyötahojen kanssa tehtävää vanhemmuuden sekä arjessa selviytymisen tukemista. Keskeisenä tavoitteena on perheen omien voimavarojen vahvistaminen. Tämä tapahtuu opastamalla perhettä opastamalla perhettä lasten ja kodinhoidossa ja vahvistamalla arjen taitoja. (Lastensuojelun käsikirja 2011.)

Kainuussa toiminta alkoi vuonna 2009. Perhetyönohjaaja ja kotipalvelutyöntekijöitä on jokaisella kolmella seutukunnalla.

Muita ehkäisevän lastensuojelun toimintamuotoja ovat muun muassa oppilas-huolto ja koulujen sosiaalityö. Kouluissa oppilaiden hyvinvoinnista huolehtii säännöllisesti kokoontuva oppilashuoltoryhmä, johon kuuluu yleensä koulun rehtori ja/tai apulaisrehtori, kouluterveydenhoitaja, erityisopettaja sekä tarvittaessa koululääkäri, opettaja, psykologi, perheneuvolan työntekijä ja lastensuojelun sosiaalityöntekijä, myös oppilaan vanhemmat. Vuosiluokkien 7-9 osalta siihen osallistuvat myös koulukuraattori ja oppilaanohjaaja. (Lastensuojelun käsikirja 2011.) Uusia työntekijöinä Kainuun oppilashuoltoryhmissä ovat psykiatrian sairaanhoitajat, joita on tällä hetkellä kolme. (Kainuulaisten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009–2013.)

Kun koti, peruspalvelut sekä ennaltaehkäisevä lastensuojelu eivät riitä takamaan lapsen elämänlaatua, tarvitaan **lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua**, jolla viime kädessä on vastuu lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamisesta. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelun toimenpiteitä ovat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä sijaishuolto ja jälkihuolto. (Lastensuojelun käsikirja 2011.)

Lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelutyöstä vastaavat lastensuojelun sosiaalityöntekijät, joita on Kainuussa reilu parisenkymmentä. Lastensuojelutarpeen kasvu sekä vuoden 2008 alusta voimaan tullut lasten oikeusturvaa, vanhempien vastuuta, lastensuojelun suunnitelmallisuutta ja tavoitteellisuutta korostava lastensuojelulaki ovat lisänneet lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden työtaakkaa. Lakiin sisältyviä määräaikoja ei kaikilta osin ole Kainuussa kyetty noudattamaan. (Kainuulaisten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009–2013, 13-14,18.)

Lastensuojelun avohuollon tukitoimia, joita käsiteltiin myös kappaleessa 2.3 Lastensuojelu ja lastensuojelun avohuolto, järjestetään luonnollisesti Kainuusakin. Kasvuolojen tai lapsen itsensä vaarantaessa lapsen terveyden ja kehityksen järjestetään avohuollon tukena keskustelumahdollisuus sosiaalityöntekijöiden kanssa, erilaisia terapioiden ja lasten psykiatrista hoitoa, tutkimusta ja

hoitoa kasvatus- ja perheneuvonnan toimipaikoissa, perhetyötä ja lapsiperheiden kotipalvelua sekä päivähoitoa lastensuojelullisin perustein. Lasten ja nuorten koulunkäyntiä tuetaan yhteistyössä kouluviranomaisten kanssa samoin kuin nuorten sijoittumista työelämään. Lisäksi järjestetään maksutonta rikosasioiden sovittelutoimintaa. (Kainuun maakunta 2011.)

Lapsi tai nuori voidaan myös, avohuollon tukitoimena, sijoittaa asumaan kodin ulkopuolelle joko lastensuojelulaitokseen, sijaisperheeseen tai muuhun yhdessä sovittavaan paikkaan kuten vaikka turvakotiin. Tällainen voi tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun lapsen tuen ja avun tarvetta pitää selvittää tai tämä tarvitsee kuntoutusta, jota kotona ei voida toteuttaa. Vanhemmat voivat olla väliaikaisesti myös kykenemättömiä huolehtimaan lapsestaan esimerkiksi sairautensa takia. Lapsi sijoitetaan joko yksin, yhdessä vanhempien tai vain toisen vanhemman kanssa. (Asiaa lastensuojelusta 2011.)

Kainuussa varsinaisia turvakoteja ei ole, mutta lapsi tai nuori voidaan sijoittaa asumaan joko sijaiskotiin tai Salmijärven Lastensuojeluyksikköön SalmiLaan. Sijaisperheet ovat joko sosiaalitoimen kautta järjestäviä perheitä tai perheitä, jotka on hankittu ostopalveluna Pelastakaa Lapset ry:n Oulun toimiston kautta. (Kainuun maakunta-kuntayhtymä 2011.)

Kainuussa toteutettiin vuosina 2005–2007 Lastensuojelun sijaishuolto-, tukiperhe- ja kriisipalvelut Kainuussa -hanke, jonka kartoitettiin lastensuojelun avohuollon ja sijaishuollon tilannetta Kainuussa. Hankkeen puitteissa tehdyn selvityksen mukaan sijaishuollossa todettiin olevan useita ongelma-alueita ja kehittämistarpeita: sijaisperheitä oli tarpeeseen nähden aivan liian vähän, sosiaalityöntekijät kaipasivat sijaisperheille ennakkovalmennusta, tukea ja koulutusta. Ammatillisista perhekodeista, sijaisperheistä ja lastensuojelulaitoksista kaivattiin keskitetysti tietoa, lisäksi toivottiin rekisteriä ammatillisista perhekodeista ja tietopankkia sijaisperheistä. Myös itse sijoitusprosessiin kaivattiin tietoa ja osaamista. (Lastensuojelun sijaishuolto, tukiperhe- ja kriisipalvelut Kainuussa – maakunnallisten toimintamallien kartoitus- ja kehittämishanke 2005–2007, 1.)

Hankkeen seurauksen Kainuuseen perustettiin vuonna 2007 sijaishuoltoasi-

oihin perehtynyt maakunnallinen palveluyksikkö, jonka hoitaa keskitetysti sijaishuollon koordinoinnin ja kehittämisen sekä huolehtii sijaispaikkarekisteristä ja sijaishuollon osaamisesta Kainuussa. Sijaishuoltoyksikön johdossa työskentelee johtava sosiaalityöntekijä ja yksikön tehtäviin kuuluvat muun muassa sijais- ja tukiperheiden kuten myös tukihenkilöiden, rekrytointi, valmennus ja jatkokoulutus, sijaishuollon ja jälkihuollon kehittäminen, sosiaalityöntekijöiden tukeminen sijaishuoltoon liittyvässä asiakastyössä, lastensuojelun palvelujen kilpailutuksessa pärjänneiden laitosten ja ammatillisten perhekotien paikkatilanteen ylläpitäminen ja yhteistyö Kainuun kanssa. (Lastensuojelun sijaishuolto, tukiperhe- ja kriisipalvelut Kainuussa – maakunnallisten toimintamallien kartoitus- ja kehittämishanke 2005–2007, 1.)

Jos lastensuojelun tarve johtuu riittämättömästä toimeentulosta tai puutteellisista asumisolosta, perheille pyritään järjestämään riittävä taloudellinen tuki sekä korjaamaan asumisolojen puutteet tai järjestämään tarpeenmukainen asunto. Perheet voivat saada taloudellista tukea lastensuojelullisin perustein esimerkiksi lapsen tai nuoren harrastuksiin tai virkistystoimintaan, kuten yhteiseen lomaan. (Kainuun maakunta-kuntayhtymä.)

6.3 Johtopäätökset

Huolimatta monipuolisesta palvelutarjonnasta näyttävät huostaanotot ja psykiatristen palvelujen kysyntä kuitenkin jatkuvasti kasvavan. Onko lapsille, nuorille ja perheille tarjotuissa tukitoimissa ja palveluissa sitten jotain vikaa? Kainuussa kyse on varmasti osittain siitä, että vaikka peruspalveluja on, ei lasten ja nuorten kasvua tukevia, ehkäisevän lastensuojelun palveluita sekä korjavia, lapsi- ja perhekohtaisia lastensuojelun palveluita ole kuitenkaan riittävästi. Alueella on esimerkiksi kuntia, joista puuttuvat lasten terapiapalvelut ja/tai erityislastentarhanopettajan palvelut kokonaan. Myös lapsiperheiden kotipalvelun resurssit ovat olleet niin niukat, ettei sitä ole kaikille palvelua tarvitseville pystytty järjestämään. (Kainuulaisten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009–2013, 13.)

Kouluterveydenhoitajien resursseja ei riitä tasaisesti kaikille kouluille puhumattakaan koululääkärien vastaanotoista. Myös oppilas- ja opiskelijahuollon työn-

tekijöitä on aivan liian vähän koululaisten ja opiskelijoiden määrään nähden. Kainuussa ei myöskään toistaiseksi ole järjestetty nuorten perustason mielen-terveyspalveluita ja päihderiippuvuuksien hoidon palvelutkin ovat riittämättömät. Ainoa nuorille perustason mielenterveyspalveluja antava ammattilainen, nuorisopsykologi, työskentelee Kajaanissa ja palvelee lukiossa ja ammattioppilaitoksessa opiskelevia yli 16 vuotiaita sekä nuoria, jotka vasta etsivät opiskelupaikkaa. (Kainuulaisten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009–2013, 13–14.) Sanomattakin lienee selvää, ettei yksi työntekijä pysty mitenkään vastaamaan kaikkiin alueen nuorten mielenterveyspalvelujen tarpeisiin.

Perusopetuksen kuraattoreita Kainuussa kyllä on, tällä hetkellä heitä on seitsemän, mutta tarvetta useammalle koulupsykologille on. Vuoden 2010 lopussa avoinna oli viisi uutta psykologin virkaa, joko välittömästi tai sopimuksen mukaan täytettäväksi. Paikat ovat myös olleet auki useampaan otteeseen, mutta päteviä hakijoita niihin ei ole juurikaan ollut. Myöskään päteviä lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä ei kaikkiin kuntiin ole saatu rekrytoitua ja työntekijöiden eläköitymisen myötä kilpailu osaavasta työvoimasta tulee jatkossa kiihtymään. (Kainuulaisten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009–2013, 10, 16.)

Lastensuojelun avohuollon tukitoimiin kuuluvaa tukiperhe- ja tukihenkilötoimintaa pyritään järjestämään Kainuussakin, joskin käsitykseni mukaan niitä molempia on vaikea löytää. Tätä tukee myös vuosina 2005–2007 toteutetussa Lastensuojelun sijaishuolto-, tukiperhe- ja kriisipalvelut Kainuussa – hankeesa laadittu selvitys. Koetin saada asian tiimoilta lisäinformaatiota, koskien tämän hetkistä tilannetta, niiden järjestämisestä koordinoitusti vastaavalta Sijaishuoltoyksiköltä, mutta toistuvista yrityksistäni huolimatta en sitä saanut. Myöskään haastattelemani perheohjaajalla ei ollut tarkempaa tietoa asiasta. Itse asiassa lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta ei esimerkiksi Kainuun maakunnan ja Kainuun maakunta-kuntayhtymän verkkosivuilta löytynyt muuta mainintaa kuin vain se, että sitä järjestetään ja järjestämisestä vastaa koordinoitusti Sijaishuoltoyksikkö.

Toisaalta kyse voi olla, riittämättömien resurssien lisäksi, myös asenteista. Kapiaisen (2010) artikkelissa todetaan, että lastenpsykiatri Jukka Mäkelän

mukaan mielenterveys- ja käyttäytymishäiriöt nähdään liian usein vain ihmisen pään sisäisinä ongelmina tai perheen ongelmina. Ajatellaan, että lapsessa tai vanhemmassa on jotain, mitä pitää korjata – lähettämällä asianosaiset terapiaan (Kapiainen 2010.) Ajattelutapa on medikalistinen ja vallalla vielä valitettavan usein monien perheiden kanssa työskentelevien keskuudessa.

Kapiainen (2010) toteaa Mäkelällä olevan asiaan myös parannusehdotus, jonka mukaan työskentelyn painopiste tulisi siirtää yhteisöön ja ihmisten väliseen kanssakäymiseen. Ihmisten olisi opittava tulemaan toimeen paitsi itsensä kanssa, niin myös olemaan vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. (Kapiainen 2010.) Tätä sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisyä ja lasten ja nuorten, miksei myös vanhempien, psyykkistä tukemista voidaan toteuttaa esimerkiksi ammatillisen tukihenkilötoiminnan avulla.

7 VISIOISSA OMA YRITYS

Alueesta laaditun toimintaympäristön kuvauksen perusteella voidaan todeta, että kainuulaislapsilla on pääosin turvalliset kasvu- ja kehitysympäristöt. Lapsiperheille suunnattuja palveluita on ja ne toimivat melko hyvin. Tärkeitä voimavaroja ovat perheiden omat lähiyhteisöt sekä ammattiyhteisöt, jotka tukitoimien käytäntöönpanossa noudattavat vahvasti varhaisen tuen periaatetta. Lisäksi luonto ja sen mukanaan tuomat harrastusmahdollisuudet sekä ylipäättään mainiot elinolosuhteet palveluineen luovat hyvät puitteet asua ja elää.

Enemmistö kainuulaisista lapsista ja nuorista voi siis hyvin, mutta perheiden kanssa työtään tekevien huomioiden mukaan on myös kasvava joukko niitä, joiden asiat eivät ole hyvin. Puutteet ovat näkyneet etenkin lasten ja nuorten erityisen tuen tarpeen lisääntymisenä. Perherakenteiden muutosten ja työelämän kasvavien vaatimusten myötä tärkeät, turvalliset aikuiskontaktit ovat vähentyneet ja lapset ja nuoret joutuvat olemaan paljon yksin. Myöskään heidän muu sosiaalinen verkostonsa ei välttämättä ole kovin vahva.

Kokkosen (2011) mukaan yksinäisyys on vakavasti otettava riski lapsen ja nuoren kehitykselle. Se satuttaa, pahimmillaan jopa sairastuttaa ja syrjäyttää.

Osalle lapsista ja nuorista yksinäisyys merkitsee alkua elinikäiselle syrjäytymiselle sosiaalisista suhteista, kenties koko yhteiskuntaelämästä. Siksi ongelmaan on puututtava varhaisessa vaiheessa. Ratkaisevaa onkin, kuinka yhteiskunta tukee lasten ja nuorten osallistumista ja toimintaa. (Kokkonen 2011, 29–30.)

7.1 Mitä, kenelle, miten ja miksi

Tässä kappaleessa kuvataan yritys- ja liikeidean työstämistä liiketoimintasuunnitelman laatimisprosessia mukaillen. Työstämisen pohjana olen käyttänyt Pohjois-Karjalan Uusyrityskeskusten alustavan liiketoimintasuunnitelman mallia (Liite 1). Yrityksen laskelmat, kuten muutkin yritys- ja liikeidean sisällön kannalta merkittävät ratkaisut, olen tässä vaiheessa rajannut tietoisesti, yritys-salaisuuteen vedoten, tämän opinnäytetyön ulkopuolelle. Käyn ne näin ollen läpi lähinnä yleisellä tasolla.

Alustavan liiketoimintasuunnitelman tarkoituksena on jäsentää ja selventää aiotun yritystoiminnan kannattavuutta ja menestymisen mahdollisuuksia. Liiketoimintasuunnitelma on tarpeen yrittäjälle itselleen sekä edellytyksenä käytettäessä asiantuntijoita apuna toiminnan arvioinnissa. Myös mahdolliset rahoittajat edellyttävät sitä aina. (Ilmoniemi ym. 2009, 61.)

Yritys- ja liikeidean työstövaihe sisältää seitsemän osa-aluetta: 1) liikeidean tiivistelmä, 2) yrittäjän oma osaaminen, 3) tuotteet ja palvelut, 4) asiakkaat ja kohderyhmät, 5) markkinat ja kilpailijat, 6) laskelmat sekä 7) yrityksen kuvaus. Laskelmien osalta liitteenä olevasta liiketoimintasuunnitelmasta löytyy laskentapohjat niin rahoitukselle, kannattavuudelle kuin myynnillekin.

Liikeidea vastaa siis neljään kysymykseen: mitä myydään tai mikä on asiakkaan siitä saama hyöty, kenelle myydään (kohderyhmä), miten ja millä resursseilla myydään (toimintatapa) sekä kuinka asiakkaita palvellaan (yrityksen imago).

Suunnittelemani yrityksen toiminta-ajatuksena on kainuulaisten lasten, nuorten ja perheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen. Siihen pyritään

ammattillisen tukihenkilötoiminnan avulla. Palvelu pyritään toteuttamaan ja tarjoamaan mahdollisimman ekologisesti sekä asiakaslähtöisesti asiakkaan omassa elinympäristössä, luonnon ja maaseutu ympäristön tarjoamia monipuolisia mahdollisuuksia hyödyntäen.

Ammattillisen tukihenkilötoiminnan kautta lapset ja nuoret saavat elämässään vaikeuksia kohdatessaan tarvitsemaansa psyykkistä tukea sekä luotettavan aikuiskontaktin, joka vahvistaa samalla heidän sosiaalisia verkostojaan. Eli kuten kappaleessa 2.3.2 Tukihenkilötoiminnan hyödyt todettiin, on tukihenkilötoiminta ylipäätään varsin tehokas tapa toteuttaa ennaltaehkäisevää ja varhaisen tuen työtä. Erityisen hyvin se soveltuu tilanteisiin, joissa ongelmat eivät ole vielä kovin syviä. Mutta se toimii myös silloin, kun tuen tarve on suuri eli esimerkiksi avohuollon lastensuojelutarpeen selvityksen jälkeen. Ja siihenkin ammatillisella tukihenkilöllä on hyvät valmiudet.

Kestävä kehitys ja Green Care näkyvät suunnitellussa yrityksessä erityisesti sen toimintaa ohjaavissa arvoissa ja periaatteissa, mutta myös käytetyissä työmenetelmissä. Yrityksen toiminta on asiakaslähtöistä ja asiakasta kunnioittavaa, myös osallisuuteen kannustavaa. Palvelussa korostuu siis vahvasti kestävän kehityksen sosiaalinen ulottuvuus, jonka ytimenä on ihmisarvosta kiinnipitäminen.

Palvelu pyritään toteuttamaan, niin että sillä aiheutetaan mahdollisimman vähän vahinkoa ympäristölle. Tämä tarkoittaa, että yritys valitsee esimerkiksi sellaisia tuotantovälineitä ja materiaaleja, jotka rasittavat luontoa mahdollisimman vähän. Tässä yhteydessä se voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että yrittäjä, ammatillisena tukihenkilönä toimiessaan, pyrkii käyttämään mahdollisimman paljon julkisia liikennevälineitä. Ekologisuutta korostetaan myös yrityksen markkinoinnissa. Kaikki yrityksen maksuliikenne hoituu myös ympäristöystävällisesti e-lasku-palvelun avulla.

Shemeikka ja Virkkala (2009) toteavat ammatillisen tukihenkilön käyttävän erilaisia toiminnallisia menetelmiä, kuten liikuntaa ja eläinten kanssa puuhailua, rakentaessaan luottamuksellista suhdetta tuettavaan. Niiden kautta tuettava oppii vähitellen luottamaan ja avautumaan asioistaan. (Shemeikka &

Virkkala 2009, 46).

Suunnitellun yrityksen toiminnassa pyritään mahdollisimman paljon hyödyntämään luonnon ja maaseutu ympäristön tarjoamia mahdollisuuksia. Toki asiakkaan tarve ja toiveet viime kädessä sanelevat sen, miten kulloinkin toimitaan, mutta hänelle pyritään tarjoamaan aktiviteetteja, jotka liittyvät luontoon ja maaseutu ympäristöön. Aktiviteetteja, kuten esimerkiksi eläinavusteista toimintaa tai retkeilyä ja ulkoilua, tarjotaan joko yrityksen omana toimintana tai yhteistyössä alueen Green Care toimintaa harjoittavien yritysten, kuten esimerkiksi maatilojen, kanssa. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että vien asiakkaitani itse luontoon liikkumaan ja retkeilemään tai sitten vierailemme paikallisella maatilalla maatilalan eläimiin ja töihin tutustuen.

Yrittäjän oma osaaminen luo uskottavuutta ja pohjaa liiketoimintasuunnitelmalle. Se perustuu osaamiseen, jonka avaintekijöitä ovat ammattitaito ja koulutus. Osaaminen voi olla lähtöisin myös harrastuksista, yhdistystoiminnasta tai muualta jokapäiväisen toiminnan piiristä. Yrittäjyyden kannalta tärkeitä henkilökohtaisia ominaisuuksia ovat tuloshakuisuus, peräänantamattomuus sekä kyky toimia itsenäisesti. (Alustava liiketoimintasuunnitelma.)

Koulutukseni on niin sosiaali- kuin kaupalliselta alalta: olen opiskellut kehitysvammaistenhoitajaksi sekä yo-merkonomiksi, jonka suuntautumisvaihtoehtona oli markkinointi. Lisäksi olen suorittanut tradenomin (AMK) opintoja, suuntautumisvaihtoehtona pk-yrittäjyys, lähes kolme vuotta. Olen myös suorittanut yrittäjyyskoulutuksen. Työkokemusta on lähes 15 vuotta erilaisten tukea tarvitsevien asiakasryhmien, myös lasten ja nuorten, parissa työskentelystä. Olen myös työskennellyt erilaisissa asiakaspalvelutehtävissä, kuten myyjänä, vuoden verran. Ja nyt olen valmistumassa sosionomiksi.

Koulutukseni ja työkokemukseni kautta minulla on valmiuksia ja osaamista, joista on hyötyä toimiessani niin yrittäjänä kuin myös varsinaisen palvelun toteuttajana. Ammatillisen tukihenkilön koulutusta sekä valmiuksia tarkastellaan lähemmin kappaleessa 7.2 Miksi ammatillisesti vapaaehtoisuuden sijaan?

Tarjottu tuote tai palvelu on luonnollisesti riippuvainen yrittäjän ammattitaidosta ja osaamisesta, mutta myös toimialan tuntemuksesta. Onnistuakseen yrittäjänä on tiedettävä markkinatilanne, ketkä ovat asiakkaita sekä mitkä ovat heidän tarpeensa, mutta myös odotuksensa tuotetta tai palvelua kohtaan. Asiointia on tarkasteltava asiakkaiden näkökulmasta. Osaamisen ja tuotteiden ollessa tasapainossa, on mahdollista myös saavuttaa asiakkaiden silmissä etumatkaa kilpailijoihin nähden. (Alustava liiketoimintasuunnitelma.)

Yrityksen tuote ovat ammatillisen tukihenkilön palvelut, johon kuuluu kotona asuvien lasten ja heidän vanhempiensa tukeminen sekä itsenäistyvän nuoren tukeminen. Kotona asuvien lasten ja heidän perheidensä tukeminen on perheyötä, jolla pyritään tukemaan vanhempia lasten kasvatustehtävissä. Samalla tuetaan lasten ja nuorten sosiaalista kasvua ja kehitystä. Itsenäistyvän nuoren tukeminen tapahtuu pääsääntöisesti nuoren kotona tai muualla hänen omassa elinympäristössään. Nuorta tavataan tarpeen mukaan, osallistutaan häntä koskeviin neuvotteluihin ja suunnitelmiin ja ollaan osa hänen sosiaalista verkostoaan. Toiminnan kautta nuorelle halutaan luoda edellytyksiä onnistua itsenäisessä asumisessa, myös niin, että se onnistuu jatkossakin.

Yritysideana on siis tarjota itse tuotettua palvelua eli tarkoitukseni on työskennellä ammatillisena tukihenkilönä itse. Tehdessäni työtä ammatillisena tukihenkilönä pyrin asiakkaideni kanssa käyttämään mahdollisimman paljon Green Care toimintaan kuuluvia menetelmiä.

Asiakkailla ja kohderyhmillä tarkoitetaan tässä niitä tahoja, joille yrityksen tuotteita ja palveluja suunnataan. Yrittäjän on tärkeä tuntea asiakkaansa: mitä tuotteen tai palvelun ominaisuuksia he arvostavat tai toisaalta eivät pidä erityisen merkityksellisinä sekä millaisia ovat heidän tuotetta tai palvelua kohtaan tuntemat odotukset. Asiakkaat voidaan ryhmitellä esimerkiksi iän, sukupuolen, tulotason, perheen koon tai asuinpaikan perusteella. (Alustava liiketoimintasuunnitelma.)

Sosiaali- ja terveysalalla tuotteiden ja palvelujen kohdentamista on kuitenkin pohdittava ja suunniteltava hieman tarkemmin. Syynä tähän ovat asiakkuuden erilaiset muodot: asiakkaat jaetaan palvelujen loppukäyttäjiiin sekä palvelunti-

laajiin. Palvelun loppukäyttäjä on hoiva- ja hoitotyön kohde, palveluntilaaja puolestaan palvelun tilaaja, maksaja ja valvoja esimerkiksi kunta, käyttäjäasiakkaan omaiset tai käyttäjä itse. Siksi hoivayrityksissä liikeidea määritellään yleensä loppukäyttäjiä ajatellen. (Hiltunen ym. 2007, 30.)

Yrityksen asiakkaita ovat kainuulaiset lapset ja nuoret perheineen (perhetyö), laitossijoituksen uhan olla olevat lapset ja nuoret sekä lastensuojelun jälkihuoltanuoret. Palveluja hankkivat etupäässä Kainuun maakunta-kuntayhtymä sekä alueen kunnat.

Forsman (2009) on todennut tukihenkilötoiminnan edustavan matalamman kynnyksen toimintaa, jota ei koeta niin leimaavaksi kuin esimerkiksi muita lastensuojelun toimenpiteitä. Tästä syystä perheet myös ovat motivoituneempia osallistumaan siihen. Nuorille itselleen tukihenkilötoiminta on pikemminkin ylpeyden aihe kuin häpeä – heidän mielestään sen tärkein anti ovat keskustelu ja seura. Nuoret eivät myöskään koe jäävänsä toiminnassa sivullisiksi, koska siinä heidät kohdataan yksilöinä. (Forsman 2009, 94.) Asiakkaiden odotukset palvelua kohtaan ovat siis käsitykseni mukaan varsin positiiviset.

Markkinoilla tarkoitetaan tässä toimialaan ja toimialueeseen liittyvää markkinatilannetta. Paitsi asiakkaansa, on yrittäjän tärkeä tunnistaa myös **tilanne markkinoilla sekä kilpailijat**, heidän tuotteensa ja toimintatavat. Markkinoita kartoittamalla selvennetään, onko yrityksen tarjoamille tuotteille ja palveluille ylipäättään kysyntää sekä se, miten ne eroavat muusta tarjonnasta. Onhan yritystoiminnan tärkein kysymys se, kuinka saada kiinnitettyä asiakkaiden huomio juuri omiin tuotteisiin kilpailijoiden tuotteiden sijaan. (Alustava liiketoimintasuunnitelma.)

Laaditun toimintaympäristön kuvauksen perusteella voidaan todeta, että Kainuussa on tarjolla lapsille, nuorille ja perheille suunnattuja perustason palveluja, jotka osaltaan tukevat heidän hyvinvointiaan. Palveluja järjestävät etenkin maakunta-kuntayhtymä, kunnat itse sekä kolmannen sektorin toimijat. Erikoistason palveluja, kuten ehkäisevän ja lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun palveluja, ei kuitenkaan ole riittävästi, joten tarvetta yksityisen sektorin tarjoamille palveluille on. Ammatillista tukihenkilötoimintaa tarjoaa 2-3 yritystä. Sa-

manlaisia, visioidun yrityksen kaltaisia, kestävän kehitystä ja Green Carea toiminnassaan hyödyntäviä, yrityksiä ei kuitenkaan käsitykseni mukaan ole yhtään.

Oikea-aikaisesti ja suunnitellusti toteutettuna ammatillinen tukihenkilötoiminta on hyvää tulosta tuottava tukitoimi. Ja edullista verrattuna siihen, että sen puuttuessa lapsi tai nuori voidaan joutua sijoittamaan perheen ulkopuolelle laitoshoitoon. Se myös helpottaa viranomaisten työtä ja mahdollistaa resurssien tasaisen jakautumisen sekä niiden kohdistamisen myös sinne, missä niitä eniten tarvitaan.

Mielestäni tämä on erittäin huomionarvoinen seikka Kainuuta silmällä pitäen. Kainuussa, kuten muuallakin Pohjois-Suomessa, kärsitään pätevän työvoiman puutteesta, minkä seurauksen esimerkiksi oppilas- ja opiskelijahuollossa, nuorten perustason mielenterveys- ja lasten terapiapalveluissa avoimena olevia virkoja ei vain saada täytettyä. Eli tästäkin syystä palveja tulisi mielestäni kohdentaa mahdollisimman paljon ennaltaehkäisevään ja varhaisen tuen työhön – vaiheeseen, jossa ongelmiin on mahdollista vaikuttaa kevyemmällä, niin sanotuilla matalamman kynnyksen, palveluilla.

Ehkä varteen otettavin kilpailija on kuhmolainen Kainuun Sosiaalituki Ky, joka tarjoaa lastensuojelullisia ja sosiaalihuollon mukaisia tukipalveluita itsenäistyneille nuorille ja heidän vanhemmilleen. Yrityksen työmuotoina ovat ennaltaehkäisevä perhetyö, nuorten itsenäistymisen tukeminen omaan asuntoon sekä lastensuojelun huolen kartoitus (Kinnunen 2011). Eli aika samanlaisia palveluja kuin mitä yrityksessäni olen visioinut tarjoavani. Yritys on perustettu alle viisi vuotta sitten ja on pikkuhiljaa koko toimintansa ajan kasvattanut työntekijämääräänsä, joka tällä hetkellä seitsemän, yrittäjän itsensä lisäksi. Yritys hakee myös parasta aikaa ohjaajaa tai ammatillista tukihenkilöä työskentelemään toiminta-alueellaan Kainuussa. Eli johtopäätöksenä markkinatilannetta tarkasteltaessa, voidaan todeta, että työn sarkaa riittää, vain tekijöitä puuttuu.

Toinen potentiaalinen kilpailija on suomussalmelainen perhekoti Kolumbus, joka tarjoaa kaikenikäisten lasten lyhyt- ja pitkäaikaishoidon lisäksi jälkihuollon palveluita kuten tukihenkilötoimintaa. Tosin sen tarjoama tukipalvelu on tarkoi-

tettu lähinnä heiltä pois muuttaville nuorille eli ei näin ollen ole muiden kainuulaisten lasten ja nuorten käytettävissä. (Perhekoti Kolumbus.)

Rahoitus- ja kannattavuuslaskelmien avulla kartoitetaan yrityksen rahoituksen tarvetta sekä määritellään, mistä lähteistä rahoitus tulee. Yritystoiminnan rahoituslomake auttaa selvittämään, mitä yritystoiminnan aloittaminen maksaa eli rahan tarve sekä suunnittelemaan, miten toiminta rahoitetaan eli rahan lähteet. Rahoitusta suunniteltaessa on syytä pohtia tarkkaan esimerkiksi investointien järkevyyttä. Hyvänä ohjenuorana on syytä pitää seuraavaa ”yhtälöä”: rahan tarpeet = rahan lähteet. (Alustava liiketoimintasuunnitelma.)

Yritystoiminnan kannattavuuslaskelma auttaa arvioimaan yrityksen myyntitavoitteen. Ennen yrityksen perustamista on hyvä tietää myös, kuinka paljon yrittäjän on ansaittava kuukaudessa, että yritys pysyy pystyssä. Kannattavuuslaskelmassa tarkastellaan kuluja, joita toiminnasta syntyy, myynnistä huolimatta. Näitä niin sanottuja kiinteitä kuluja ovat muun muassa vuokrat, markkinointi-, puhelin- ja internetkulut. Tulokseksi saadaan kokonaismyynti, josta voidaan sitten laskea myyntitavoite, joka yrityksen on saavutettava vuodessa, kuukaudessa, päivässä ja niin edelleen. (Alustava liiketoimintasuunnitelma.)

Yrityskuvaus sisältää yrityksen perustiedot kuten missä yrityksen toimitilat sijaitsevat, mikä on sen nimi sekä yhtiömuoto, myös mikä on tuotantovälineiden ja työvoiman tarve. Tärkeää on myös tietää, miten vakuutustarve kartoitetaan ja kattavatko vakuutukset yrittäjän ja yritystoiminnan riskit. (Alustava liiketoimintasuunnitelma.)

Tuotantovälineiden sekä työvoiman tarve on näin yrityksen alkuvaiheessa pieni. Palveluiden tuottamiseen ja tarjoamisen tarvitaan lähinnä tietoliikenneyhteyksiä sekä puhelinta. Ja yrittäjä työllistää itse itsensä. Myös varsinaisten toimitilojen tarve on tässä vaiheessa hyvin vähäinen, sillä yrittäjä toimii omasta kodistaan käsin. Yrityksen yhtiömuodoksi olen ajatellut joko toiminimeä tai kommandiittiyhtiötä.

Tämän kaltaisen yrityksen perustaminen on suhteellisen vaivatonta, koska se

ei vaadi esimerkiksi suuria alkuinvestointeja. Toimitiloja ei juurikaan tarvita, ainakaan asiakkaiden vastaanottamiseen, koska varsinainen työ tapahtuu muualla.

7.2 Miksi ammatillisesti vapaaehtoisuuden sijaan?

Tässä kappaleessa pyrin perustelemaan tarkemmin sitä, miksi olen valinnut yritykseni liikeideaksi juuri ammatillisen tukihenkilötoiminnan vapaaehtoisuuden pohjalta tapahtuvan tukihenkilötoiminnan sijaan. Lastensuojelun avohuollon tukihenkilötoimintaa ja siitä saatuja hyötyjä olen tarkastellut yleisellä tasolla kappaleissa 2.3.1 Tukitoimena tukihenkilötoiminta sekä 2.3.2 Tukihenkilötoiminnan hyödyt.

Niin Turkki (2009) kuin Shemeikka ja Virkkala (2009) ovat tahoillaan kartoittaneet lastensuojelun avohuollon tilannetta eri puolilla Suomea ja todenneet ammatilliselle tukihenkilötoiminnalle olevan tarvetta. Turkki on kartoittanut palvelun tilaajien näkemyksiä ja odotuksia ammatillisesta tukihenkilötoiminnasta Kymenlaaksossa. Shemeikka ja Virkkala puolestaan ovat tutkineet ammatillista tukihenkilötoimintaa ja sen vaikuttavuutta Pohjanmaalla. Ja vaikka tutkimukset eivät kerrokaan, mikä ammatillisen tukihenkilötoiminnan tarve on Kainuussa, antavat ne kuitenkin osviittaa siitä, mihin suuntaan lastensuojelun tukitoimien järjestämisessä Suomessa ollaan menossa.

Ammatillinen tukihenkilö on, aivan kuin vapaaehtoisena toimiva tukihenkilökin, ihminen, joka on valmis kulkemaan ”pienen pätkän matkaa” asiakkaan elämästä tämän rinnalla. Vapaaehtoisesta tukihenkilöstä hän eroaa kuitenkin siinä, että hänellä on työn toteuttamisen kannalta olennaisia taitoja ja valmiuksia kuten alan koulutus, ammatillinen osaaminen ja työkokemus.

Koska ammatillinen tukihenkilö työskentelee yleensä haastavammissa tukisuhteissa kuten esimerkiksi perheissä, joissa vanhempien elämäntilanne on päihteiden ja/tai mielenterveysongelmien vuoksi vaikea tai lapsella tai nuorella itsellään on niihin liittyviä ongelmia, tarvitaan työhön vahvempaa sitoutumista ja suurempia resursseja kuin mitä vapaaehtoisena työskentelevä tukihenkilö kykenee asiakkaalle, riittävän psyykkisen tuen tarjoamiseksi, antamaan. Eri-

tyisesti painotetaan psykiatrasta osaamista sekä lastensuojelutyön tuntemusta, koska ne auttavat paremmin ymmärtämään tuettavan oireilua ja käyttäytymistä. Lisäksi se auttaa tukihenkilöä pysymään omassa roolissaan niin, ettei tämä mene henkilökohtaisella tasolla mukaan varsinaisiin ongelmiin. (Turkki 2009, 20–21, 64.)

Shemeikan ja Virkkalan (2009) mukaan ammatillisen tukihenkilön koulutusta ei ole kovin tarkasti määritelty missään, mutta työn luonteen ja vaativuuden vuoksi se on usein joko opisto- tai ammattikorkeakoulutasoista koulutusta sosiaali-, terveys tai kasvatusalalta. Tosin koulutustakin suurempi merkitys on henkilön persoonalla. Jos henkilöllä ei ole valmiuksia kohdata lasten ja nuorten ongelmia, kuunnella ja auttaa heitä, on työtä huomattavan vaikea tehdä, vaikka sopivan koulutuksen omaisikin. (Shemeikka & Virkkala 2009, 46–47.)

Ammatillinen tukihenkilötoiminta eroaa vapaaehtoiselta pohjalta toteutettavasta tukihenkilötoiminnasta myös toiminnan sisällön suhteen. Vapaaehtoinen tukihenkilö tapaa tuettavaansa 1-4 kertaa kuukaudessa. Tapaamiset ovat toiminnallisia, yhdessä tekemistä, keskustelua tai molempia. Toiminnan tarkoituksena on sekä tarjota lapselle tai nuorelle vapaa-ajan tekemistä että vahvistaa hänen sosiaalista verkostoaan luotettavan ihmissuhteen kautta. Samoja elementtejä on toki ammatillisessa tukihenkilötoiminnassakin. Ammatilliseksi toiminnan tekee kuitenkin sen tavoitteellisuus. Pelkän yhteisen ajanvieton sijaan tukihenkilö pyrkii aktiivisesti löytämään tuettavan omia voimavaroja ja vahvistamaan niiden pohjalta tämän elämänhallintataitoja. Ammatillinen tukihenkilö myös tapaa tuettavaansa useammin – kerran kaksi viikossa. (Lastensuojelun käsikirja 2011; Shemeikka & Virkkala 2009, 93.)

Vapaaehtoisia tukihenkilöitä voi olla myös vaikea saada motivoitua mukaan toimintaan. Tästä on osoituksena erityisesti se, ettei heitä ole läheskään riittävästi tarpeeseen verrattuna. Korhonen ja Partanen (2009) ovat kartoittaneet opinnäytetyössään ehkäisevän lastensuojelutyön tukihenkilöiden rekrytointia vaikeuttavia tekijöitä. Tulosten perusteella lapsiperheiden tukihenkilöksi aikovien mukaantuloa haittaavat erityisesti tiedon puute toiminnan luonteesta sekä korkea mukaantulokynnys. He eivät tiedä, mitä tukihenkilön toimenkuvaan kuuluu tai millaisten ongelmien kanssa tukihenkilöä tarvitsevat perheet paini-

vat. He ovat myös epävarmoja omista kyvyistä ja voimavaroista toimia tukihenkilönä. Esteeksi saattavat nousta myös ennakoasenteet tukihenkilöä tarvitsevaa perhettä kohtaan. (Korhonen & Partanen 2009, 26, 33.)

Samanlaisiin tuloksiin on päätyntä Hemanus (2005) tutkiessaan lastensuojelun tukihenkilötoimintaa ja sen haasteita. Hänen mukaansa lastensuojelun asiakkaana olevien julkisuuskuva on ongelmallinen ja yleensä myös todellisuutta negatiivisempi. Se vaikuttaa haitallisesti myös tukihenkilöiden ennakkokäsityksiin tuettavista. (Hemanus 2005, 76.)

Ammatillisen tukihenkilötoiminnan hyödyllisyyttä voidaan perustella myös taloudellisista lähtökohdista – vertaamalla siitä aiheutuvia kustannuksia laitoshuollon kustannuksiin. Shemeikka ja Virkkala (2009) toteavat tutkimuksensa perusteella, että oikea-aikaisesti ja suunnitellusti toteutettu ammatillinen tukihenkilötoiminta on hyvää tulosta tuottava avohuollon tukitoimi. Se on edullista verrattuna siihen, että sen puuttuessa lapsi tai nuori jouduttaisiin sijoittamaan perheen ulkopuolelle laitoshuoltoon. (Shemeikka & Virkkala 2009, 92.)

Myös Turkin (2009) tutkimuksessaan haastattelemat lastensuojelun ja lasten- ja nuorisopsykiatrian yksiköissä työskentelevät viranhaltijat olivat yksimielisiä ammatillisen tukihenkilötoiminnan merkittävydestä ja taloudellisuudesta. Heidän mukaansa se helpottaa viranomaisten suurta työtaakkaa ja mahdollistaa voimavarojen tasaisen jakautumisen sekä niiden kohdistamisen myös sinne, missä niitä akuuteimmin tarvitaan. Ammatillisuus nähtiin hyvin tarpeellisena myös siitä syystä, että ammatillisen tukihenkilön palveluja tilataan yleensä avohuollon lastensuojelutarpeen selvityksen jälkeen, jolloin tuen tarve on usein hyvin suuri. (Turkki 2009, 46.) Ammatillisella tukihenkilöllä on valmiuksia toimia etenkin tilanteissa, joissa asiakkaat tarvitsevat runsaasti psyykkistä tukea.

8 POHDINTA

Tutkimuksen tavoitteiden toteutumiseen liittyvää pohdintaa. Tämän opin- näytetyön ensisijaisena tavoitteena oli suunnitella kestävää kehitystä ja Green

Carea hyödyntävää hoivayrityskonseptia ja esitellä se alustavan liiketoimintasuunnitelman muodossa. Mielestäni tämä tavoite toteutui täydellisesti. Toimintaympäristöä koskevan kuvauksen perusteella ehkä se kaikkein ilmeisin, tulevaisuudessa palveluja eniten tarvitseva, asiakasryhmä olisivat ikääntyneet, sillä heidän määränsä kasvaessa, kasvaa myös hoivapalveluiden tarve, niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Lapsissa ja nuorissa on kuitenkin tulevaisuus eli jos haluamme, että he edelleen haluavat ja voivat jäädä Kainuuseen, työkennellä täällä ja että heillä on mahdollisuus hyvään elämään toteuttaen omia toiveitaan, on palveluja kohdennettava juuri heidän hyvinvointiinsa.

Opinnäytetyön kautta haluttiin selvittää kyseisen liikeidean menestymisen mahdollisuuksia sekä alustavasti selvittää, onko ylipäätään kannattavaa perustaa yritys, joka tarjoaa hoivapalveluja edellä mainittujen periaatteiden mukaisesti. Yritysidean eteenpäin vieminen alkaa liikeidean arvioinnilla. Yritystä suunnittelevan on tärkeää saada tietää, onko kyseiselle tuotteelle tai palvelulle oikeasti kysyntää ja millaiselta markkinat näyttävät. Jos olosuhteet vaikuttavat kaikin puolin suotuisilta, on seuraava askel varsinaisen liiketoimintasuunnitelman laatiminen.

Karvonen-Kälkäjän ja muiden (2009) mukaan oman yritysidean kelpoisuutta voi testata esimerkiksi omassa lähipiirissä. Moni yritystoimintaa miettivä haluaa kuitenkin keskustella asiasta yrittämisen asiantuntijan kanssa. Näin halutaan saada varmistusta omille ajatuksille. (Karvonen-Kälkälä ym. 2009, 15-16.) Itse olin yhteydessä Yritys-Suomen puhelinpalveluun, joka on palvelu alkaville yrittäjille. Sieltä saa tietoa, ohjausta ja neuvontaa yritystoiminnan aloittamiseen, TEM konsernin, johon kuuluvat muun muassa ELY-keskus, TE-toimistot, Finnvera, Tekes sekä Patentti- ja rekisterihallitus, yrityspalveluita sekä tarvittaessa ohjausta muuhun julkiseen yrityspalveluun. (Yritys-Suomi 2011.)

Yritys-Suomen neuvojan kanssa käymäni puhelinkeskustelun perusteella suunnittelemani yritystoiminnalla on hyvät mahdollisuudet menestyä. Yritysidea on tuore ja yrittäjän osaaminen sekä rahoituspohja ovat kunnossa. Tarkempaa selvitystä vaatii kuitenkin markkinoiden tilanne eli löytyykö alueelta riittävästi potentiaalisia asiakkaita. (Yritys-Suomi neuvonta 2011.) On siis olt-

va yhteydessä tahoihin, jotka maakunta-kuntayhtymässä ja kunnissa päättävät sosiaali- ja terveystalveluiden toteuttamisesta. Lisäksi neuvoja kehotti potentiaalisten asiakkaiden etsimisessä tähyämään myös maakunnan ulkopuolelle. Riittävän markkinapohjan saaminen on siis yksi yritystoiminnan suurimmista haasteista.

Suunnitellun yritystoiminnan kaltainen toiminta on yleensä varsin pienimuotoista. Yrittäjien resurssit tuottaa palveluita ovat, etenkin toiminnan alkuvaiheessa, rajalliset. Lisäksi riittävän asiakaskunnan saaminen niin, että toiminta olisi myös kannattavaa, voi olla haasteellista. Näin on myös Kainuussa, joka alueena on kuitenkin varsin pieni. Toisaalta alueen pienuus voi olla myös etu: alan toimijat tuntevat toisensa hyvin ja sosiaali- ja terveystoimi kykenee räätälöidysti ohjaamaan asiakkaitaan juuri sen sopivan palveluntarjoajan luo (Mustakangas 2011, 27).

Kainuuta koskevan juuri valmistuneen alustavan Green Care toiminnan mahdollisuuksia kartoittaneen selvityksen mukaan alueella harjoitettava Green Care –tyyppinen yritystoiminta on vielä varsin vähäistä. Sitä toteutetaan lähinnä ratsastusterapian muodossa. Myös maatiloja on jonkin verran hyödynnetty koululaisten oppimisympäristönä. Mutta varsinaisesta Green Care –liiketoiminnasta ei kuitenkaan vielä voida puhua. Näin ollen koska toiminta alueella, kuten ylipäätään koko Suomessa, on varsin uutta ja hakee toimialana vielä muutoan, voisi se juuri siksi tuoda suunnitellun yrityksen toiminnalle erityistä lisäarvoa. (Mustakangas 2011, 27-29.)

Ekologisuus tässä kyseisessä yrityksessä tarkoittaa pieniä arkisia ratkaisuja, jotka eivät vaadi isoja investointeja. Se ei kuitenkaan ole välttämättä mikään selkeästi merkittävä valttikortti Kainuun alueen asiakkaista kilpailtaessa. Käsitkseni mukaan kestävän kehityksen periaatteiden mukainen toiminta ei täällä ole ehkä se kaikkein tärkein kriteeri sosiaali- ja terveystalveluiden tarjoajaa valittaessa, tärkeintä kun on ylipäätään saada sosiaali- ja terveystalveluita. Koska kestäväällä kehityksellä ja Green Care toiminnalla kuitenkin on yhteisiä tavoitteita ja pyrkimyksiä, voisikin ajatella niin, että kun yritys toiminnassaan hyödyntää Green Carea, se samalla toimii kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.

Vaikka oma osaamiseni yrittäjänä on kaupallisesta koulutuksesta ja työkokemuksesta johtuen vahvaa, ei minulla kuitenkaan ole kokemusta varsinaisesta lastensuojelutyöstä. Myös retkeily ja luonnossa liikkumistaitoni ovat ihan ”jokamiestaitojen” tasolla. Oman ammatillisen osaamisen, ja näin ollen myös yritystoiminnan vahvistamisen, kannalta voisikin olla hyvä suorittaa jonkinlainen erä- ja luonto-aiheinen kurssi, kenties jopa erä- ja luonto-opaskurssi. Kurssin suorittaminen olisi kannattavaa myös pidemmällä tähtäimellä, koska silloin voisin itse viedä asiakkainani olevia lapsia, nuoria ja perheitä luontoon ja jopa eräretkille, eikä tarvitsisi hankkia niitä palveluja muilta palveluntuottajilta.

Vaikka Green Care toiminnan mahdollisuudet sosiaali- ja terveystalouden tuottamisessa jo tunnustetaan, on toiminnan vakiinnuttamiseksi vielä paljon tehtävää. Se edellyttää yhteistyötä yli sektorirajojen, rahoitusjärjestelmien kehittämistä, alan lainsäädännön tarkistamista sekä palvelujen kehittämistä sosiaali- ja terveystalouden laatustandardeja vastaaviksi (Mustakangas 2011, 28.)

Myös asioista päättävät on saatava uskomaan asiaan. Kainuussa toteutetun selvityksen mukaan Kainuun maakunta –kuntayhtymän ja kuntien sosiaali- ja terveystoimen edustajat edellyttävät Green Care toimintaan kuuluvien eri terapia- ja kuntoutusmenetelmien käyttämiseksi tieteellistä näyttöä toiminnan vaikuttavuudesta. Lisäksi toivottiin, että yrittäjät pystyisivät tarjoamaan mahdollisimman pitkälle suunniteltuja palvelupaketteja, joihin sosiaalitoimi voisi tarttua. (Mustakangas 2011, 28.) Tieteellinen näyttö menetelmien vaikuttavuudesta on monien menetelmien osalta vasta työn alla. Parasta aikaa meillä on olevasta Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen ja Maaseutupolitiikan yhteisestä CAREVA hankkeesta, jossa arvioidaan Green Care toiminnan vaikutuksia ja vaikuttavuutta, on tuloksia odotettavissa vasta vuoden 2012 aikana. Mutta tuotteiden ja palvelujen kehittämisessä on päätöksentekijöiden toiveet mahdollista ja syytäkin huomioida jo ennen sitä.

Henkilökohtaisesti koen suunnitellun yritystoiminnan suurimmaksi haasteeksi sen, että myytävänä tuotteena on palvelu, joka on yrittäjän oma työpanos. Toisin sanoen, jos yrittäjä ei syystä tai toisesta voi tehdä työtään, ei myöskään tule tuloja. Tähän ei oikein voi varautua muuten kuin hankkimalla kumppanin

yrittämään. Ja se on taas oma luku sinänsä. Yrittäjyys ei kuitenkaan ole mikään ”must-juttu” elämässäni eli voin aivan hyvin työskennellä toisen palveluksessa. Voisi esimerkiksi ollakin hyvä kokeilla ammatillista tukihenkilötoimintaa aluksi jo palvelua tuottavan yrityksen työntekijänä ja hyödyntää näin ollen Green Carea ja ekologisuuutta omassa työtavassa eli siinä, miten toimin tuettavieni kanssa.

Liikeideaa kokonaisvaltaisesti tarkasteltaessa on rehellisesti myönnettävä sen olevan vielä melkoisen raakile. Ja vaativan toteutuakseen runsaasti työstämistä. Mutta toisaalta tämän opinnäytetyön tarkoituksena ei ollutkaan laatia täysin valmis liiketoimintasuunnitelma, ainoastaan kartoittaa tilannetta ja käynnistää prosessi. Yritysideana ammatillisen tukihenkilön palvelut Green Care menetelmiä hyödyntäen on kuitenkin tuore ja, kuten toimintaympäristön kartoitus osoittaa, varsin paikallaan.

Työn tavoitteena oli myös luoda yleiskatsaus Green Care toimintaan ja kestävään kehitykseen sekä kuvata, miten niitä suomalaisissa hoiva- ja muissa yrityksissä on hyödynnetty. Samalla pyrittiin löytämään niiden keskeisiä piirteitä sekä niissä mahdollisesti olevia yhtäläisyyksiä. Aineiston perusteella voidaan todeta, että kestävä kehitys näkyy suomalaisissa hoivayrityksissä erityisesti niiden arvoissa ja toimintatavoissa eli siinä, miten niissä toimitaan ja miten asiakkaita kohdellaan. Myös jätteiden lajittelu sekä lähialueiden elintarvikkeiden hyödyntäminen ruuanvalmistuksessa ovat jo varsin luonnollinen osa yritysten toimintaa. Hoito- ja kulutustarvikkeiden käytössä suositaan elinkaariajattelua ja veden- ja sähkönkulutukseen kiinnitetään huomiota. Muut ekologisuuteen liittyvät ratkaisut, kuten vaihtoehtoisten energianlähteiden hyödyntäminen yritysten lämmitysjärjestelmissä, ovat vielä varsin vähäisiä.

Green Care toiminnassa luontoa hyödynnetään henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin lähteenä. Toiminta sisältää monia työmenetelmiä, joissa maaseutu ympäristöä ja erityisesti maatilaa moninaisia resursseja – eläimiä, kasveja, puutarhaa, maisemaa, sosiaalista ympäristöä ja arkirutiineja – tietoisesti ja vastuullisesti hyödynnetään terapia-, sosiaali- ja kasvatustarpeiden tuottamisessa (Soini 2009).

Yhteistä käsitteille on pyrkimys luonnon ja sen resurssien kestäväan käyttöön sekä luonnon ja kaiken elollisen kunnioittaminen. Molemmat pyrkivät myös pitämään maaseudun elinvoimaisena. Näin ollen kestäväällä kehityksellä ja Green Care toiminnalla voidaan katsoa olevan yhteinen päämäärä: luonnon hyödyntäminen sitä kuitenkaan liikaa rasittamatta.

Yksi tämän opinnäytetyön tavoitteista oli tehdä Green Carea ja kestäväää kehitystä tunnetuksi. Ja sen kautta vaikuttaa erityisesti sosiaali- ja terveysalalla työskentelevien arvoihin ja asenteisiin niin, että he huomaavat luonnon ja maaseudun monipuoliset mahdollisuudet hyvinvointipalvelujen tuottajina. Se, miten tämä tavoite on toteutunut, on vaikea arvioida, koska asennekasvatuksen vaikutukset ovat yleensä nähtävissä vasta pidemmällä aikavälillä. Arvojen ja asenteiden muutoksen mittaaminen ei myöskään kuulunut tämän opinnäytetyön piiriin.

Katson tavoitteen kuitenkin toteutuneen ainakin osittain siinä, että ihmiset ovat olleet hyvin kiinnostuneita kuullessaan aiheesta, etenkin Green Care toiminnasta, ja sen johdosta on virinnyt antoisia keskusteluja koskien muun muassa kasvien ja eläinten hyödyntämistä hoivatyössä. Tulevaisuudessa voisikin olla mielenkiintoista tutkia, Green Care toiminnan vaikuttavuuden lisäksi, myös sosiaali- ja terveydenhuollossa työskentelevien arvoja ja asenteita näitä vaihtoehtoisia hoivatyönmenetelmiä kohtaan.

Tunnettuutta, etenkin Green Care toiminnalle, voisi saada kirjoittamalla sitä koskevan artikkelin johonkin alan lehteen, kuten esimerkiksi Tessoon, joka on sosiaali- ja terveystieteitä käsittelevä aikakauslehti. Kainuun osalta tuore Green Care toiminnan mahdollisuuksia koskeva kartoitus ja sen puitteisissa alueen kunnissa järjestettävät Hoiva-/palvelumaatalouden ”Green Care” toiminnan mahdollisuudet Kainuussa –esittelytilaisuudet ovat varmasti myös oivallisia foorumeja viedä asiaa eteenpäin ja verkostoitua alueen muiden potentiaalisten Green Care yrittäjien kanssa.

Projektiin, opiskelijan ammatillisen kehityksen tukena, liittyvää pohdiskelua. Alustava liiketoimintasuunnitelman laatiminen sekä toimintaympäristön kartoitus yhteisöanalyysin periaatteita hyödyntäen ovat minulle ennestään tut-

tuja asioita, sillä olen perehtynyt niihin aikaisempien opintojeni puitteissa – jopa laatinut sellaiset. Laatimani yhteisöanalyysi myös liittyi tässä opinnäytetyössä suunnittelemani yritystoiminnan toiminta-alueen elinolosuhteisiin. Uutta sen sijaan oli niiden yhdistäminen laajemmassa kokonaisuudessa sekä ei aivan niin tavanomaisella tavalla eli yritysideokehittämisessä.

Yhteisöanalyysi on mielestäni erittäin hyvä työväline tietyn alueen, kuten tässä Kainuun maakunnan, asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyölle. Sen kautta ammattilaiset pystyvät paremmin hahmottamaan, miten kyseisen yhteisön terveys ja hyvinvointi määräytyy sekä miten sitä voisi edistää. Näin ollen se toimii hyvin erilaisten suunnitelmien ja sitä kautta myös erilaisten yhteiskunnallisten toimenpiteiden lähtökohtana.

Yhteisöanalyysi ei myöskään tarkastele ainoastaan ongelmia ja haasteita, sillä yhteisön mahdollisuuksien tunnistaminen on aivan yhtä tärkeää. Yhteisöissä itsessään on voimavaroja selvittää haasteista ja ongelmista. Sellaisia ovat esimerkiksi luonto ja yhteisöllisyys. (Avaimia yhteisöanalyysiin.) Näin on Kainuusakin – luonnon ja maaseutu ympäristön suoma virkistyminen, mielekäs tekeminen ja kohtaamisen mahdollisuus ovat varteen otettavia, fyysisen ympäristön tarjoamia terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen mahdollisuuksia, joita tulisi hyödyntää nykyistä enemmän.

Tämän opinnäytetyön, ja ylipäätään kaiken opiskelun, kautta olen saanut valmiuksia, joita voin hyödyntää tulevaisuudessa. Mielestäni tärkein niistä on kyky hahmottaa sekä ymmärtää kokonaisuuksia. Myös sen osalta, mikä merkitys omalla työpanoksella tuossa kokonaisuudessa on. Koen, että vasta sen kautta voi todella, ei ainoastaan kehittyä työssään, vaan myös kehittää omaa työtään – asiakkaiden hyväksi eli tässä tapauksessa ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Olen myös saanut hyviä työkaluja siihen, viittaen tässä erityisesti yhteisöanalyysiin sekä Green Care toiminnan eri työmenetelmiin. Lisäksi olen saanut perehtyä syvällisemmin kolmeen oman ammattialani ajankohtaiseen ilmiöön, ekologisuuteen, Green Care toimintaa ja ammatilliseen tukihenkilötoimintaan, jotka kaikki ovat varsin tuoreita ilmiöitä hoiva-alalla, mutta joiden on visioitu, ja

tähän uskon myös itse, vahvasti yleistyvän tulevaisuudessa.

Prosessi on vahvistunut myös ammatillista itsetuntoani. Aikanaan, kun visioin aihetta ja keskustelin siitä muun muassa ystäväni ja opiskelu- ja työtovereideni kanssa, sain osakseni kummastelua, jopa vähättelyä. Olen kuitenkin uskonut itseeni ja osaamiseeni sekä pitänyt visioni kirkkaana mielessäni ja ponnistellut sisukkaasti eteenpäin sitä kohti. Mielestäni olen myös onnistunut työssäni ansiokkaasti. Erityisen tyytyväinen olen siitä, että olen onnistunut pitämään työni suhteen niin sanotusti kaikki langat käsissäni, vaikkei se aina ole kovin helppoa ollutkaan. Toivon, että saan tulevaisuudessa mahdollisuuden hyödyntää oppimaani työtehtävissä, jossa niille myös oikeasti on tarvetta.

LÄHTEET

Aaltonen, L. 2010. Lastensuojelun tukihenkilötoiminnan merkitys tuettavan lapsen hyvinvoinnille. Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma. Viitattu 10.3.2011. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010112515658>

Alasaari, J., Ala-Nissilä, H. 2010. Green Care ja sosiaalipedagoginen hevostoiminta: Hevostoiminta psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tukena. Opinnäytetyö. Vaasan ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysala, sosiaalialan koulutusohjelma. Viitattu 9.3.2011. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010112415393>

Alustava liiketoimintasuunnitelma. Pohjois-Karjalan Uusyrityskeskus ry. Viitattu 9.3.2011. <http://www.uusyrityskeskus.fi/pohjois-karjala/index.html> oppaat ja lomakkeet.

Asiaa lastensuojelusta. n.d. Ensi- ja turvakotien liitto ry:n sivusto lapsille ja nuorille. Viitattu 30.2.2011. http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/asiaa_lastensuojelusta/ mitä huostaanotto on.

Avaimia yhteisöanalyysiin. Ideakortti 7/00. Stakes. Viitattu 14.3.2011. http://groups.stakes.fi/NR/rdonlyres/F9545A5E-5355-49B1-8C87-3E9F2A29CB59/0/ideakortti7_00.pdf

Forsman, A. 2010. Tukihenkilö nuoren tueksi ja ystäväksi: tuettavien nuorten ja heidän vanhempiensa kokemuksia lastensuojelun avohuollon tukihenkilötoiminnasta. Pro gradu tutkielma. Turun yliopisto, kasvatustieteiden laitos, erityispedagogiikka.

Hakala, J. 2010. Hevosien hallinta helpottaa. Viitattu 10.3.2011. http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/1374/Pecasos_IIkka.pdf

Hakolan tila. Viitattu 17.2.2011. <http://hakola.wippiespace.com/kotisivut/>

Haugan, L., Nyland, R., Fjeldavli, E., Meistad, T., Braastad, B. 2009. Green Care in Norway. Farms as a resource for educational, health and social sector. Teoksessa Farming for Health. http://library.wur.nl/frontis/farming_for_health/ table of content

Heiskanen-Haarala I. 2010. Perhekoti on turvapaikka. Tesso 8/2010, 28-31.

Hemanus, M. 2005. Vapaaehtoistoiminta ja lastensuojelu – tutkimus lastensuojelun tukihenkilötoiminnan haasteista. Pro gradu tutkielma. Turun yliopisto, sosiaalipolitiikan laitos, sosiaalityö.

Hiljaisuuden puutarhan ystävät ry. Viitattu 27.1.2011. <http://hiljaisuudenpuutarha.nettisivut.fi/> hiljaisuuden puutarhat.

Hiltunen, M., Karjalainen, T., Mannio, L., Pättiniemi, P., Pötry, J., Savolainen,

A., Tainio, J., Tirkkonen, T., Välke, R. 2007. Hyvinvointiyrittäjän liiketoimintaopas: ammatinharjoittajasta yrittäjäksi. Tallinna: AS Pakett.

Hoivaa eläimistä ja metsästä. Green Care ei ole vielä avointa kaikille. 2009. Asumispalvelusäätiö. ASPAN tietopalvelun uutiskatsaus 3/2009, 11-12. Viitattu 14.3.2011. http://www.aspa.fi/files/1957/katsaus_3_09.pdf

Hyvinvointi 2015 – ohjelma. Sosiaalialan pitkän aikavälin tavoitteita. Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisuja 2007:3. Viitattu 20.3.2011. <http://pre20090115.stm.fi/ak1171526287050/passthru.pdf>

Hyvätti, N. 2008. OHJAT OMIIN KÄSIIN. Ratsastusterapia lastensuojelun sosiaalityön tukena. Pro gradu tutkielma (tiivistelmä). Turun yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, sosiaalityö. n.d. Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen sivuilla. Viitattu 9.3.2011. http://www.vasso.fi/index.php?option=com_content&view=frontpage&Itemid=1 julkaisut ja raportit (opinnäytetöitä ja tutkimustiivistelmiä.)

Hämäläinen, J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopion yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskuksen julkaisuja. Kuopio: Kuopion yliopisto.

Ilmarinen, K. 2010. Perhehoidossa on 70 ikäihmistä. Tesso 8/2010, 32.

Ilmoniemi, M., Järvensivu, P., Kyläkallio, K., Parantainen, J., Siikavuo, J. 2009. Uuden yrittäjän käsikirja. Kariston Kirjapaino Oy.

Juutinen, S. 2003. Miten edistetään PK-yritysten vastuullista yritystoimintaa? Tiivistelmä puheenvuorosta yritysten yhteiskuntavastuun kehitysnäkymiin liittyvässä seminaarissa Julkisen vallan haasteet vastuullisen yritystoiminnan edistämiseksi. MONIKA kansainvälisen sijoitustoiminnan ja monikansallisten yritysten neuvottelukunnan julkaisuja. Viitattu 9.3.2011. [http://julkaisurekisteri.ktm.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/1FC8A3D1B63AD7FCC2256DEF0041B042/\\$file/Julkisen%20vallan%20haasteet...%20monika_2003.pdf](http://julkaisurekisteri.ktm.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/1FC8A3D1B63AD7FCC2256DEF0041B042/$file/Julkisen%20vallan%20haasteet...%20monika_2003.pdf)

Juutinen, S., Steiner, M-L. 2010. Strateginen yritysvastuu. Juva: WS Bookwell Oy.

Kaikkonen, R., Kostianen, E., Linnanmäki, E., Martelin, T., Prättälä, R., Koskinen, S. 2008. Sosioekonomiset terveyserot ja niiden kaventaminen Kainuussa. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja 27/2008. Helsinki: Yliopistopaino.

Kainuu. Viitattu 9.3.2011. <http://www.kainuu.fi/index.php> Kainuu (tilastoja)

Kainuun elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus. 2010. Kainuun työllisyyskatsaus 2010. Viitattu 15.1.2011. http://www.elykeskus.fi/fi/ELYkeskukset/KainuunELY/Ajankohtaista/-Julkaisut/Tyllisyyskatsaukset/tyollisyyskatsaus_01_2010.pdf

Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009–2013. Viitattu 23.3.2011. http://kafi.tutka.net/ku_paatokset/kokous/2010509-9-1489.PDF

- Kainuun maakunta-kuntayhtymä. Kainuun maakunta-kuntayhtymän palvelut. Viitattu 9.3.2011.
http://maakunta.kainuu.fi/gui/default/fr_frontpage.asp?SelectGroup=2&hide=false perhepalvelut, myös terveysterveystoimintat
- Kapiainen, P. 2010. Onnistuminen on pienestä kiinni. Tesso 7/2010, 22-25.
- Karvonen-Kälkjä, A., Soback, D., Uusitalo, S. 2009. 3. uudistettu painos. Minäkö hyvinvointialan yrittäjäksi? Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun julkaisuja. Kirjapaino Antti Välikangas Oy.
- Kava, S. 2007. Taloudellinen menestys etusijalla: Suomalaisten pörssiyritysten ympäristöasenteita. Pro gradu tutkielma. Helsingin yliopisto, systemaattisen teologian laitos, sosiaalietikka. Viitattu 6.3.2011. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20071387>
- Kehittämisspolitiikkaan ei odotusten mukaista otetta Kainuussa. Artikkelit Tilastokeskuksen sivuilla. Viitattu 17.4.2011.
http://www.stat.fi/artikkelit/2008/art_2008-11-11_001.html?s=0
- Kestävän kehityksen kokonaisarviointi 2009. Ympäristöministeriö. Ympäristöministeriön julkaisuja. Viitattu 13.3.2011.
<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=119227&lan=fi>
- Kestävän kehityksen malli. n.d. Opetushallituksen rahoittamassa hankkeessa ”Kestävän kehityksen edistäminen oppilaitoksessa” tuotettu kestävän kehityksen mallisivusto ammatillisia oppilaitoksia varten. Viitattu 1.5.2011.
<http://www03.edu.fi/aineistot/keke/> mitä on kestävä kehitys
- Kihlström-Lehtonen, H. 2009. Minä ja koirani. Koiran vaikutus toiminnalliseen hyvinvointiin. Pro gradu tutkielma. Jyväskylän yliopisto, terveystieteiden laitos, toimintaterapia. Viitattu 10.3.2011. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-200910203997>
- Kinnunen H. Perheohjaaja. Kainuun maakunta-kuntayhtymä. Puhelinkeskustelu 1.3.2011.
- Kohti kestäviä valintoja. Kansallisesti ja globaalisti kestävä Suomi. Kansallisen kestävän kehityksen strategia. Valtioneuvoston kanslia. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2006. Viitattu 5.3.2011.
<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=53983&lan=fi>
- Kokkonen K. 2011. Huomaa minut. Lapsemme 1/2011, 28-30.
- Korhonen, I., Partanen, H. 2009. Tukihenkilöiden rekrytointi ehkäisevässä lastensuojelutyössä lisäsalissa. Opinnäytetyö. Savonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysala, sosiaalialan koulutusohjelma. Viitattu 9.3.2011
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-200911266210>
- Kortekoti. Viitattu 15.2.2011. <http://www.kortekoti.fi/> koti
- Koski, E. 1996. Miten kauppa voi edistää jätteiden synnyn ehkäisyä. Alustus seminaarissa Jätteiden synnyn ehkäisy ja kierrätys kaupan alalla – tulevaisuu-

den mahdollisuudet 19.11.1996. n.d. Suomen luonnonsuojeluliiton sivuilla. Viitattu 6.3.2011. <http://www.sll.fi/> luonto ja ympäristö (kestävä kulutus ja tuotanto.)

Kuopion yliopisto. 2005. Kuopion yliopisto-lehti numero 1/2005.

Lastensuojelu 2009. Tilastoraportti. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisuja. Viitattu 18.3.2011. http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2010/Tr29_10.pdf

Lastensuojelulaki. 2007. Liitteenä Taskisen teoksessa Lastensuojelulaki (417/2007); soveltamisopas. Sosiaali- ja terveysalan tutkimuskeskuksen op-paita. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Lastensuojelun käsikirja. 2011. Viitattu 28.2.2011. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/Lastensuojelu/> työprosessi (avohuolto).

Lastensuojelun sijaishuolto, tukiperhe- ja kriisipalvelut Kainuussa – maakunnallisten toimintamallien kartoitus- ja kehittämishanke 2005–2007. Hankkeen loppuraportti. Viitattu 25.3. 2011. http://www.kainuu.fi/UserFiles/sote_projektit/File/loppuraportti_1934128121.pdf

Laukka, M. 2011. Ratsastusterapeuttien kokemuksia ratsastusterapiasta ma-sennuksen hoidossa. Opinnäytetyö. Oulun seudun ammattikorkeakoulu, hoito-työn koulutusohjelma. Viitattu 9.3.2011. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201101311898>

Listenmaa, S. 2009. Tukihenkilötoiminta vanhemmuutta tukemassa: Mannerheimin Lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piirin Vauvaperhe-hankkeen toteuttama lapsiperheiden tukihenkilötoiminta sekä vanhemmuus tuettujen äitien näkökulmasta. Pro gradu tutkielma. Turun yliopisto, kasvatustieteiden laitos, kasvatustiede.

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT). Viitattu 21.11.2010. <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt> maaseutuyritys (mahdollisuuksien maaseutu).

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä (YTR). Viitattu 13.2.2011. <http://www.maaseutupolitiikka.fi/> teemaryhmät (hyvinvointipalvelut).

Malin, M.-H. 2010. ”Kyl maar siin sit kesä aikaan rupee liikkumaan, ku siin on noit polkuikin tehty...” Viherympäristön aktivoivat vaikutukset ikäihmisten palveluyhteisössä. Maisterin tutkielma. Helsingin yliopisto, maataloustieteiden laitos, puutarhatiede. Viitattu 9.3.2011. <http://hdl.handle.net/10138/17124>

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 2.3.2011. <http://www.mll.fi/mll/> tietoa Mll:sta (piirit ja paikallisyhdistykset).

Metsomäen Palvelukoti. Viitattu 11.2.2011. <http://www.metsomaki.fi/>

Mustakangas, E. 2011. Green Care -toiminnan mahdollisuudet Kainuussa -

esiselvitys. Maataloustuottajain Pohjois-Suomen Liitto ja MTK-Pohjois-Suomi ry. Viitattu 16.4.2011.
<http://www.kainuu.fi/UserFiles/maaseutuelinkeinot/File/GC%20Kainuussa%20esiselvitys.pdf>

Määttä, K. 2007. Ympäristönäkökohtien merkitys liiketoiminnassa. Kandidaatintyö. Lappeenrannan teknillinen yliopisto, energia- ja ympäristötekniikan osasto, ympäristötekniikka. Viitattu 6.3.2011. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20071360>

Narikka. Viitattu 15.2.2011. <http://www.narikka.eu/meidan-vaki> ympäristövastuu.

Neuberger, K., Stephan, I., Hermanowski, R., Flake, A., Post, F.-J., Van Elsen, T. 2009. Farming for Health: Aspects from Germany. Teoksessa Farming for Health. http://library.wur.nl/frontis/farming_for_health/ table of content.

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. 2007. Valtiontalouden tarkastusvirasto. Valtiontalouden tarkastusviraston toiminnantarkastuskertomus 146/2007. Edita Prima Oy. Viitattu 27.2.2011.
http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:h8EZN_goZJAJ:www.vtv.fi/files/113/1462007_Nuorten_syrjaytymisen_ehkaisy_NETTI.pdf+syrj%C3%A4ytymisen+hinta&hl=fi&gl=fi&pid=bl&srcid=ADGEESjhPceCYNTQXeBXBDQgkdWPAFjJAIx3aZzz-Yn63q7_GXYfrYgu--Oy-pPDIgrKsMdB_9WtOdrSjKH5XRT4-1OFquilSHw1K464WTmzsz42S1rDINbfDuiFw6XjCz2SEYWiq5kv&sig=AHIEtbRMIQWX688glWKjP4nEYe0_C6ewjg

Opetushallitus. 2011. Viitattu 9.3.2011. <http://www.oph.fi/etusivu> koulutus ja tutkimukset (aamu- ja iltapäivätoiminta.)

Palmukoti. Viitattu 15.2.2011. <http://www.palmukoti.fi/index.php> arvot.

Pegasos-hanke. Viitattu 18.1.2011. <http://www.pegasoshanke.fi/in-dex.html> tietoa.

Peltonen, H. 2008. Hevonen kasvattaa oikeudenmukaisesti. Artikkelit <http://dialogi.stakes.fi/FI/dialogin+arkisto/2008/6/sivu/4.htm#1>

Perhehoidon tietopaketti. 2010. Perhehoitoliitto. Perhehoitoliitto ry:n julkaisu. Viitattu 4.3.2011.
http://www.perhehoitoliitto.fi/perhehoito/suomessa/tietopaketti_2010_valmis.pdf

Perhehoitokoti Pekkala. Viitattu 30.1.2011. <http://www.phk-pekkala.-net/> puutarhaterapia.

Perhekoti Kolumbus. Viitattu 8.3.2011.
<http://personal.inet.fi/yritys/perhekotikolumbus/perhekoti.htm> tukipalvelut.

Punkari, K. 2010. Koira mukana terapiassa Jyväskylässä. Tesso 5/2010, 13.

Rantanen, S. 2010. ”Olisin ilman sitä varmaan jossain lastenkodissa tällä het-

kellä.” Nuorten kokemuksia lastensuojelun avohuollon tukihenkilötoiminnasta. Pro gradu tutkielma. Turun yliopisto, kasvatustieteiden laitos. n.d. Varsinais-Suomen lastensuojelujärjestöt ry:n sivuilla. Viitattu 9.3.2011. <http://www.vslapset.fi/> julkaisut ja materiaalit (TUEXI-hankkeessa toteutettua aineistoa.)

Rappe, E. 2005. The influence of a green environment and horticultural activities on the subjective well-being of the elderly living long-term care. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, maatalous-metsätieteellinen tiedekunta. Viitattu 9.3.2011. <http://urn.fi/URN:ISBN:952-10-2413-5>

Report of the World Commission on Environmental and Development: Our Common Future. 1987. United Nations. Viitattu 5.1.2011. <http://www.un-documents.net/index.htm> sustainable development.

Rissanen, S., Sinkkonen S. 2004. Hoivayrittäjyys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Rikula, K. 2010. Luonnollisesti Oulujärvi. Vekari 2/2010, 9.

Rohweder, L. 2004. Yritysvastuu – kestävä kehitys organisaatiotasolla. 1 - 2 painos. Porvoo: WSOY.

Saastamoinen, K. 2007. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuudet psykososiaalisen toimintakyvyn tukemisessa. Pro gradu tutkielma. Kuopion yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, sosiaalipedagogiikka. n.d. Kuopion yliopiston sivuilla. <http://www.kampus.uku.fi/gradut/> 2007 (Saastamoinen).

Shemeikka, J., Virkkala, N. 2009. Nuoren kanssa kulkien: Sarpat Oy:n ammatillisen tukihenkilötoiminnan tarkastelua. Opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysalan yksikkö, sosiaalialan koulutusohjelma. Viitattu 9.3.2011. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-200910094871>

SoFar Book 1: 2009. Supporting policies for Social Farming in Europe. Progressing Multifunctionality in Responsive Rural Areas. SoFar project: supporting EU ag-ricultural policies. Viitattu 10.1.2011. <http://www.umb.no/statisk/greencare/sofarbookpart1.pdf>

Soini, K. 2009. Green Care – hyvinvointia maaseutu ympäristöstä. Luentomateriaali. Rajapintaan koulutus Kokkolassa 20.4.2009. http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:QD-MoQlvGkcJ:www.rauma.fi/raumanseutu/kulttuuriverkosto/pdf-tiedostot/Katriina_Soini_20090420.pdf+Green+Care+hyvinvointia&hl=fi&gl=fi&pid=bl&srcid=ADGEEShIII_Ei4UqeTvKE-wlIDuBWAedJUhmz5JOk-HuBR98aoN0ZmPzNhQjYxOs7BExcZEvcb6wpspSq5u9o9naZsG_0z-WMs-0vcg4v2PdASKo5MGoptnwc_mGsS5YQxL2QI08H0X&sig=AHIEtbRlr9iuga-CrXRQSxclzslsXsHoOw

Sosiaali- ja terveysministeriö 2011. Viitattu 14.2.2011. <http://www.stm.fi/etusivu> sosiaali- ja terveyspalvelut (lapset, nuoret ja perheet)

Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry. Viitattu 18.1.2011. <http://www.hevostoiminta.net/16> sosiaalipedagoginen hevostoiminta.

SOTKANet. 2011. Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen tilasto- ja indikaattori-pankki.

<http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu> hakusivu.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Viitattu 5.3.2011.

<http://evl.fi/EVLfi.nsf?OpenDatabase&lang=FI> tule mukaan (lapset ja perheet).

Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry. Viitattu 1.3.2011.

<http://www.luontoyrittaja.net/index.html> ajankohtaista (uutinen 11.10.)

Suomen Ratsastusterapeutit ry. Viitattu 5.2.2011.

<http://www.suomenratsastusterapeutit.net/> ratsastusterapia.

Taskinen, S. 2007. Lastensuojelulaki (417/2007); soveltamisopas. Sosiaali- ja terveysalan tutkimuskeskuksen oppaita. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Terveys- ja Sosiaalialan Yrittäjät TESO ry. Viitattu 29.1.2011.

http://www.tesory.com/index.php?mode=content&page_id=1 jäsenyritykset. Tilastokeskus. 2008.

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turkki, T. 2009. Tilattaisko ammatillinen tukihenkilö? Kartoitus palvelun tilaajien odotuksista ammatillisesta tukihenkilötoiminnasta. Opinnäytetyö. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma. Viitattu 9.3.2011.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-200912047032>

Utti, E.-J. 2008. Vapaaehtoistyöntekijän sitoutuminen lastensuojelun tukihenkilötoiminnassa. Pro gradu tutkielma. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, sosiaalipsykologia. n.d. Kansalaisareena ry:n sivuilla. Viitattu 9.3.2011.

<http://www.kansalaisareena.fi/> vapaaehtoistoiminnan työkalupakki (vapaaehtoisen ohjaus, tuki ja neuvonta.)

Uusyrittäjäkeskus Helsinki. 2008. Viitattu 14.3.2011.

<http://www.hel2.fi/taske/hup/index.html> kuinka alkuun (yrityksen perustamisen vaiheet).

Valtion ympäristöhallinto 2011. Viitattu 15.2.2011.

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=67&lan=fi> teemasivustot (kestävä kehitys).

Vaskelainen, T. 2010. Hyvinvointia viherympäristöstä: piha aktiivisille vanhuksille. Opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu, ympäristötekniikan koulutusohjelma. Viitattu 9.3.2011. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201005047730>

Viialainen, R. 2010. Toimistosta luontoon. Tesso 6/2010, 41-42.

Vihreäpolku. Turun ammattikorkeakoulun kestävän kehityksen opiskelijoiden tuottama ja ylläpitämä sivusto. Viitattu 15.2.2011 <http://www.vihrea-polku.info/>

kestävä kehitys

Vikman, J. 2010. Tuexi – tukihenkilötoiminta vanhemman kokemana, ”Kun itse jaksa, tukihenkilö jaksaa.” Erityispedagogiikan pro seminaari tutkielma. Kasvatustieteiden laitos. Turun yliopisto. n.d. Varsinais-Suomen lastensuojelujärjestöt ry:n verkkosivuilla. Viitattu 9.3.2011. <http://www.vslapset.fi/> julkaisut ja materiaalit (TUEXI-hankkeessa tuotettua aineistoa).

Vähemmästä enemmän ja paremmin – Kestävän kehityksen ja tuotannon toimikunnan (KULTU) ehdotus kansalliseksi ohjelmaksi 2005. Viitattu 15.1.2011. <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=36844&lan=fi>

Wiesinger, G., Neuhauser, F., Putz, M. 2009. Farming for health in Austria. Farms, horticultural therapy, animal-assisted therapy. Teoksessa Farming for Health. http://library.wur.nl/frontis/farming_for_health/ table of contest.

Yhteisöanalyysillä työ alkuun. Ideakortti 3/00. Stakes. Viitattu 26.3.2011. http://groups.stakes.fi/NR/rdonlyres/2C8C444A-00BA-4826-877B-EE27E0110949/0/ideakortti3_00.pdf

Yli-Viikari, A. 2009. Luonto kuntouttaa. Maaseudun Tiede 3/2009, 16. <http://www.mtt.fi/maaseuduntiede/pdf/mtt-mt-v66n03.pdf>

Yli-Viikari, A., Lilja, T., Heikkilä, K. Kirveenummi, A., Kivinen, T., Partanen, U., Rantamäki-Lahtinen, L., Soini, K. 2009. Green care – terveyttä ja hyvinvointia maatilalta. Maa- ja elintarviketalous 141. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen julkaisuja.

Ympäristökasvatus. 2008. Helsingin yliopiston Ympäristökasvatuksen aineopintojen projektikurssin opiskelijoiden laatima sivusto. Viitattu 19.2.2011. <http://blogs.helsinki.fi/ymparistokasvatus/>

Yritys-Suomen puhelinneuvonta. Puhelinkeskustelu neuvojan kanssa 7.3.2011.

Yritys-Suomi. Viitattu 7.3.2011. <http://www.yrityssuomi.fi/>

ALUSTAVA LIIKETOIMINTASUUNNITELMA

Uusyrityskeskusten kotisivuilta www.mmd.fi/vantaanuyk
lomakkeet löytyvät sähköisessä muodossa (WORD).

Asiakasnumero

Käsittelijä

1. OSAAMINEN

Yrittäjänä toimiminen perustuu osaamiseen, jonka avaintekijöitä ovat ammattitaito ja koulutus. Osaaminen voi olla lähtöisin myös harrastuksista tai jokapäiväisen toiminnan piiristä. Yrittäjän henkilökohtaisia ominaisuuksia ovat mm. tuloshakuisuus, peräänantamattomuus, itsenäisyys ja ulospäänsuuntautuneisuus. Vastaa kysymyksiin. Muista olla rehellinen itsellesi.

Työkokemus	
Koulutus	
Erityistaidot	
Omat vahvuudet	
Omat heikkoudet	
Puutteiden ja osaamisen parantamismahdollisuudet	

2. TUOTE/PALVELU

Tarjoamasi tuote tai palvelu on riippuvainen ammattitaidostasi ja osaamisestasi. Onnistuaksesi yrittäjänä sinun täytyy tietää mitkä ovat asiakkaasi tarpeet ja mitä asiakkaasi odottavat sinulta ja tarjoamaltasi tuotteelta ja palvelulta. Yritä tarkastella asioita asiakkaasi näkökulmasta. Kun osaamisesi ja tuotteesi ovat tasapainossa saavutat etumatkaa kilpailijoihin asiakkaan silmissä.

Tuote/palvelu	
Tuotteen/ palvelun vahvuudet	
Tuotteen/ palvelun heikkoudet	
Etu/hyöty asiakkaalle	
Hinta/ laatusuhde	

3. ASIAKKAAT/MARKKINAT

Yrittäjälle on tärkeää tuntea asiakkaansa: Mitä tuotteen tai palvelun ominaisuuksia asiakkaat arvostavat ja mitä eivät pidä erityisen tärkeänä sekä heidän odotuksensa. On tärkeää ryhmitellä yritysasiakkaat esimerkiksi yrityksen toimialan koon tai sijainnin perusteella ja henkilöasiakkaat iän, sukupuolen, tulotason, koulutuksen, perheen koon tai asuinpaikan perusteella. Alussa on hyödyllistä keskittyä asiakasryhmiin, jotka todennäköisimmin ostavat tuotteen tai palvelun. Yrittäjän osaaminen, tuote ja asiakkaat muodostavat kokonaisuuden, jonka tulee olla tasapainossa. Tällöin yritys saavuttaa kilpailuetua: ylivoimaista osaamista kilpailijoihin nähden.

Omat asiakkaat/ kohderyhmät	
Asiakkaiden osto- tottumukset	
Asiakkaiden määrä	
Asiakkaiden sijainti	
Tärkeät henkilöt/ päätöksenteijät yrityksissä	

4. KILPAILIJAT

Kilpailu on yrittäjälle elämäntapa. On tärkeää tuntea kilpailijansa, heidän tuotteensa ja toimintatapsa. Yrittäjän tulisi pystyä erottumaan kilpailijoistaan jollakin asiakkaan arvostamalla tekijällä, jolloin yrittäjälle jää hinnoitteluvapautta, joka merkitsee parempaa tulosta. On hyödyllistä seurata esimerkiksi kilpailijan mainontaa ja myynnin edistämistoimenpiteitä sekä tallettaa mainokset mappiin ja aika ajoin miettiä: Kuinka paljon ja usein he mainostavat sekä mitä ja miten mainostavat. Näin ymmärrät paremmin kilpailijoiden toimintatapsaa ja pystyt kehittämään yritystä kilpailukykyisemmäksi.

Kilpailijoiden asiakkaat/ kohderyhmät	
Kilpailijoiden vahvuudet	
Kilpailijoiden heikkoudet	
Kilpailijoiden tuotteet/ palvelut	
Erot omiin tuotteisiin/ palveluihin	

5. OMA YRITYS

Mieti tarkkaan miten aiot toimia. Esimerkiksi yrityksen sijaintivaatimukset, tarvittavat myynninedistämistoimenpiteet poikkeavat toimialoilla toisistaan. Tärkeintä on, että päädyt omien resurssien kannalta tarkoituksen mukaiseen lopputulokseen ja suunnitelmallisesti kehität yritystäsi.

Toimitilat ja sijainti	
Tuotanto- välineet	
Työvoiman tarve	
Markkinointi	
Vakuutusten kattavuus riskien hallintaan	

6. KIRJANPITO JA TALOUDELLINEN SUUNNITTELU

Yrittäjän on useimmissa tapauksissa järkevintä keskittyä itse yrittämiseen ja antaa kirjanpito tilitoimiston hoidettavaksi, samoin tilinpäätöksen suunnittelussa kannattaa kuunnella asiantuntijoita. Erityisesti henkilöyhtiöissä ja osakeyhtiöissä kannattaa käyttää ammattitaitoista tilintarkastajaa.

Suunnitelmat kirjanpidon järjestämiseksi	
Toiminnan suunnitteleminen ja seuranta	
Kirjanpidon ja taloudellisten neuvojen tarve	
Rahoitus	

7. YRITYSTOIMINNAN RAHOITUS, EURO

Tämä lomake auttaa sinua selvittämään mitä yritystoimintasi aloittaminen maksaa (RAHAN TARVE), sekä suunnittelemaan miten aiot rahoittaa toiminnan (RAHAN LÄHTEET). Mieti tarkkaan: Mitkä ovat yritystoimintasi kannalta tärkeitä ja järkeviä hankintoja? Miten paljon käyttöpääomaa tarvitset selviytyäksesi? Miten suuri varasto tarvitaan myyntitavoitteen saavuttamiseen? Kuinka paljon sinulla tai osakkailla on sijoittaa rahaa, koneita, työkaluja yritykseen? Kuinka paljon tarvitset lainaa, mistä aiot sen hankkia ja mitä se maksaa? Muista, että RAHAN TARPEET = RAHAN LÄHTEET voidaksesi aloittaa yritystoiminnan.

RAHAN TARVE

			Ennen aloitusta	I vuoden aikana
Investoinnit	Aineettomat hyödykkeet	Perustamismenot		
		Muut (esim. liikearvo)		
	Koneet ja kalusto	Tuotantovälineet/atk		
		Auto		
		Kalusteet		
		Puhelin/fax		
		Asennukset		
	Liikeirtaimisto	Toimistotarvikkeet		
		Muut		
Käyttöpääoma 1 - 3 kk	Vuokrat	Alkumainonta/esitteet		
		Toimitiloista/takuuvuokrat		
		Laittevuokrat/leasing		
	Palkat	Työntekijöiden palkat		
		Yrittäjän oma toimeentulo		
Vaihto- ja rahoitusomaisuus	Alkuvarasto			
	Kassa			
Rahan tarve yhteensä				

RAHAN LÄHTEET

			Ennen aloitusta	I vuoden aikana
Oma pääoma		Osakepääoma		
		Omat sijoitukset		
		Omat koneet		
		Muut		
Lainapääoma		Osakaslaina		
		Pankkilaina		
		Finnvera		
		Muut		
		Lainat tavarantoimittajilta		
Muu tulorahoitus				
Rahan lähteet yhteensä				

8. YRITYSTOIMINNAN KANNATTAVUUSLASKELMA, EURO

Tämä laskelma auttaa arvioimaan yrityksen myyntitavoitteen.

TAVOITETULOKSEN saat kun arvioit kuinka paljon tarvitset rahaa kuukaudessa asumiseen, ruokaan, vaatteisiin, omien lainojesi hoitoon ja muihin menoihin. Lisää sen jälkeen laskelmaan yritysloainojen lyhennykset, verot, korot ja yritystoiminnasta aiheutuvat kulut. Lopputuloksena on KOKONAISMYYNТИ, josta voit helposti laskea myyntitavoitteesi vuodessa, kuukaudessa, päivässä ja tunnissa. Laskelmassa ei ole huomioitu poistoja.

		Kuukaudessa	6 kuukaudessa	Vuodessa
Rahan tarve	Yrittäjän verotettavat ansiotulot (toiminimet ja henkilöyhtiöt)			
	Liikevoitto (Oy)			
	Yrityslainojen lyhennykset ja korot			
A = Käyttökädetarve				
Kiinteät kulut (ilman alv.)	Yrittäjän eläkevakuutus (YEL)			
	Työttömyysvakuutus (2,5 %)			
	Muut yrityksen vakuutukset			
	Työntekijöiden palkat			
	Palkkakustannusten sivukustannukset (n. 33,2 %)			
	Vuokrat (myös leasing)			
	Sähkö/vesi			
	Puhelin/fax/Internet			
	Kirjanpito, tilinpäätös			
	Toimistokulut			
	Matka-/autokulut			
	Markkinointi			
	Koulutus			
	Lehdet yms.			
	Korjaukset			
	Muut			
	B = Kiinteät kulut yhteensä			
A + B = Myyntikädetarve				
	Ostot (ilman alv.)			
	Verot (osakeyhtiö)			
Liikevaihtotavoite				
	Arvonlisävero (alv. 22 % ed.)			
Kokonaismyynti/-laskutus				

Kuukausilaskutustavoite (esim. 10 kk/v)

e/kk

Päivälaskutustavoite (esim. 4 pv/vko)

e/pvä

Tuntilaskutustavoite (esim. 5 t/pv)

e/t

MUISTIINPANOJA JA SEURANTA